

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

”KAUPUNKILAISET, HERÄTKÄÄ METSIENNE PUOLESTA!”

-

**ASUKKAIDEN OSALLISTUMINEN JA OSALLISTAMINEN KAUPUNGIN
METSÄSTRATEGIAN SUUNNITTELUSSA**

Pro Gradu -tutkielma

Jaana Oksanen

Huhtikuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Metsäekonomia ja markkinointi	
Tekijä – Författare – Author Jaana Oksanen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title ”Kaupunkilaiset, herätkää metsienne puolesta!” - Asukkaiden osallistuminen ja osallistaminen kaupungin metsästrategian suunnittelussa			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Liiketaloudellinen metsäekonomia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Huhtikuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 79+liitteet	
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Jyväskylän kaupungin strategisen metsäsuunnittelun yhteydessä kaupunki teetti asukaskyselytutkimuksen, jolla kartoitettiin asukkaiden mielipiteitä ja arvostuksia koskien kaupungin omistamia metsäalueita. Kyselystä saatua materiaalia käytettiin tämän tutkimuksen aineistona. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka kysely onnistui saavuttamaan erilaisia asukkaita ja millaista oli osallistuminen taustatietoryhmittäin. Lisäksi tarkasteltiin asukaskyselyä osallistamisen kannalta ja kyselystä saatujen tulosten yhteyksiä laadittuun strategiseen suunnitelmaan vertailtiin. Analysoinnissa ja aineiston käsittelyssä käytettiin SPSS-ohjelmistoa sekä vertailevaa analyysia.</p> <p>Tutkittavasta aineistosta poimittiin merkitseviä tekijöitä, joita voitiin yleistää koskemaan koko kaupungin väestöä. Eri taustatekijöiden vaikutuksia mielipiteisiin vertailtiin ja vertailluista tekijöistä tehtiin huomioita, joita mahdollisesti myös kaupunki voi jatkossa osallistumista ja osallistamista suunnitellessaan hyödyntää. Tutkimuksen avulla selvitettiin asukkaiden mielipiteet ja arvostukset kaupungin metsien hoidosta ja metsien käytön periaatteista. Asukkaiden joukosta saatiin selvitettyä myös hiljaisen, yleensä asiain tilaan tyytyväisen enemmistön mielipiteitä.</p> <p>Tärkeimpiä huomioita tutkimuksessa olivat asukkaiden luonnon monimuotoisuuden ja virkistysarvojen arvostus sekä metsien taloudellisen kannattavuuden vähäinen merkitys asukkaille. Lisäksi huomioitavaa on, että osa asukkaista olisi valmis osallistumaan kaupungin metsien hoitoon ja hoidon suunnitteluun nykyistä enemmän ja tärkeää jatkossa olisikin osallistamisen laajempi hyödyntäminen sekä mahdollisten käytettävissä olevien lisätoimenpiteiden kartoitus kaupunkisuunnittelussa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords asukaskysely, osallistuminen, osallistaminen, strateginen metsäsuunnittelu, Jyväskylä			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Prof. Lauri Valsta sekä lehtori Jussi Lintunen			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Faculty of Agriculture and Forestry		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Forest economy and marketing
Tekijä – Författare – Author Jaana Oksanen		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Resident participation in participatory strategical forest planning process in city of Jyväskylä		
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Business economics of forestry		
Työn laji – Arbetets art – Level Master's thesis	Aika – Datum – Month and year April 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 79+ attachments
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>In the process of preparing a new strategical forest plan for the city-owned forests of Jyväskylä a resident survey was conducted. The survey was to give answers on how the residents we're hoping the city owned forests should be managed and put to good use. The purpose of this research was to examine how residents participated in the survey. Secondly, this study was to examine the survey as a tool of participatory planning and its success. Moreover, third objective of this study was to make observations on how the results of the survey were conducted in the strategical plan if that was the case.</p> <p>The collected data was analysed with SPSS and significant variables and factors were analysed. Different factors and their influence on respondents' opinions and answers were analysed. As a result, a conception of the opinions of the residents was formed. Finally, the results were compared with the strategical forest plan to form a conception of the relation of the public opinion to the strategical plan drawn up by a co-operational group.</p> <p>Initially residents' opinions were discovered and differences between variable residential groups were established. Biodiversity and the recreational values were the most valuable features of the urban forests. As a participatory tool the resident survey was noted practical and improvable. Eventually, the connection between the residents' opinion and the strategical forest plan were discovered and all the main issues were indeed to be found in the plan.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords resident survey, participation, participatory planning, strategic forest planning, Jyväskylä		
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Prof. Lauri Valsta and lecturer Jussi Lintunen		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited		

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
1.1 Tausta.....	1
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusasetelma.....	3
1.3 Tutkimuskysymykset	5
2. TEORIA JA KESKEISET KÄSITTEET	6
2.1 Kaupungin metsänomistuksen erityispiirteet.....	6
2.2 Metsäsuunnittelu Jyväskylän kaupungissa	8
2.3 Osallistava suunnittelu	10
2.4 Osallistava kyselytutkimus kaupungin metsäsuunnittelussa	13
2.5 Osallistuminen kaupungin metsäsuunnittelussa	14
2.6 Jyväskylän kaupungin metsät	16
2.6.1 Metsät ennen metsäohjelman 2030 laadintaa	16
2.6.2 Metsät metsäohjelman laadinnan jälkeen	17
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	18
3.1 Kyselytutkimus	18
3.2 Tutkimusmenetelmät ja mittarit.....	19
3.3 Asukkaiden odotukset ja arvostukset metsäohjelmassa.....	20
4. TULOKSET.....	21
4.1 Kyselytutkimuksen vastaukset.....	21
4.1.1 Taustatiedot.....	21
4.1.2 Mielenpitoet metsänhoidosta	25
4.1.3 Metsän ominaisuuksien ja hyötyjen arvottaminen.....	33
4.1.4 Metsien eri käyttömuotojen arvottaminen ja hoidon tavoitteet	35
4.1.5 Avoimet palautteet.....	45
4.2 Tutkimusmenetelmän arviointi ja perustelu	50
5. TULOSTEN TARKASTELU.....	52
5.1 Osallistumisen arviointi	52
5.1.1 Osallistuminen taustatietoryhmittäin	52
5.1.2 Arvostetut ominaisuudet ja hyödyt sekä tulosten yleistettävyys	55
5.2 Osallistamisen arviointi	57
5.2.1 Kriteerien määrittely	57
5.2.2 Osallistamisen onnistuminen tässä tutkimuksessa.....	59
5.3 Kyselytutkimuksen vaikutukset	63

5.4 Tutkimuksen luotettavuus	66
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	70
LÄHTEET	73
LIITTEET	80

1. JOHDANTO

1.1 TAUSTA

”Aukkaita on kuunneltava, myös meitä hiljaisia. Nyt on menty ”siistijöiden” ja pelkureiden kyydissä.”

”Metsänhoito kuuluu ainoastaan talousmetsään.”

”... En jaa pusikoita suojelevien kansalaisten näkemyksiä niiden arvosta. Leppäuskaryteikkö on Etelä-Suomen taajama-alueiden yleisin luontotyyppi, ja sitä ei tarvita yhtään lisää. Isot vaaralliset kuuset rakennusten välissä ovat yhtälailla kyseenalaisia. Sen sijaan avoimet ympäristöt ovat katoamassa, joten toimenpiteitä niiden palauttamiseksi tarvitaan.”

Avoimia kommentteja Jyväskylän kaupungin asukaskyselyssä (2017)

Kaupunkiluonnon kuten metsien hyödyntäminen ja hoito aiheuttavat ristiriitoja. Suomalaiset kaupungit ovat kansainvälisessä mittakaavassa hyvin pieniä ja metsäiset alueet ovat merkittävä osa kaupunkiympäristöä, etenkin kaupunkien reuna-alueilla (Faehnle ym. 2014). Kaupunki on Suomessa yhä useamman ihmisen asuinpaikka. Vuoden 2019 alussa Suomen 311 kunnasta 107 oli kaupunkeja ja kymmenessä suurimmassa kaupungissa asui lähes 2,3 miljoonaa suomalaista, mikä on reilu 40% koko asukasmäärästä (Kuntaliitto 2019). Kaupungissa asutaan yleisesti suhteellisen lähellä toista ihmistä. Silloin ristiriidat ja erimielisyydet ympäristön ja omien rajojen kokemisesta yleistyvät. Haasteita voi muodostua myös yhteisen ja yleisen palvelun tai hyödykkeen jakamisesta tai jakautumisesta.

Asukkailla on eriäviä mielipiteitä siitä, kuinka näitä kaupunkien omistamia metsiä tulisi hoitaa ja hyödyntää (esim. Kangas ym. 2014, Pykäläinen ym. 2012). Taustalla on monia tekijöitä. Voidaan ajatella, että asuinpaikan sijainnilla on merkitystä siihen, miten asukas kokee lähimetsän tärkeyden ja arvostaa siitä saatuja hyötyjä. Demografisilla tekijöillä, kuten iällä tai koulutuksella voidaan olettaa olevan merkitystä. Näiden lisäksi asukkailla voi olla omia mieltymyksiä esimerkiksi metsissä liikkumiseen, marjastukseen, metsästyksen ja metsäluonnon tarkkailuun tai suojeluun.

Faehnle (2009) esittää, että asukkaiden mieltymykset, tarpeet ja odotukset kaupunkimetsien metsänhoidosta voivat erota asiantuntijoiden ja suunnittelijoiden ekologisesta, teknisestä tai taloudellisesta ajattelutavasta ja päätöksenteosta. Se, kuinka asukkaiden kokemuksellinen tieto otetaan huomioon päätöksenteossa perinteisen asiantuntijuustiedon rinnalla, on hyvin riippuvaista edelleen siitä, kuinka tärkeänä päätöksentekijät tätä tietoa pitävät. Faehnlen mukaan olisi tärkeää nähdä tämä kokemusperäinen tieto samanarvoisena asiantuntijuustiedon kanssa.

Asukkaiden osallistaminen suunnitteluprosesseissa on yleistynyt kunnallisessa päätöksenteossa sekä julkisen sektorin metsäsuunnittelussa. Pykäläinen ym. (2012) listaa osallistamisen yleisiksi tavoitteiksi yhteistyön kehittämisen, asenteiden, mielipiteiden ja tavoitteiden tutkimisen, avoimuuden lisäämisen, tiedon välittämisen ja mielipiteiden keräämisen. Lisäksi osallistamisella voidaan ehkäistä ja hallita turhia konflikteja, parantaa tiedonkulkua ja hyväksyttävyyttä sekä demokraattista päätöksentekoa (Irvin ja Sansbury 2004). Osallistamisella tavoitellaan yleisesti asukkaiden hyväksyntää tehdyille suunnitelmille ja sitä myöten myös vaadituille metsänhoitotoimenpiteille (Hytönen 2000).

Wallenius (2001, s.49) on tutkimuksensa pohjalta koonnut yleisten osallistamisen tavoitteiden lisäksi toimijakohtaisia tavoitteita. Organisaatio voi osallistamisella tavoitella brändin ja toimijakuvan kiillottamista, hyväksyntää toiminnalle ja konfliktien vähentämistä, informaation keräämistä sekä parempaa päätöksentekoa. Yksittäinen suunnittelija tai virkamies voi osallistamisella tavoitella määräysten toteuttamista, parempien suhteiden luomista sidosryhmiin, oman työn helpottamista ja menestyksekkästä toimintaa sekä rakentavaa yhteistyötä. Osallistujien tavoitteiksi ja motiiveiksi Wallenius luettelee omien etujen valvonnan ja niihin vaikuttamisen, yleisen kiinnostuksen käsiteltävään aiheeseen ja asioihin vaikuttamiseen sekä demokratian mahdollisuuksien myötä osallistua parempien päätösten tekemiseen. Lisäksi hän toteaa osallistujien mahdollisiksi motiiveiksi halun esiintyä julkisesti, yhdessäolon sekä halun auttaa tekemisessä.

Yleisesti julkishallinnon teettämissä asukaskyselyissä tavoitteena on saavuttaa kaupunkilaisten hiljainen enemmistö, mutta myös vähemmistöjen mielipiteet. Ongelmaksi on mainittu muun muassa se, mikä oikeasti on vähemmistöjen mielipiteiden merkitys, jos tavoitteena kuitenkin on enemmistön hyväksyntä? (Wallenius 2001, s. 51). Monet tutkijat ovat kuitenkin todenneet, että kun asukkaat pääsevät osallistumaan suunnittelun prosessiin jo heti alkuvaiheessa, on hyväksyttävyys sekä päätöksenteon laatu parantunut (Hytönen 2000, Irvin ja Sansbury 2004, Pykäläinen ym. 2012).

Osallistamisen onnistuminen vaatii asukkaiden osallistumista. Ilman asukkaiden tuomaa panosta, osallistamisesta odotetut hyödyt jäävät saavuttamatta. Demokratiatutkimuksen peruskysymyksiin kuuluu osallistumattomuuden mysteeri: miksi kuntalaiset eivät osallistu aktiivisemmin yhteisiä ja yleisiä asioita koskevaan päätöksentekoon? Tutkimuksessaan Kettunen (2004) listaa tekijöitä, joilla voi olla vaikutusta asukkaiden osallistumattomuuteen. Mahdollisia tekijöitä ovat muun muassa luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden toimintatavat sekä osallistumisen kielteiset vaikutukset kuten hyödyttömyyden kokemus. Lisäksi hän toteaa käynnissä olevan poliittisen osallistumisen murroksen, joka ilmenee poliittisen osallistumisen vähenemisenä, asukkaiden tyytymättömyytenä poliitikkoihin ja poliittiseen järjestelmään. Kettusen mukaan julkisiin palveluihin asukkaat ovat pääosin kuitenkin olleet tyytyväisiä.

1.2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSASETELMA

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Jyväskylän kaupungin strategisen metsäohjelman laadinnan aikana suoritettua osallistavaa asukaskyselytutkimusta. Tavoitteena on saada kuva asukaskyselytutkimuksen onnistumisesta osallistamisen ja osallistumisen näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoitus on tehdyn asukaskyselyn analysointi ja tieteellinen tarkastelu ja sen pohjalta havaintojen tekeminen siitä, kuinka kysely tavoitti asukkaat. Lisäksi on tarkoitus saada kerättyä uusia ajatuksia ja mahdollisuuksia kaupungin hyödynnettäväksi tuleviin kyselyihin ja asukkaiden osallistamiseen.

Tässä tutkimuksessa tarkastellut aiheet ovat jatkuvasti ajankohtaisia kaupungin operatiivisessa metsänhoidossa ja koen, että Jyväskylän kaupunki voi hyötyä tutkimuksen tuloksista tulevia asukaskyselytutkimuksia laadittaessa ja metsänhoidon osallistamisen tapoja suunniteltaessa. Mielenkiintoista on myös nähdä, kuinka asukaskyselyn tu-

lokset ovat vaikuttaneet kyselyn kohteena olleen metsäohjelman sisältöön. Yhteiskunnallisesti tutkimus on vain yksi pieni palanen isossa mittakaavassa, mutta osaltaan vaikuttamassa muutoksessa kohti asukkaiden osallistamista ympäristösuunnittelussa ja kaupunkiluonnon muokkaamisessa ja toivottavasti rohkaisemassa asukkaita osallistumaan.

Osallistamista voidaan tehdä monella tapaa. Osallistamista tapahtuu kaupungeissa jatkuvasti. Esimerkiksi osallistamisen välineenä voidaan nähdä avoimet sähköiset asiakaspalautteen kanavat, jotka mahdollistavat asukkaiden osallistumisen ajasta ja paikasta välittämättä mutta myös asukaskuulemistilaisuudet tai yleisesti asioista tiedottaminen. Tässä yhteydessä ei käsitellä muita osallistamisen keinoja, joita metsäohjelman laatimisen aikana on mahdollisesti käytetty, ainoastaan tehtyä asukaskyselytutkimusta. Tässä tutkimuksessa perehdytään ainoastaan tehdyn asukaskyselytutkimuksen tuloksiin ja sen osallistamisen arviointiin.

Kaupunkia käsitellään tässä työssä organisaationa, joka on edustuksellisen demokration kautta valtuutettu toimimaan asukkaiden edustajana ja asukkaiden parhaaksi. Tässä työssä kaupunki nähdään toimeenpanevana voimana, joka käynnistää osallistavan prosessin päästäkseen parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen metsäohjelmaa laadittaessa. Kaupunki nähdään yhtenä toimijana ja yksittäisiä virkamiehiä, tai heidän vastuutaan tai toimiaan ei käsitellä erikseen. Kaupungin asukkaat nähdään osallistavan prosessin kohteena, mutta myös metsänomistajina ja asiakkaina sekä aktiivisina toimijoina. Tässä tapauksessa omistajia on 141 305 kappaletta (Jyväskylän kaupunki 2020a) ja heidän mielipiteensä, odotuksensa ja arvonsa ovat tässä tutkimuksessa mielenkiinnon kohteena.

Tutkimus keskittyy asukaskyselytutkimuksesta saadun materiaalin analysointiin sekä tulosten vertailuun yhteneväisyyksien löytämiseksi laaditun metsäohjelman ja asukkaiden mielipiteiden suhteen. Tutkimuksessa ei käsitellä metsäohjelman laadintaa tai kyselytutkimuksesta saatujen tietojen käsittelyä prosessin aikana. Tutkimuksessa keskitytään tiedon keruun motiiveihin, tapoihin ja näin kerätyn aineiston vaikutusta lopulliseen metsäohjelmaan. Tämä tutkimus ei ole ollut vaikuttamassa metsäohjelman laadintaan, eikä ota kantaa ohjelman sisältöön.

1.3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuskysymykset, joihin tässä tutkimuksessa toivotaan vastauksia:

1. Millä tavoin asukkaiden taustatekijät vaikuttavat asukaskyselyn vastauksiin ja vastaamisen innokkuuteen? Onko joku tietty asukasjoukko, joka kyselyssä nousee enemmistöön? Osallistuiko myös ns. hiljaista asukasjoukkoa? (Osallistuminen)
2. Kuinka asukaskyselytutkimus onnistui osallistavana menetelmänä? (Osallistaminen)
3. Onko asukkaiden mielipiteillä ollut vaikutusta kaupungin päätöksenteossa koskien metsänhoidollisia strategisia linjauksia? (Vaikutukset)

Ensimmäiseen osallistumista arvioivaan kysymykseen etsitään vastauksia analysoimalla kyselytutkimuksen vastauksia. Toiseen osallistamiseen liittyvään kysymykseen saadaan vastaukset arvioimalla ja vertaamalla muun muassa onnistuneen osallistamisen kriteereihin (Tuler ja Webler 1999, Kangas ym. 2014). Osallistamisen arviointi perustuu välillisiin päätelmiin sekä kyselyn avointen palautteiden analysointiin. Kolmanteen, asukkaiden osallistumisen vaikututtavuuteen liittyvään kysymykseen, haetaan vastauksia vertaamalla asukaskyselystä saatuja tuloksia valmistuneeseen metsäohjelmaan ja sen linjauksiin.

2. TEORIA JA KESKEISET KÄSITTEET

2.1 KAUPUNGIN METSÄNOMISTUKSEN ERITYISPIIRTEET

Kuntien metsänomistus on vain muutamia prosentteja koko Suomen metsätalousmaasta (Suomen metsätilastot 2018). Näiden kuntaomisteisten metsien merkitys on kuitenkin kunnan asukkaille hyvin suuri (mm. Sievänen ja Neuvonen 2011).

Metsänhoitoa kunnissa sitovat useat ohjeet, säädökset ja lait. Perustuslaki (731/1999, 20§) velvoittaa julkista valtaa turvaamaan jokaiselle mahdollisuuden vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999, 1§) määritellään: ”Tämän lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.”

Metsälaki (1093/1996) ja metsäasetus (2013) velvoittavat kaupunkia metsänomistajana hoitamaan metsäomaisuuttaan metsälaissa määrätyllä tavalla. Metsälain piirissä ovat kaikki metsätalousmaaksi lasketut alueet ja lisäksi kaava-alueella myös maa- ja metsätalousmaa sekä virkistysalueet. Lain piirissä eivät ole luonnonsuojelulain mukaiset suojelualueet tai voimassa olevan toimenpidekiellon rajoittamat alueet. Muita lakeja, jotka tulee ottaa huomioon metsänhoitoa suunniteltaessa ja toteutettaessa kaupunkimetsissä ovat luonnonsuojelulaki (1096/1996), ulkoilulaki (606/1973) sekä laki metsätuhojen torjunnasta (1087/2013).

Strategiatasolla kaupungin metsänhoitoa ohjaa Maa- ja metsätalousministeriön laatima Kansallinen metsästrategia 2025 (2019), joka linjaa muun muassa, että: ”Metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä ja monipuolisessa käytössä.” Maakuntatasolla kansallisen metsästrategian tavoitteet on kirjattu Keski-Suomen metsäohjelmaan 2016-2020 (2016).

Metsänhoito Suomessa on pitkään nojannut Tapion metsänhoidon suosituksiin. Tämä Kansallisen metsästrategian toteutusta tukeva ohjeistus perustuu tutkimustietoon ja

uusitaan säännöllisin väliajoin. Ensimmäiset hyvän metsänhoidon suositukset julkaistiin vuonna 1910 turvaamaan Suomen metsien kestävä hoitoa ja käyttöä. Tapion metsänhoidon suositukset sisältävät muun muassa erilaisia vaihtoehtoja metsänkasvatukseen ja optimoituja malleja puuston kasvusta ja metsien käsittelyjen erilaisista vaikutuksista kasvuun ja tuottoon. (Tapio 2019.)

Kaupunkien omistuksessa olevien metsäalueiden hoito ja käyttö aiheuttavat haasteita, koska sidosryhmiä on paljon, alueiden toiminnot päällekkäisiä ja kestävyys näkökulmien huomioiminen vaativaa (esim. Tyrväinen ym. 2014). Nähdäänä kaupungin asukkaat metsän omistajana (Kurttila ym. 2014), asiakkaina tai organisaation jäseninä (Pekkola ym. 2016) tulee heidän mielipiteensä, toiveensa ja odotuksensa ottaa huomioon metsänhoitoa suunniteltaessa. Muita sidosryhmiä, jotka täytyy huomioida, ovat esimerkiksi ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöt, luontomatkailuyrittäjät, metsämattilaiset, tieteentekijät ja tutkijat sekä kaupungin eri hallinnonalat (ks. mm. Pykäläinen ym. 2012).

Kaupunkien metsänhoidon ja omistuksen päätöksenteko sekä tavoitteiden asettaminen kuuluu yleisesti kaupunginvaltuustolle ja -hallitukselle (Kurttila ym. 2014, Pekkola 2016). Kaupungeissa päätöksenteko perustuu kuntalakiin (410/2015), jossa määritellään valtuuston vastaavan kunnan toiminnasta, taloudesta ja ylimmästä päätösvallasta (ks. myös Nyholm ym. 2016).

Kaupunkien metsien suunnittelu on haasteellista monien tekijöiden vaikuttaessa päätöksentekoon ja vaikutusten ulottuessa isoille alueille ja moniin kaupunkilaisiin. Suunnittelun apuna voidaan käyttää erilaisia työkaluja ja suunnittelun apuvälineitä. Seuraavaksi kuvaillaan muutamia kaupunkien käyttämiä ja tämän tutkimuksen kannalta oleellisia suunnittelun menetelmiä.

Monitavoitteinen metsäsuunnittelu on yleistä, koska samoilla metsäalueilla on useita käyttäjiä ja käyttötarkoituksia. Monitavoitteisella metsäsuunnittelulla tarkoitetaan usean erilaisen tavoitteen tai kriteerin huomioimista metsänhoitoa suunniteltaessa. Tavoitteet voivat olla yhden omistajan omalle metsälleen asettamia tai usean omistajan tai sidosryhmän edustajan asettamia tavoitteita. (mm. Kurttila ym. 2014.)

Monia erilaisia metsänkayttömuotoja samoille metsäalueille suunniteltaessa tulee haasteeksi metsien rajallisuus (mm. Tyrväinen ym. 2014). Usein tällaisissa tilanteissa hyödynnetään monitavoitteista metsäsuunnittelua, joka tuottaa vaihtoehtoisia suunnitelmia metsänkaytön vaihtoehtoista ja vaikutuksista muun muassa julkisille organisaatioille päätöksenteon apuvälineiksi (mm. Kurttila ym. 2014).

Pitkään suomalaisten metsien tärkein tavoite on ollut puuntuotanto, mutta samalla metsät ovat toimineet myös hiilensitojina sekä elinympäristöinä erilaisille kasvi- ja eläinlajeille. Lisäksi metsät ovat tuottaneet keräiltäviä hyödykkeitä kuten marjoja ja sieniä sekä metsästettävää riistaa. Viime aikoihin asti Suomessa on metsien pääasiallisen tarkoituksen eli puuntuotannon katsottu olleen tärkein hyöty, jota metsistä on saatu ja muut käyttömuodot ovat menneet sen ehdoilla. Mutta vähitellen on ollut havaittavissa muutos, jossa metsiä hoidetaan usean käyttötarkoituksen mahdollistamiseksi siten, että yksikään käyttötarkoitus ei ole hallitseva. (Tyrväinen ym. 2014.)

2.2 METSÄSUUNNITTELU JYVÄSKYLÄN KAUPUNGISSA

Kaupunkimetsänsuunnittelu on usein pakonsanelemana monitavoitteista, koska samat metsäalueet vastaavat moniin erilaisiin tarpeisiin kaupunkialueilla ja niiden läheisyydessä. Jyväskylän kaupungilla ensimmäinen metsäsuunnitelma laadittiin vuonna 1888 ja siitä lähtien metsänhoito ja -käyttö on perustunut voimassa olleisiin suunnitelmiin. Metsänhoitosuunnitelmia on laadittu aina kymmeneksi vuodeksi eteenpäin kerrallaan. Ensimmäinen metsänhoitaja palkattiin kaupungille vuonna 1911. Vuosille 1974-83 laaditussa erillisessä moninaiskäyttösuunnitelmassa erilaiset metsän arvot luokiteltiin seuraavasti: ”1) Metsien hyvä kasvukunto ja tulonlähde, 2) Työllistävä vaikutus, 3) Monipuolinen virkistystoiminta, 4) Ilmaa puhdistava, ilmastoa ja vesiä suojeleva ja melua torjuva vaikutus ja 5) Maareservi laajenevalle kaupungille.” Tämän voidaan katsoa olleen ensimmäinen Jyväskylän kaupungin monitavoitteinen suunnitelma metsien hoitoon. (Jyväskylän kaupunki 2020c.)

1990-2000 -luvuilla monitavoitteinen ja monimuotoisuuden huomioiva metsänhoito korostui Jyväskylän metsäsuunnitelmissa. Aina viimeisimpään metsäsuunnitelmaan (2005-2014) asti suunnitelmat laadittiin kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Uuden Met-

säohjelma 2030 (2018) myötä metsäsuunnitelmaa päivitetään jatkuvasti ja se on asukkaiden nähtävillä sähköisenä kaupungin karttapalvelussa (Jyväskylän kaupunki 2020b).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Jyväskylän kaupungin strategista metsänhoidon suunnitelmaa, josta käytetään nimeä ”Metsäohjelma 2030” (Jyväskylän kaupunki 2020b). Metsänhoidon strategiatasoisen suunnitelman tarkoituksena on toimia päätöksenteon tukena kaupungin suunnittelijoille ja asiantuntijoille sekä päätöksentekijöille. Strategisella suunnittelulla voidaan myös viestiä kaupungin asukkaille metsänhoidon linjauksia pitkällä aikavälillä. Vuonna 2000 strategiatasoinen metsänhoidon ohjeistus oli vain noin kuudella prosentilla kunnista, mutta 2006 sellainen oli laadittu jo 25 prosentilla (Mikkola ym. 2008).

Jyväskylän kaupungin metsäohjelman 2030 laadinta aloitettiin vuonna 2016 kaupungin aloitteesta ja ulkopuolisen konsulttiyritys Akordi Oy:n laatimalla alkukartoituksella. Jyväskylän kaupungin metsäohjelman laadintaan osallistettiin eri sidosryhmät mukaan laajapohjaiseksi yhteistyöryhmäksi, jota fasilitoi Akordi Oy. Työsuunnitelma hyväksyttiin kaupunkirakennelautakunnassa ja tiedoksi annettiin kulttuuri- ja liikuntalautakunnalle sekä rakennus- ja ympäristölautakunnalle. Yhteistyöryhmä toimi vuorovaikutteisella neuvotteluperiaatteella. Ja sen tehtävät työohjelmassa (Jyväskylän kaupunki 2017) olivat: ”

- määritellä yhdessä metsäohjelman prosessin sisältö ja etenemisaskeleet (laatia työsuunnitelma)
- käydä keskustelua metsien merkityksestä sekä metsäohjelman tavoitteista
- tuoda metsäohjelman laadintaan, vaikutusten arviointiin ym. oma sekä taustaryhmänsä asiantuntijatieto
- tuottaa yhteinen ehdotus metsäohjelmaksi sekä
- tuottaa ideoita metsäohjelman konkretisoinnista ”

Yhteistyöryhmä kokoontui yhteensä 19 kertaa. Laadittu ehdotus metsäohjelmaksi hyväksyttiin kaupunkirakennelautakunnassa kesäkuussa 2018 (Jyväskylän kaupunki 2020b).

Metsäohjelmassa 2030 määritellyt muutokset ja linjaukset ovat voimassa vuoteen 2030 asti ja niitä toteutetaan kaupungin taktisen metsäsuunnitelman mukaisesti (Jyväskylän kaupunki 2018a). Taktiset kuvio- ja paikkakohtaiset metsänhoitosuunnitelmat laaditaan yleensä noin kymmeneksi vuodeksi kerrallaan, mutta suunnitelmat voivat olla myös jatkuvasti päivitettäviä ja voimassaoloajat joustavia (ks. mm. Pykäläinen ym. 2012). Operatiivinen metsäsuunnittelu tapahtuu yleisesti vuositasolla ja siinä määritellään kuviokohtaisia metsänhoitotoimia ja -aikatauluja (mm. Pykäläinen ym. 2012). Nämä suunnitelmat ovat yksityiskohtaisia ja ohjaavat toteutettavia toimenpiteitä maastossa. Metsäohjelman 2030 mukaisten linjausten aikataulu ja operatiiviset toimenpiteet on kirjattu erilliseen toimenpidesuunnitelmaan (Jyväskylän kaupunki 2018b).

2.3 OSALLISTAVA SUUNNITTELU

Osallistaminen käsitteenä ei ole yksiselitteinen. Tässä tutkimuksessa osallistamista toteutetaan kaupungin, eli julkisen toimijan aloitteesta kaupungin metsäsuunnittelun välineenä ja yksittäisenä kyselynä. Kirjallisuudessa ja aiemmissa tutkimuksissa on myös käytetty termiä osallisuuden tai osallistumisen edistäminen (Kettunen 2002, Koskiahho 2002).

Osallistavalla suunnittelulla tarkoitetaan yleisesti päätöksen tekevän organisaation käyttämää menetelmää, jossa päätöksenteon tueksi prosessiin otetaan mukaan sidosryhmien edustajia. Osallistava suunnittelu (participatory planning) voidaan jakaa menetelmän mukaan esimerkiksi mielipidemittaukseen, vapaamuotoiseen palautteeseen ja neuvotteluun. Osallistavassa suunnittelussa on aina päätöksenteosta vastuussa oleva organisaatio, joka operoi osallistavan prosessin ja kerää mielipiteitä, arvostuksia ja toiveita eri sidosryhmiltä päätöksenteon tueksi. (Hytönen 2000.)

Osallistamisen operoiva organisaatio, eli osallistaja on vastuussa osallistamisen suunnittelun, toteutuksen ja raportoinnin eettisyydestä. Arvovalinnat, kuten osallistamisen tarkoitus, osalliset ja heidän roolinsa sekä työtavat, tulee tehdä harkiten ja kriittisesti kokonaisuutta ajatellen (Löfström ym. 2014). Osallistajat voidaan valita osallistajan toimesta, ja huomioon tulisi ottaa kaikki ryhmät, jotka kokevat olevansa osallisia. Koskiahho (2002) esittelee maankäyttöä koskevassa tutkimuksessaan jaottelun eri ryhmiin, jotka katsoivat itse kuuluvansa osallisiin, joilla oli oikeus esittää oma näkemyksensä

suunnitteluun. Ryhmät olivat seuraavat: kuntien johtavat poliitikot ja ylimmät virkamiehet; lähikunnat; talouselämä ja teollisuus; asukkaat, maanomistajat ja mökkiläiset; lähiseudun asukkaat ja asukkaiden yhdistykset; muut kaupunkilaiset ja kuntalaiset; tulevat asukkaat; luonnonsuojelijat; tiede-elämän edustajat ja tutkijat sekä visionäärit, kehittäjät ja vaihtoehtojen tarjoajat.

Osallistava suunnittelu voi olla tietoa vaihtavaa suunnittelua, jossa pääasiallinen tarkoitus on tuottaa tietoa päätöksenteon pohjaksi. Suunnittelu voi olla myös vuorovaikutteista suunnittelua, jossa suunnitteluryhmät kokoontuvat toistuvasti. Yhteistoiminnallisessa suunnittelussa tavoitteena on laatia suunnitelma tai ehdotus käsillä olevaan tehtävään ja sen ratkaisemiseksi. Mahdollinen, joskin hyvin harvinainen suunnittelun tapa on delegoiva suunnittelu, jossa päätöksenteko on delegoitu osallistavan suunnittelun osallistujille. Osallistavaa metsäsuunnittelua käytetään usein osana monitavoiteisen metsäsuunnittelun prosessia, jossa tarkoituksena on luoda useita vaihtoehtoisia visioita tai suunnitelmia ja vertailla niiden paremmuutta. (Löfström ym. 2014.)

Osallistamista käsittelevässä kirjallisuudessa on paljon käytetty kahdeksaan osallistamisen menetelmään perustuvaa jakoa (Arnstein 1969), jonka Germain ym. (2001) muotoilivat kuuteen eri menetelmään:

- 1) yksisuuntaiseen tiedottamiseen, jossa asukkailla ei ole mahdollisuutta palautteenantoon (Informing)
- 2) manipulaatioon, jossa osallistaminen on kuvitteellista ja pääasiallinen tarkoitus on hakea tukea päätöksentekoon tai kouluttaa osallistujia? (Manipulation)
- 3) konsultaatioon, jonka menetelmiin kuuluu asukaskuulemiset, asukkaiden odotetaan tarkistavan ja kommentoivan suunnitelmaa (Consultation)
- 4) yhteistyöhön perustuvaan päätöksentekoon, jossa asukkaat tuodaan mukaan päätöksentekoon yhdenvertaisina neuvottelukumppaneina (Partnership)
- 5) delegoituun valtaan, jossa valta päätöksenteosta on luovutettu asukkaille (Delegated power)
- 6) kansanvaltaan, jossa kaikki valta on siirretty asukkaille (Citizen control).

Hytönen (2000) on tutkinut osallistamista metsätalouden päätöksenteossa ja ryhmitellyt osallistavaa metsäsuunnittelua sen mukaan 1) ketkä osallistuvat, 2) millä keinoin osallistujat osallistuvat ja missä muodossa informaatiota käsitellään sekä 3) miten menettely vaikuttaa suunnitelman tai päätöksen lopputulokseen? Myös Pykäläinen ym. (2012) ovat määritelleet onnistumisen kannalta tärkeäksi, että on selkeästi määriteltä osallistamisen tavoitteet, menetelmät ja ketä osallistaminen koskee. Leino (2001) puolestaan on tutkimuksessaan jaotellut osallistamisen keskeiset tekijät kunnan maankäyttöä suunniteltaessa kolmeen osioon. Ensimmäiseksi tärkeäksi elementiksi hän mainitsee kunnan ja kuntalaisten välisen luottamussuhteen. Toinen tärkeä tekijä on osapuolten välisten roolien muodostuminen, kuten vuoropuhelun laatu, kuntalaisten aktiivisuus, osallisten halu joustaa omasta näkemyksestään ja asemastaan, kuntalaisten keskinäiset suhteet sekä osallisten vastuun muodostuminen. Kolmas oleellinen elementti Leinon mukaan on osallisten määrittely ja osallistumisen eri muodoista informoiminen. Yhteistä kaikissa aiemmissa tutkimuksissa on osallistamisen suunnittelun tärkeys ja sen merkitys hyvän lopputuloksen saavuttamiseksi.

Onnistunut osallistaminen hyödyttää kaikkia osapuolia. Irvin ja Sansbury (2004) ovat määritelleet tutkimuksissaan prosessin hyötyjä osallistujille sekä osallistavalle osapuolelle. Lisäksi he jaottelevat edut päätöksentekoprosessin (decision process) sekä lopputuloksen (outcomes) mukaan. Heidän mukaansa osallistujille (citizen participants) hyötyinä voidaan nähdä kaksisuuntainen oppiminen, jossa oppimista tapahtuu sekä osallistujilta päättäjille päin, mutta myös toisinpäin, päättäjiin vetoaminen ja tiedonvälitys sekä aktiivisen kansalaisosallistumisen taidot. Osallistavan osapuolen (”government”) hyötyinä voidaan nähdä oppimisen lisäksi, asukkaiden luottamuksen saavuttaminen ja mahdollisen vastustuksen ja vihamielisyyden väheneminen päätöksentekoprosessissa. Lisäksi Irvin ja Sansbury listaavat myös strategisen yhteistyön sekä päätösten legitimitetin osallistajan hyödyiksi. Molemmat osapuolet hyötävät yhteistyöstä, jossa lopputuloksena saavutetaan parempia päätöksiä. Osallistujat saavat mahdollisesti valtaa päätöksenteossa ja voivat vaikuttaa lopputulokseen. Osallistajan kannalta etuina Irvinin ja Sansburyn mukaan voidaan lisäksi nähdä riitojen ja niistä aiheutuvien kulujen väheneminen sekä yleisesti paremmat päätökset sekä sujuvampi toimeenpano.

Sitoutuminen päätöksiin on yleisempää ja suunnitelman toteutuksen hyväksyttävyyden paranee, kun suunnittelussa on käytetty osallistavia menetelmiä (mm. Wallenius 2001, s.261; Irvin ja Sansbury 2004, Löfström ym. 2014). Osallistamista voidaan kunnassa tehdä monella eri keinolla. Käytettyjä osallistamisen tapoja ovat muun muassa alue-toimikunnat tai -neuvottelukunnat, asukastyöpajat, erilaiset osallistavat työryhmät, asukastilaisuudet sekä tiedottaminen (mm. Kettunen 2002). Seuraavaksi käsitellään tässä tutkimuksessa keskeisessä osassa olevaa asukaskyselytutkimusta osana kaupungin metsäsuunnittelua.

2.4 OSALLISTAVA KYSELYTUTKIMUS KAUPUNGIN METSÄSUUNNITTELUSSA

Kyselytutkimuksia käytetään suunnittelun apuvälineenä silloin, kun halutaan saada käyttöön tietoa, jota suunnittelusta vastaavilla asiantuntijoilla ei välttämättä ole tai kun halutaan selvittää sidosryhmien mielipiteitä, toiveita tai arvoja. Kyselyllä voidaan myös viestiä kohderyhmälle, että heidän mielipiteitään arvostetaan ja mahdollistetaan osallistuminen päätösten tueksi työhön. Kyselytutkimus suunnittelun työkaluna voi myös oikeuttaa ja tehdä suunnittelun kohteena olevien toimenpiteiden toteuttamisen hyväksyttävämmäksi, mikäli kysely on oikein ajoitettu. (mm. Pykäläinen ym. 2012, Hytönen 2000.)

Tässä tutkimuksessa kyselytutkimusta käsitellään osallistavana menetelmänä strategisen metsäsuunnitelman laadinnassa. Monista erilaisista osallistavan suunnittelun menetelmistä kyselytutkimus soveltuu tämän kaltaiseen, suurta asukasjoukkoa koskevaan tutkimukseen parhaiten. Kyselytutkimus on tehokas osallistamisen väline, kun halutaan saada nopeasti tietoa isolta joukolta esimerkiksi kaupungin asukkaita. Kyselytutkimuksen käyttöä ja osallistamista kaupungin strategisessa metsäsuunnittelussa on aiemmin tutkittu muun muassa Vantaalla (Suominen, 2015) ja Kuopiossa Puijon aluetta suunniteltaessa (Kangas ym. 2014) sekä Espoossa, Heinolassa, Helsingissä, Loivissa ja Hyvinkäällä (Mikkola ym. 2008).

Kaikille avoimen verkkokyselyn käyttö osallistavana toimenpiteenä voidaan nähdä hyvänä vaihtoehtona, kun halutaan saada mahdollisimman monien ja erilaisten näkökulmien esille tuloa. Pykäläinen ym. (2012) näkevät avoimien kyselytutkimusten haasteena saada perusjoukkoa kuvaava otos vastaamaan kyselyyn. Vastaajajoukossa korostuu usein aktiivisten asukkaiden joukko, joka monesti on keskimääräistä tyytymättömämpi

esimerkiksi kaupungin metsänhoitoon, jolloin otantaan perustuva kysely taas olisi helpompi kohdentaa sopivalle otokselle ja saada mahdollisesti myös hiljaisen enemmistön ääni kuuluville (Pykäläinen ym. 2012).

Monesti erilaisissa osallistavissa toimissa painottuvat eniten kovaäänisimmät ja kokeilemattomat asukkaat, joilla on hyvät resurssit osallistua (mm. Koskiahho 2002). Kyselytutkimuksista saatua aineistoa voidaan käyttää asukkaiden ja osallisten kannan selvittämiseen. Kyselyissä on tärkeää kysymyslomakkeiden ja kysymysten laadinta, jotta kaikki oleellinen tulee kysyttyä oikealla tavalla. Kyselyistä saatua palautetta ei voida koskaan siirtää suoraan metsäsuunnitelmiin toimenpiteiksi (Pykäläinen ym. 2012), vaan yleensä tarvitaan asiantuntevaa ekologisen, taloudellisen ja teknisen näkökulman lisäämistä analysointiin, suunnitteluun sekä operatiiviseen toteutukseen.

2.5 OSALLISTUMINEN KAUPUNGIN METSÄSUUNNITTELUSSA

Länsimaisessa demokratiassa yhteiskunnallinen osallistuminen perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja osallistujan motiivit voivat olla ideologisia, kulttuurisia, taloudellisia tai sosiaalisia. Osallistumisen kesto voi vaihdella pitkäaikaisesta sitoutumisesta esimerkiksi johonkin aatteeseen tai se voi olla lyhyttä, spontaaniakin reagoitua johonkin ongelmaan tai jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. Osallistumisesta puhutaan myös silloin, kun asukkaita vaaditaan tai kehoitetaan osallistumaan johonkin tiettyyn yhteiskunnalliseen hankkeeseen esimerkiksi kaupungin taholta, vaikka osallistumisen tarve on syntynyt jonkun muun kuin asukkaan tarpeesta tai toiveesta. (Koski-aho 2002.)

Kuntalaissa (22§) määritellään, että ”kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti: 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja; 2) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa; 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin; 4) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun; 5) suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa; 6) tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.”

Kettusen (2004) mukaan toimivassa demokratiassa kansalaisilla on myös oikeus olla osallistumatta. Mutta mikäli liian moni päättää olla osallistumatta, demokratian uskottavuus kärsii. Kettunen toteaa lisäksi, että demokratiassa myös vähemmistöjen tulisi olla edustettuina, vaikkakin käytännössä hiljaiset äänet tulevat harvoin esille. Kettunen (2002) on todennut seuraavasti: ”Keskeistä osallistumisessa on yleisen edun ymmärtäminen mahdollisimman laaja-alaisesti. Jotta osallistuminen voisi toimia vastapainona edustukselliselle demokratialle, sen lisäarvon täytyy löytyä yleisen edun paremmasta esilletulosta. Aina ei voida olettaa, että päätöksenteon sisältö muuttuu, mutta osallistuvien kuntalaisten tulisi saada varmuus siitä, että heitä on kuultu.”

Leino (2001) on myös todennut osallistumisen haasteista: ”Osallistumisprosesseissa erilaiset yhdistykset, asukasjärjestöt ja kaupunginosaseurat ovat toimijoita, joiden kanssa kaavoittajat useimmiten joutuvat tekemisiin. Yhdistysten osallistumisessa on ilmennyt demokraattisuuden kannalta ongelmia, sillä usein myös yhdistyksissä resursseiltaan vahvimmat henkilöt ovat niitä, joiden ääni kantaa ylitse muiden. Usein kovaäänisimmät osallistujat väittävät edustavansa kaikkia alueen asukkaita. Ne asukkaat, joilla on vähemmän resursseja puhua puolestaan, eivät saa vastaavalla tavoin ääntään kuuluviin. Toiset ihmiset ovat yksinkertaisesti niin kiireisiä, etteivät he ehdi osallistua, vaikka haluaisivatkin.”

Osallistumisen hyötyinä yhteiskunnallisesti voidaan nähdä asukkaiden mielenkiinnon herääminen ja asukkaiden tiiviimpi osallistuminen yhteisten asioiden hoitamiseen ja päätöksentekoon. Eli mitä enemmän asukkaat osallistuvat, sitä aktiivisemmaksi he tulevaisuudessa tulevat ja sitä enemmän he myös kiinnostuvat selvittämään erilaisten vaihtoehtojen sopivuutta itselleen. Pakarinen (2002) nimittää tällaista aktiivista asukasryhmää toimijoiksi ja toista osaansa tyytynyttä, passiivisempaa puolta osallistujiksi. ”Toimija ei ole sidottu paikkaan vaan voi ilmestyä vaikuttavana tekijänä missä haluaakin.” (Pakarinen 2002). Asukasvaikuttamisessa ja osallistumisessa tämä joukko usein tulkitaan äänekkääksi vähemmistöksi, kun osaansa tyytyväinen, hiljainen enemmistö ei koe tarpeelliseksi osallistua tai tuoda mielipidettään esiin (mm. Kettunen 2002, Pykäläinen ym. 2012).

Tämän tutkimuksen pääasiallisena tarkoituksena on tutkia kaupunkilaisten osallistumista kaupungin metsäsuunnittelua koskevaan kyselyyn. Tutkitaan, ketkä osallistuivat

ja minkälaisia vastauksia osallistujat eri taustatietoryhmistä antoivat kysymyksiin. Lisäksi pohditaan, kellä oli mahdollisuus osallistua ja oliko sellaisia asukasryhmiä, joita kysely ei mahdollisesti tavoittanut.

2.6 JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN METSÄT

2.6.1 METSÄT ENNEN METSÄOHJELMAN 2030 LAADINTAA

Jyväskylän kaupungin metsät on jaettu hoitoluokkiin kansallisen viheralueiden hoitoluokituksen mukaan (Viherympäristöliitto 2007). Jyväskylän kaupunki omistaa metsää noin 8700 hehtaaria, josta vuonna 2018 talousmetsää oli 45 prosenttia eli noin 3800 hehtaaria, ulkoilu- ja virkistysmetsää 21,5 prosenttia eli noin 1850 hehtaaria, lähimetsiä 14 prosenttia eli noin 1200 hehtaaria, suojelualueita 13 prosenttia eli noin 1150 hehtaaria ja arvometsiä kolme prosenttia eli noin 300 hehtaaria. Arvometsiksi luokiteltuja metsiä ovat maiseman, sijainnin, monimuotoisuuden tai muiden ominaisuuksien takia merkittävät metsäalueet. Arvometsät jaetaan jatkossa luonnonarvometsiin, maisema-arvometsiin sekä kulttuuriarvometsiin. Luokalle on suunniteltu toimenpideohjelmassa lisäselvityksiä ja sen osalta pinta-aloja, rajauksia, luokituksia sekä hoitotöitä tullaan vielä tarkistamaan ja täsmentämään Muuta metsätalousmaata oli kolme prosenttia (taulukko 1). (Kytömäki 2017, Jyväskylän kaupunki 2018a).

Taulukko 1. Jyväskylän kaupungin metsät hoitoluokittain 2018. (Lähde: Jyväskylän kaupunki 2018a.)

Metsän hoitoluokka		Pinta-ala, ha (2018)	Pinta-ala, ha (Tavoite)	Osuus pinta- alasta, % (2018)	Osuus pinta- alasta, % (Tavoite)
C1	Lähimetsä	1230	1280	14	15
C2	Ulkoilu- ja vir- kistysmetsä	1856	2500	21,5	29
C3	Suojametsä	173	200	2	2
C4	Talousmetsä	3885	2780	45	32
C5	Arvometsä	295		3	
	Maisema-arvo		200		2
	Kulttuuriarvo		10		0
	Luontoarvo		50		1
S	Suojelualue	1161	1430	13,5	16
R	Maankäytön muutosalue		250		3
Muut	hoitoluokat	30		1	
Yhteensä		8630	8700	100	100

Tässä tutkimuksessa käsitellään Jyväskylän kaupungin omistamaa metsänhoidon piirissä olevaa metsää. Tässä tutkimuksessa tarkastelun ulkopuolelle jäävät näin ollen puistot, maisemaniityt, omenatarhat ja muut kaava-alueella olevat viheralueet, joita ei ole luokiteltu hoitoluokituksen mukaisiksi metsäalueiksi (ks. taulukko 1).

2.6.2 METSÄT METSÄOHJELMAN LAADINNAN JÄLKEEN

Metsäohjelma 2030 (2018) ohjaa kaupungin metsänhoitoa uudistetuin linjauksin. Metsäohjelmaan on koottu tavoitteet ja keinot niihin pääsemiseksi. Tavoitteiden asettelussa on otettu huomioon muun muassa asukkailta saatu palaute. Kaupungin metsien hoitoluokkien jakautumista tullaan muuttamaan laaditun ohjelman tavoitteiden mukaisiksi toimenpidesuunnitelmaa noudattaen. Hehtaarikohtaiset ja prosentuaaliset tavoitteet ovat nähtävissä taulukossa 1. Metsäohjelman sisältämiä metsänkäytön ja hoidon linjauksia sekä metsien hoitoluokkien muutoksia käsitellään tarkemmin asukaskyselytutkimuksen analysoinnin yhteydessä luvuissa 4 (Tulokset) ja 5 (Tulosten tarkastelu).

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 KYSELYTUTKIMUS

Asukaskyselyitä, koskien Jyväskylän kaupungin metsiä ja niiden hoitoa, on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana useaan otteeseen. Kyselyissä on kartoitettu asukkaiden mielipiteitä kaupungin metsänhoidollisista toimenpiteistä, mutta myös odotuksia ja arvostusta metsien luontoarvoja kohtaan. Lisäksi on kysytty metsissä tapahtuvan virkistystoiminnan merkitystä asukkaille kaupungin omistamissa metsissä. Kyselyitä on tehty sekä asuinaluekohtaisesti, lähinnä metsänhoitotoimien jälkeen, mutta myös laajempi koko kaupungin asukkaita koskeva kysely tehtiin vuonna 2017. Muutamissa kohteissa on toteutettu myös ennakkokyselyitä, jotta asukkaiden odotukset ja mielipiteet pystytään ottamaan huomioon tulevia metsänhoitotoimia suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Tässä tutkimuksessa aineistona käytetään kaupungin tekemän laajan internet-pohjaisen kyselyn (liite 1) tuloksia. Verkkokyselynä toteutettu asukaskyselytutkimus oli avoinna kaupungin verkkosivuilla ajalla 24.8.2017-11.9.2017. Kyselystä oli tiedotettu kaupungin verkkosivujen lisäksi paikallisissa lehdissä sekä päivälehdessä (Keski-suomalainen 1.9.2017). Internet-kyselyn tulosten kattavuuden parantamiseksi 1000 kohdennettua muistutusta lähetettiin postitse kaupungin tietokannasta valikoidulle kohde-ryhmää kuvaavalle asukasjoukolle. Kyselyistä saatuja vastauksia käytetään tässä tutkimuksessa analyysin pohjana. Asukkailta kysyttiin mielipiteitä koskien talousmetsien, lähimetsien ja virkistys- ja ulkoilumetsien hoitoa ja käsittelyä. Aiheina oli muun muassa taloudellisen tuottavuuden sekä monimuotoisuuden ja maisema-arvojen tärkeyden arviointi. Kysely sai paikallisessa sanomalehdessä paljon näkyvyyttä ja asukkaita myös kannustettiin vastaamaan kyselyyn (Kakkori 2017).

Tässä tutkimuksessa kyselytutkimus on jaettu kysymysten perusteella neljään osaan. Ensimmäisessä osassa (kysymykset 1-5) tiedusteltiin vastaajien taustatietoja (sukupuoli, ikä, asuinmuoto, asuinpaikka sekä ulkoilu- ja virkistyskäyntien määrä kaupungin metsissä) (liite1). Toisessa osiossa tiedusteltiin asukkaiden mielipiteitä koskien kaupungin metsien hoitoa viime vuosina sekä sopivinta tapaa hoitaa metsiä (kysymykset 6 ja 7). Kolmannessa osiossa vastaajille tärkeitä metsien ominaisuuksia ja hyötyjä

tuli laittaa tärkeysjärjestykseen (kysymys 8). Viimeisessä osassa lähi-, virkistys- ja ulkoilu sekä talousmetsienhoidossa huomioitavia piirteitä pyydettiin arvottamaan (kysymykset 9-11). Lopuksi oli mahdollista jättää avoin palaute koskien kyselyä tai kaupungin metsänhoitoa yleisesti.

Tehdyssä kyselyssä yhtenä osiona oli karttapohjainen paikkatieto-osuus, jossa asukkaat saivat merkitä karttaan heille tärkeitä luonto- ja virkistyskohteita kaupungin metsissä. Kartta-osuus rajattiin tästä tutkimuksesta pois, koska käsiteltävänä olevan asukaskyselyn materiaali olisi kasvanut tätä tutkimusta ajatellen kohtuuttoman suureksi. Kyselyyn vastanneet asukkaat merkitsivät paikkatieto-osuudessa kartalle yli 5000 kohdetta (Vallinkoski ja Humppi 2017). Paikkatieto-osuudessa on hyvin aihetta vielä erilliselle tutkimukselle.

Verkkokyselyllä saatuun aineistoon viitataan tässä tutkimuksessa jatkossa termillä näyte. Näytteessä on mukana kaikki kyselyyn vastanneet, myös kohdennetun muistutuksen saaneet vastaajat. Jotta kyseessä olisi otos, tulisi käyttää otantaa, jota tässä tapauksessa ei ole käytetty, vaan menetelmänä on ollut kaikille avoin kysely, johon on pystynyt vastaamaan kuka vaan, eikä vastaukset ole rajattu. Tämän takia kyselystä saadussa näytteessä on vastauksia myös Jyväskylän ulkopuolella asuvilta vastaajilta.

3.2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA MITTARIT

Kyselytutkimuksella saatiin vastauksia yhteensä 1034 kappaletta. Kerätystä aineistosta karsittiin pois ne vastaukset, joissa tyhjäksi oli jätetty jokin taustatietokysymys (sukupuoli, ikä, asumismuoto tai asuinalue). Tämän jälkeen vastaajia yleisessä kyselyssä oli 854 kappaletta ja kohdennetussa kyselyssä 109 kappaletta. Aineistosta jätettiin analyysin ulkopuolelle myös sukupuoleksi ”muu/en halua kertoa” pienen havainnointimäärän (n=10, 1% vastaajista) takia. Lopulliseksi vastaajamääräksi saatiin näin ollen 951. Mikäli tyhjäksi oli jätetty jokin mielipidettä tai arvostusta mittaava kysymys, tulkittiin se niin, että vastaajalla ei ollut aiheesta mielipidettä tai vastaaja ei halunnut jostain muusta syystä vastata. Kyselystä saatu aineisto käsitellään tästä eteenpäin yhtenä kokonaisuutena, eikä kohdennetun kyselyn tuloksia analysoida yleisestä kyselystä erillään pienen vastaajamäärän takia ja tilastollisen analysoinnin mahdollistamiseksi.

Kyselystä saadun aineiston eli näytteen tarkastelu aloitettiin yksinkertaisilla frekvenssijakaumilla taustatiedoista (sukupuoli, ikä, asuinmuoto ja asuinalue), joita verrattiin Jyväskylän kaupungin vastaaviin jakaumiin. Tuloksia havainnollistettiin kuvin ja taulukoin (luku 4). Seuraavaksi käsiteltiin mielipiteitä ja arvostuksia koskevat kysymykset ristiintaulukoinnin avulla ja eri taustatietojen vaikutukset ja merkitsevyydet vastauksiin analysoitiin käyttäen SPSS-ohjelmaa. Selittävinä tekijöinä käytettiin taustatietoja (sukupuoli, ikä, asuinmuoto, asuinpaikka sekä soveltuvin osin myös ulkoilufrekvenssi ja mielipide kaupungin aiempaan metsänhoitoon).

Ristiintaulukoinnilla selvitettiin, oliko muuttujien, selitettävien ja selittävien tekijöiden, välillä riippuvuutta. Ristiintaulukoinnilla saatujen havaintojen tilastollisen merkitsevyyden arviointiin käytettiin χ^2 -riippumattomuustestiä. Riippumattomuustestauksessa tärkeää on merkitsevyystason eli riskitason määrittäminen. Merkitsevyystaso kertoo, kuinka suuri riski on, että havaitut erot tai riippuvuudet johtuvat sattumasta (Heikkilä 2014, s. 184), eikä niitä silloin voi yleistää koskemaan koko perusjoukkoa. Merkitsevyystason testauksessa yleisesti 5% riskitasoa ($p \leq 0,05$) pidetään riittävän merkitsevä, alle 1% riskitasoa ($p \leq 0,01$) pidetään merkitsevä ja 0,1% riskitasoa ($p \leq 0,001$) pidetään erittäin merkitsevä (Heikkilä 2014, s.185). Tässä tutkimuksessa käytettiin merkitsevyyden riskitasona 5% ($p \leq 0,05$). Lisäksi huomioon tuli ottaa χ^2 -testin käytön edellytykset, joita ovat: muuttujien tulee olla vähintään nominaalistasiteikolla, korkeintaan 20% odotetuista frekvensseistä on pienempiä kuin 5 sekä jokaisen odotetun frekvenssin oltava suurempi kuin 1 (Heikkilä, 2014 s.201).

3.3 ASUKKAIDEN ODOTUKSET JA ARVOSTUKSET METSÄOHJELMASSA

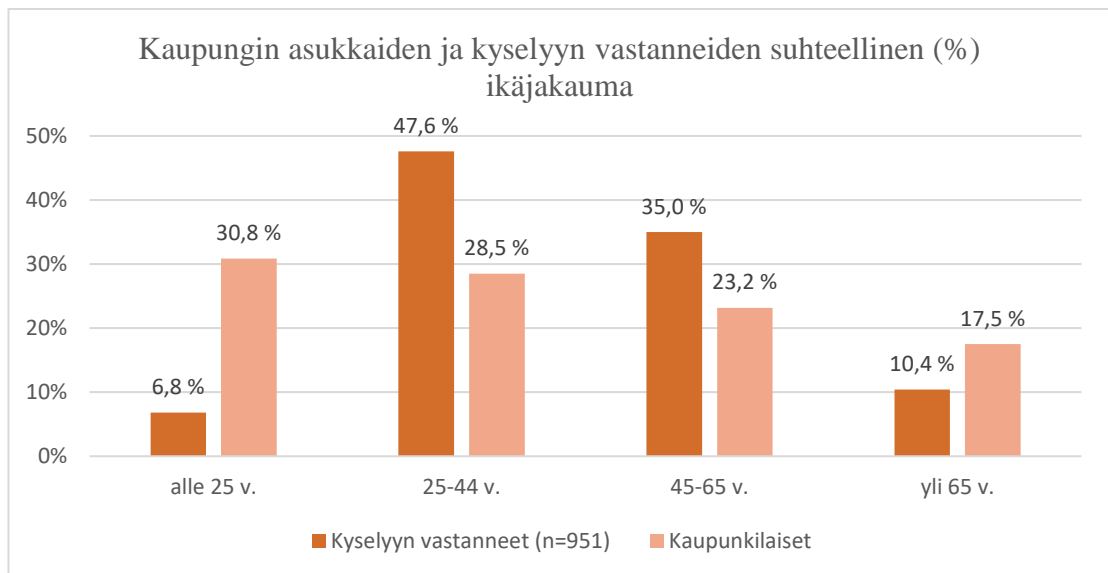
Kyselytutkimuksen vastausten analysoinnin jälkeen tarkasteltiin, kuinka paljon Metsäohjelma 2030 sisältää samoja elementtejä kuin mitä vastaajat ovat nostaneet vastauksissaan esiin. Avoimien palautteiden analysoimiseksi palautteet ryhmiteltiin aiheittain ja muodostettiin yksinkertaiset frekvenssijakaumat. Saatuja tuloksia verrattiin Metsäohjelma 2030 linjauksiin ja toimenpidesuunnitelmaan.

4. TULOKSET

4.1 KYSELYTUTKIMUKSEN VASTAUKSET

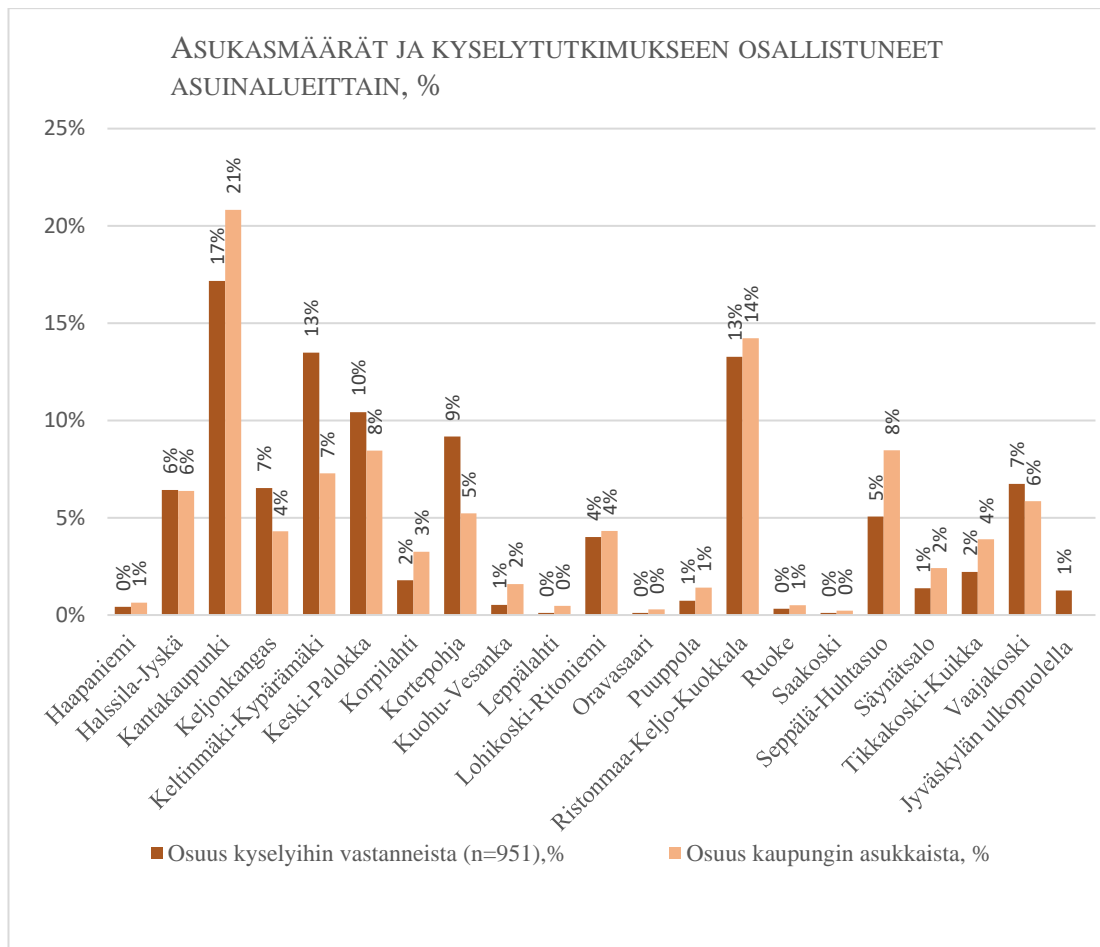
4.1.1 TAUSTATIEDOT

Kyselyyn vastanneista naisia oli 61 prosenttia (n=590) ja miehiä 38 prosenttia (n=361). Naiset korostuivat kyselyssä miehiin verrattuna, kun tarkastellaan Jyväskylän kaupungin kokonaisväestöä, josta 51 prosenttia oli naisia ja 49 prosenttia miehiä (2017). Ikäryhmittäin kyselyyn vastanneissa korostui erityisesti 25 - 44 -vuotiaat ja myös 45-65 -vuotiaita vastaajia oli näytteessä perusjoukkoa enemmän (Kuva 1). Alle 25 -vuotiaiden vastaajien määrä jää hyvin alhaiseksi, vaikka perusjoukosta otettaisiin vertailuun vain 15-24 -vuotiaat kaupungin asukkaat, joita oli vuonna 2017 15,1% kaupungin väestöstä, silloinkin jää näytteen vastausmäärä merkittävän alhaiseksi.

Kuva 1. Jyväskylän kaupungin asukkaiden ja asukaskyselyyn vastanneiden suhteelliset osuudet ikäryhmittäin. (Jyväskylän kaupunki 2020a ja Vallinkoski ja Humppi 2017)

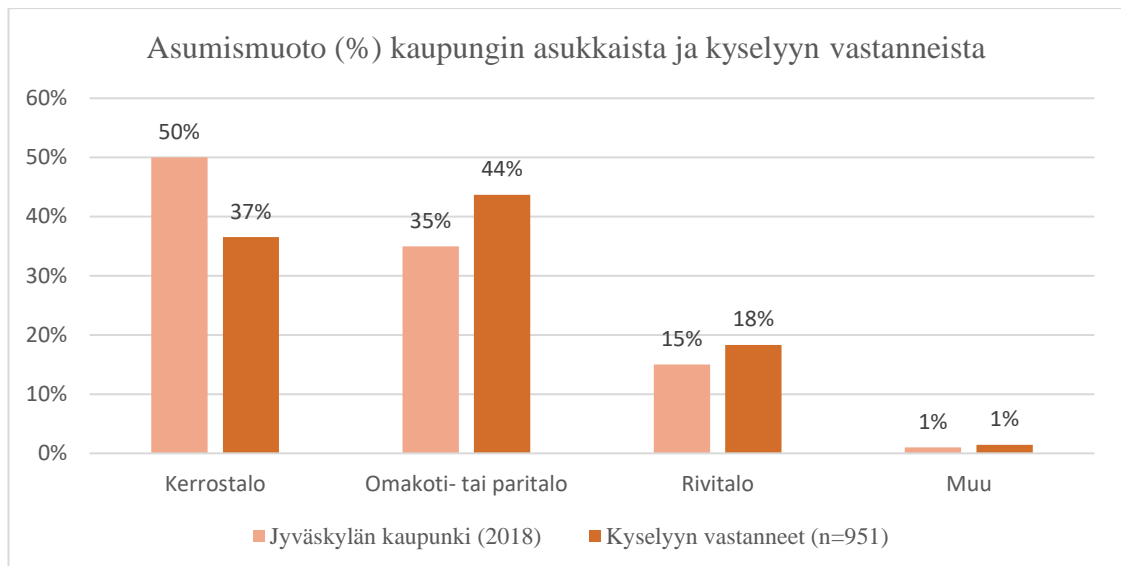
Kuvassa 2 nähdään asuinalueittain asukaskyselytutkimuksella tavoitetut asukkaat kaupungin eri osista suhteessa kaupungin aluekohtaisiin asukasmääriin. Asuinalueista Keljonkangas, Keltinmäki-Kypärämäki, Keski-Palokka, Kortepohja ja Vaajakoski korostuivat kyselyyn vastanneissa. Ja suhteellisesti vähemmän vastauksia saatiin alueilta: Kantakaupunki, Korpilahti, Kuohu-Vesanka, Ristonmaa-Keljo-Kuokkala, Seppälä-Huhtasuo, Säynätsalo ja Tikkakoski-Kuikka.

Kuva 2. Kaupungin asukasmäärän ja asukaskyselytutkimukseen vastanneiden (n=951) suhteellinen osuus asuinalueittain (%). (Aluekohtaiset asukasmäärät, Jyväskylän kaupunki 2020d)

Tästä eteenpäin asuinalueet, joilta vastauksia tuli alle 4% tai alle 22 kpl on yhdistetty yhdeksi ryhmäksi ”Pienet” asuinalueittaisen materiaalin käsittelyn ja analysoinnin helpottamiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Näitä alueita olivat Haapaniemi (n=4), Korpilahti (n=15), Kuuhu-Vesanka (n=5), Leppälahti (n=1), Oravasaari (n=1), Puuppola (n=7), Ruoke (n=3) ja Saakoski (n=1), Säynätsalo (n=13), Tikkakoski-Kuikka (n=21) sekä Jyväskylän ulkopuolelta tulleet vastaukset (n=12). Uuteen luokkaan ”Pienet” havaintoja saatiin 83 kappaletta, joka tarkoittaa 8,7 prosenttia kaikista vastanneista.

Asumismuodoista kyselyyn vastanneissa painottui omakoti- ja paritaloasujat (kuva 3). Sekä omakoti- ja paritaloasujia että rivitaloasujia oli vastaajien joukossa enemmän kuin kaupungin väestössä keskimäärin.

Kuva 3. Jyväskylän kaupungin asukkaiden sekä kyselyyn vastanneiden asumismuotojen vertailu. (Jyväskylän kaupunki 2020d.)

Kysyttäessä kaupunkilaisilta heidän ulkoilukäynneistään kaupungin metsissä, 35 prosenttia vastasi ulkoilevansa päivittäin tai lähes päivittäin (taulukko 2). Muutaman kerran viikossa vastasi 37 prosenttia ja 1-4 kertaa kuussa 24 prosenttia. Vain viisi prosenttia vastasi ulkoilevansa kaupungin metsissä harvemmin tai ei koskaan.

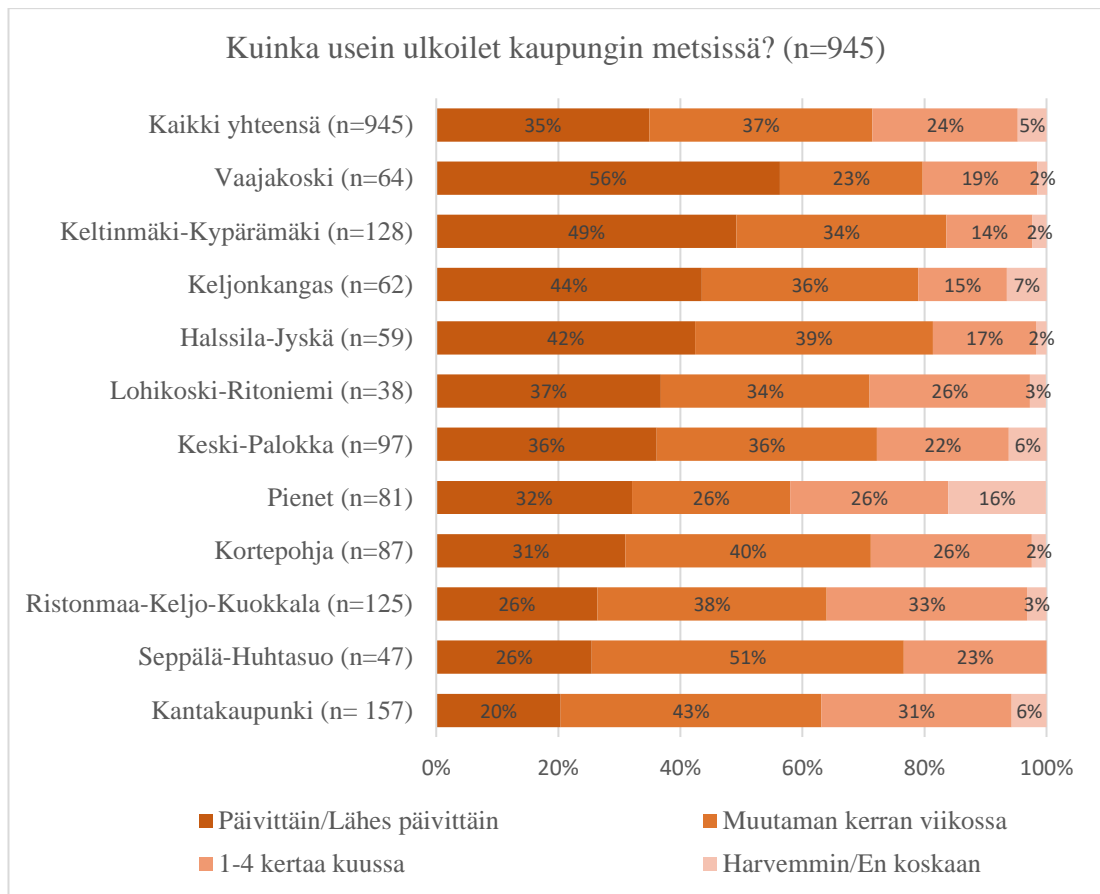
Naiset ovat kyselyn mukaan innokkaampia kaupungin metsissä ulkoilijoita miehiin verrattuna. Naisista 41 prosenttia vastasi ulkoilevansa päivittäin tai lähes päivittäin ja miehistä samoin vastasi 25 prosenttia. Ikä ei tässä kysymyksessä vaikuttanut vastauksiin juurikaan. Omakoti-, pari- tai rivitalossa asujat olivat kerrostaloasujia aktiivisempia kaupungin metsien käyttäjiä. Heistä yli 70 prosenttia vastasi käyvänsä metsissä vähintään muutaman kerran viikossa.

Taulukko 2. Asukaskyselyyn vastanneiden kaupungin metsissä käynnit sukupuolen, iän ja asuinmuodon perusteella ryhmiteltynä.

Kuinka usein käyt kaupungin metsissä esimerkiksi ulkoilemassa, kuntoilemassa tai marjastamassa?

		Päivittäin/ Lähes päivittäin	Muutaman kerran viikossa	1-4 kertaa kuussa	Harvemmin / En koskaan
Kaikki	(n=945)	35 %	37 %	24 %	5 %
Nainen	(n=586)	41 %	34 %	22 %	3 %
Mies	(n=359)	25 %	41 %	27 %	7 %
alle 25 v.	(n=65)	35 %	34 %	23 %	8 %
25-44 v.	(n=452)	34 %	35 %	27 %	4 %
45-65 v.	(n=329)	36 %	38 %	22 %	4 %
yli 65 v.	(n=99)	32 %	42 %	18 %	7 %
Omakoti- tai paritalo	(n=415)	41 %	35 %	19 %	5 %
Rivitalo	(n=174)	39 %	34 %	24 %	3 %
Kerrostalo	(n=344)	26 %	40 %	29 %	6 %
Muu	(n=12)	42 %	17 %	42 %	0 %

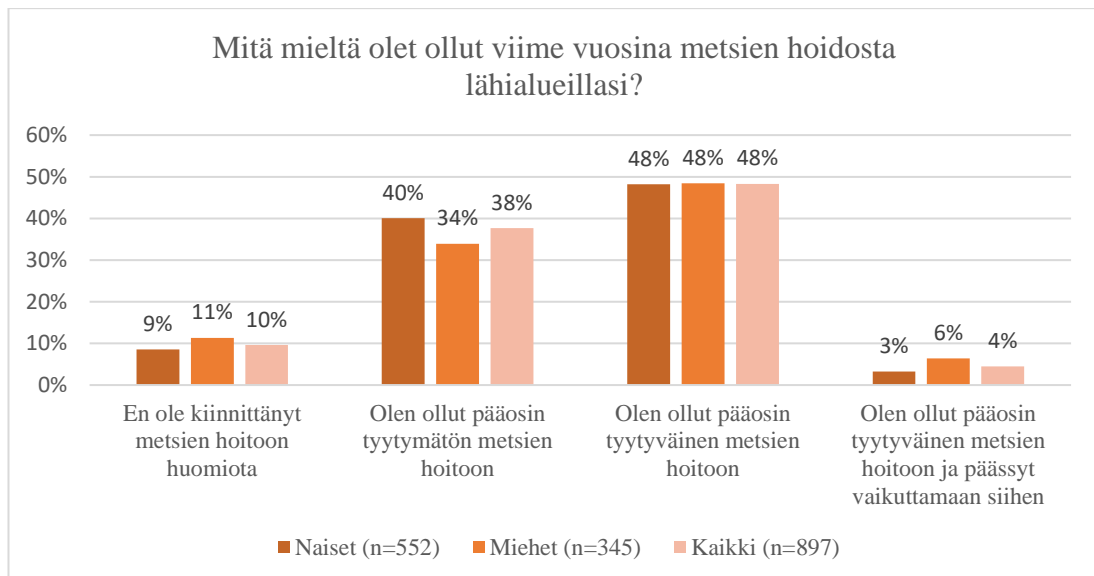
Asuinalueittain keskiarvoa enemmän kaupungin metsissä ulkoiltiin Vaajakoskella, Keltinmäki-Kypärämäessä, Keljonkankaalla, Halssila-Jyskässä, Lohikoski-Ritoniemessä ja Keski-Palokassa (kuva 4). Vähiten kaupungin metsiä ulkoiluun käytettiin Kantakaupungissa, Seppälä-Huhtasuolla ja Ristonmaa-Keljo-Kuokkala -alueella. Kyselyyn vastanneista keskimäärin 72 prosenttia sanoi ulkoilevansa vähintään muutaman kerran viikossa kaupungin metsissä. Kantakaupungin alueella vastaajista (n=157) 63 prosenttia vastasi käyttävänsä kaupungin metsiä ulkoiluun vähintään muutaman kerran viikossa. Jyväskylän ulkopuolella asuvista vastaajista 54 prosenttia vastasi käyvänsä kaupungin metsissä vähintään muutaman kerran viikossa. Vaihtelu ulkoilufrekvensseissä asuinalueittain oli kohtalaisen suuri ja tilastollisesti merkitsevä (χ^2 -testin $p=0,000$).

Kuva 4. Kyselyyn vastanneiden ulkoilufrekvenssit kaupungin metsissä asuinalueittain (%).

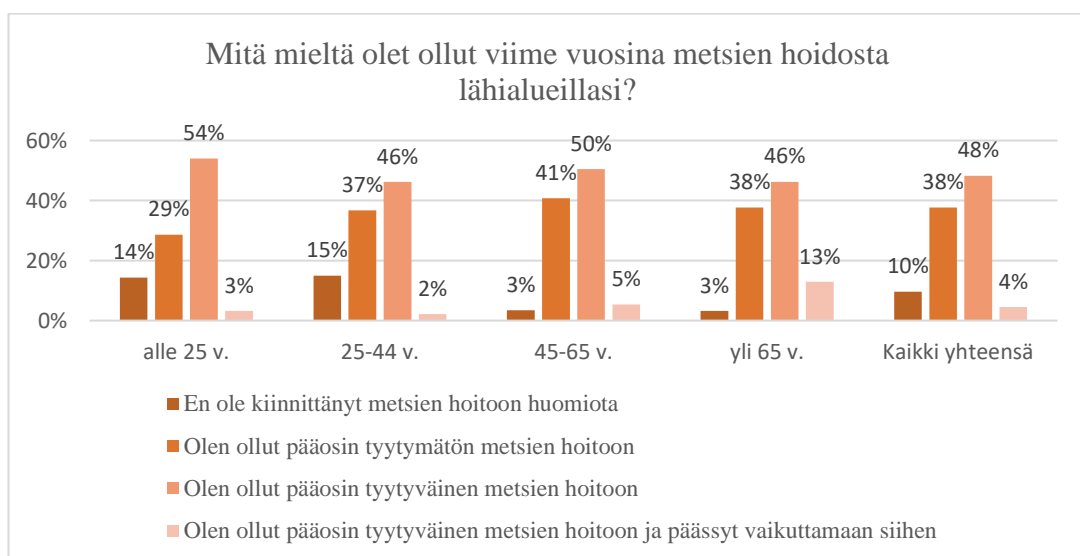
4.1.2 MIELIPITEET METSÄNHOIDOSTA

Kyselyssä taustatietojen jälkeen kysyttiin mielipidettä jo tehdyistä metsänhoidollisista töistä vastaajan asuinpaikan lähialueilla (kysymys 6). Kysymykseen vastasi 897 asukasta, 552 naista ja 345 miestä. Kaikista vastaajista 10 prosenttia ei ollut kiinnittänyt huomiota metsänhoitoon, 38 prosenttia oli ollut pääosin tyytymättömiä ja 48 prosenttia oli pääosin tyytyväisiä. Neljä ja puoli prosenttia oli tyytyväisiä ja päässyt vaikuttamaan metsänhoitoon (kuva 5). Ristiintaulukoinnissa sukupuolen suhteen p -arvo=0.037, mikä viittaisi tilastollisesti merkitsevään eroon sukupuolten välillä, myös χ^2 -testin edellytykset täyttyvät.

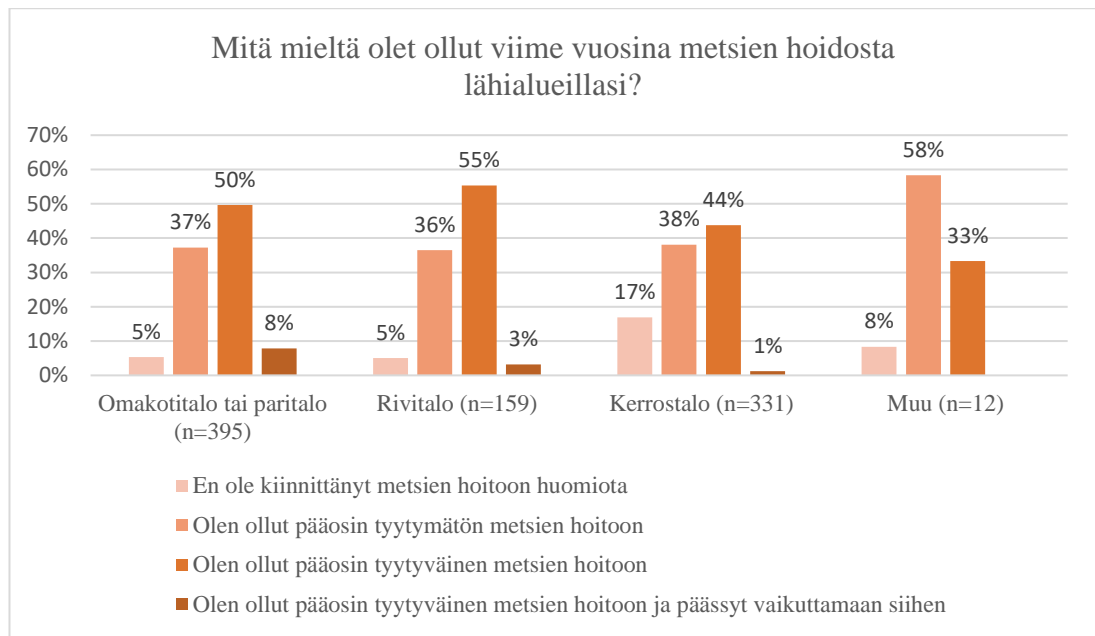
Kuva 5. Tyytyväisyys metsänhoitoon lähialueilla sukupuolen mukaan (%).

Kuvassa 6 on kuvattu eri ikäryhmien jakautuminen kysyttäessä mielipiteitä metsänhoitotoimista vastaajien lähialueilla. Alle 45-vuotiaista noin 15 prosenttia ei ollut kiinnittänyt huomiota metsänhoitoon, kun yli 45-vuotiaista vain kolme prosenttia vastasi samoin. Yli 65-vuotiaista 13 prosenttia vastasi olleensa pääosin tyytyväinen ja päässyt vaikuttamaan metsänhoitoon, kun muissa ikäryhmissä vaikuttaminen oli ollut alhaisempaa; 2-5 prosenttia vastaajista. Tyytymättömiä oli eniten 45-65 -vuotiaissa ja vähiten alle 25 -vuotiaissa. Ristiintaulukointi iän ja metsänhoitotoimien arvioinnin suhteen osoittaa hyvin merkitsevää ($p=0,000$) eroa eri ikäryhmien välillä. Lisäksi χ^2 -testin edellytykset täyttyivät.

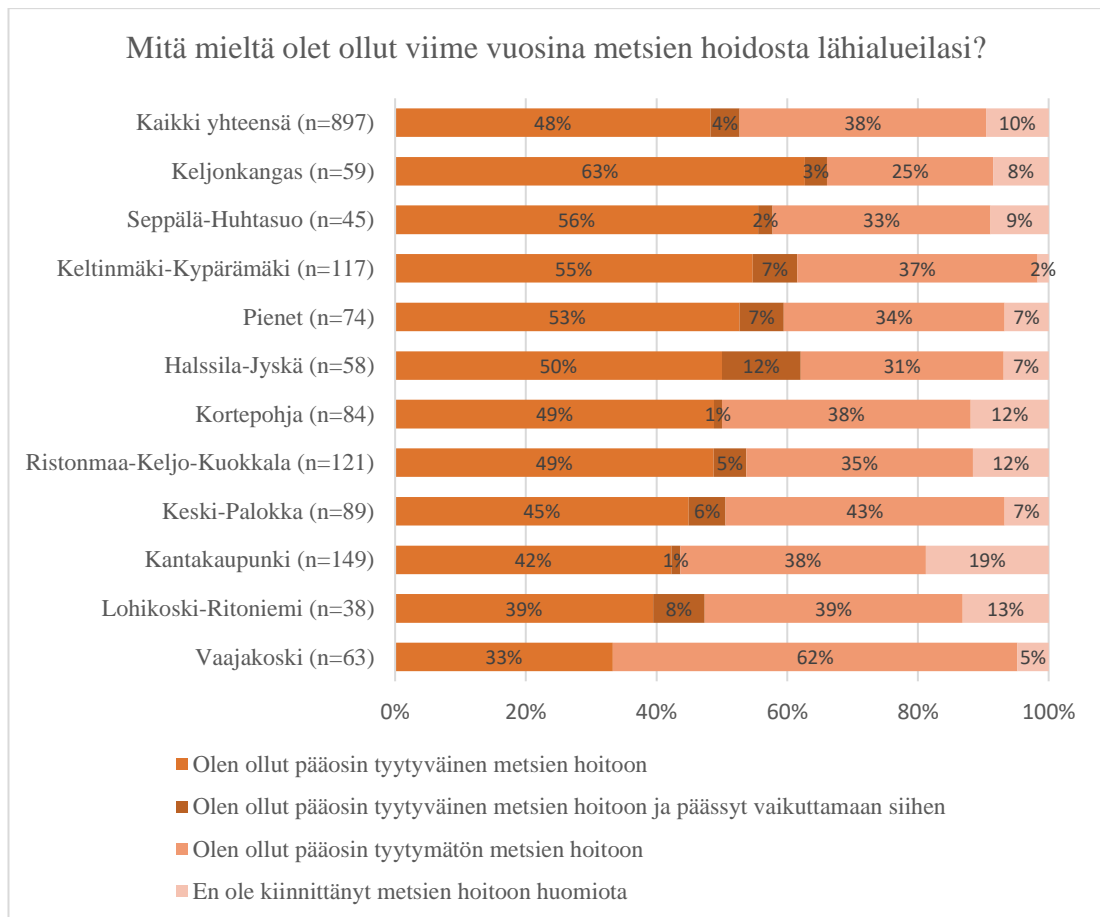
Kuva 6. Mielipide lähialueiden metsänhoidosta ikäryhmittäin. (%)

Omakoti- ja paritalo- sekä rivitaloasujat olivat kaikista tyytyväisimpiä metsien hoitoon (kuva 7). Kerrostaloasujista 18 prosenttia ei ollut kiinnittänyt huomiota metsänhoitoon, kun samoin muissa ryhmissä vastasi 5-8 prosenttia kysymykseen vastanneista. Tyytymättömmimpiä olivat asuinmuodoksi ”muu” valinneet

Kuva 7. Mielenpide lähimetsien hoidosta asuinmuodon mukaan (%/asuinmuoto).

Kuvasta 8 voidaan havaita, että vastaajien keskuudessa asuinalueittain on eroja. Kun yhdistettiin vastaukset ”Olen ollut pääosin tyytyväinen” ja ”Olen ollut pääosin tyytyväinen ja päässyt vaikuttamaan” saatiin tilastollisesti merkitsevät erot ($p < 0,000$) ja χ^2 -testin edellytykset täyttyivät. Voidaan siis todeta, että asukkaiden mielipiteet eroavat tilastollisesti merkitsevästi asuinalueittain aiempaan metsänhoitoon tyytyväisyyttä kysyttäessä.

Kuva 8. Vastaajien mielipide metsänhoidosta lähialueilla asuinalueittain, suhteellinen osuus vastanneista (%)

Keskimäärin 52 prosenttia vastaajista sanoi olevansa pääosin tyytyväinen metsänhoitoon, 38 prosenttia oli pääosin tyytymättömiä ja 10 prosenttia ei kiinnittänyt huomiota metsänhoitoon. Tyytymättömmimmät vastaajat olivat merkinneet asuinpaikakseen Vaajakosken tai Keski-Palokan. Kantakaupungin alueen vastaajista 19 prosenttia ei ollut kiinnittänyt metsänhoitoon huomiota. Metsänhoitoon tyytyväisimmät vastaajat tulivat alueilta Keljonkangas, Keltinmäki-Kypärämäki sekä Halssila-Jyskä.

Avoimissa palautteissa Vaajakoskella vastauksissa näkyivät alueella suoritettut hakkuut (2013), joita kommentoi 38 vastaajaa. Kahden vastaajan mielestä puustoa jätettiin liikaa ja 36 kritisoi hakkuiden laajuutta, voimakkuutta tai jälkeä. Avoimia kommentteja kyselytutkimuksesta:

”Kamalan näköisiä hakkuuaukioita tienoot täynnä.”

”Muun muassa ... Metsähakkuut ovat pilanneet viihtyvyyttä metsässä oleskeluun.”

- mm. luontoon jätettyjä pahvilaatikoita ja muuta roskaa
- tehohakkuiden aiheuttama metsäpohjan pilaaminen vuosikausiksi
- sien- ja marjastusmaat kärsineet/hävinneet tehohakkuiden vuoksi
- eläinkuntaa poistunut lähimetsistä (esim. lähimetsän huuhkaja)..."

Myös Keski-Palokan alueella metsänhoidon toimenpiteitä (2016) kommentoi 43 vastaajaa muun muassa seuraavasti:

"Metsien 'hoidon' jälkeen metsät yleensä niin roskaisia ja vaikeakulkuisia että niissä lenkkeily ei enää onnistu."

"Palokassa Ollilassa metsät on hakattu maantasalle. Metsäympäristö on muuttunut totaalisesti: vaikeakulkuiseksi ja raiskatun näköiseksi. Uusiutuminen kestää liian kauan, harvennusta olisi pitänyt tehdä aiemmin..."

"Olen liikkunut etsien marjamaita muutaman kymmenen kilometrin säteellä lähialueilla ja huomannut metsien olevan huonosti hoidettuja; liian tiheitä, risukkoisia, ei kasva marjoja kunnolla. Harvennukset ja puhdistukset ovat tekemättä. Tuollaiset metsät eivät kasva kunnan puuta eivätkä toimi hiilinieluina."

"Harvennushakkuut Palokan alueella toteutettiin erinomaisen hyvin. Tuli mukavan avaraa ja valoisaa, upeat näköalat tulivat esille. Kiitos!"

Seuraavaksi kysyttiin asukkaiden mielestä sopivaa vaihtoehtoa kaupungin metsänhoidossa (kysymys 7). Vaihtoehtoina oli "Metsänhoito saa olla tappiollista, koska metsällä on muitakin arvoja", "Metsänhoidon tulisi kustantaa itsensä" ja "Metsänhoidon tulisi tuottaa kaupungille lisätuloja, joilla katetaan kaupungin palveluita". Kysymys oli pohjustettu taloudellisella tiedolla kaupungin metsistä (liite 1): "Jyväskylän kaupungin metsien hoito tuottaa tällä hetkellä yli 600 000 euroa vuodessa, kun tuotosta on vähennetty metsien hoitoon menevät kulut. Tämä vastaa noin 0,5 prosenttia kaupungin palveluistaan saamista tuotoista."

Vastaajat luokiteltiin eri taustatietotekijöiden mukaan ja vastaukset ristiintaulukoitiin (taulukko 3). Keskimäärin 60 prosenttia vastasi, että metsänhoito saa olla tappiollista, 27 prosenttia vastasi, että metsänhoidon tulisi kustantaa itsensä ja 13 prosentin mielestä metsänhoidon tulisi tuottaa lisätuloja kaupungille. Naisista 67 prosenttia vastasi, että metsänhoito saa olla tappiollista, kun miehistä samoin vastasi 50 prosenttia. 21

prosenttia miehistä ja 8 prosenttia naisista vastasi, että metsänhoidon tulisi tuottaa lisätuloja. Sukupuolten välisiä eroja arvioitaessa p-arvo <0,00 viittaa tilastollisesti hyvin merkitseviin eroihin sukupuolten välillä.

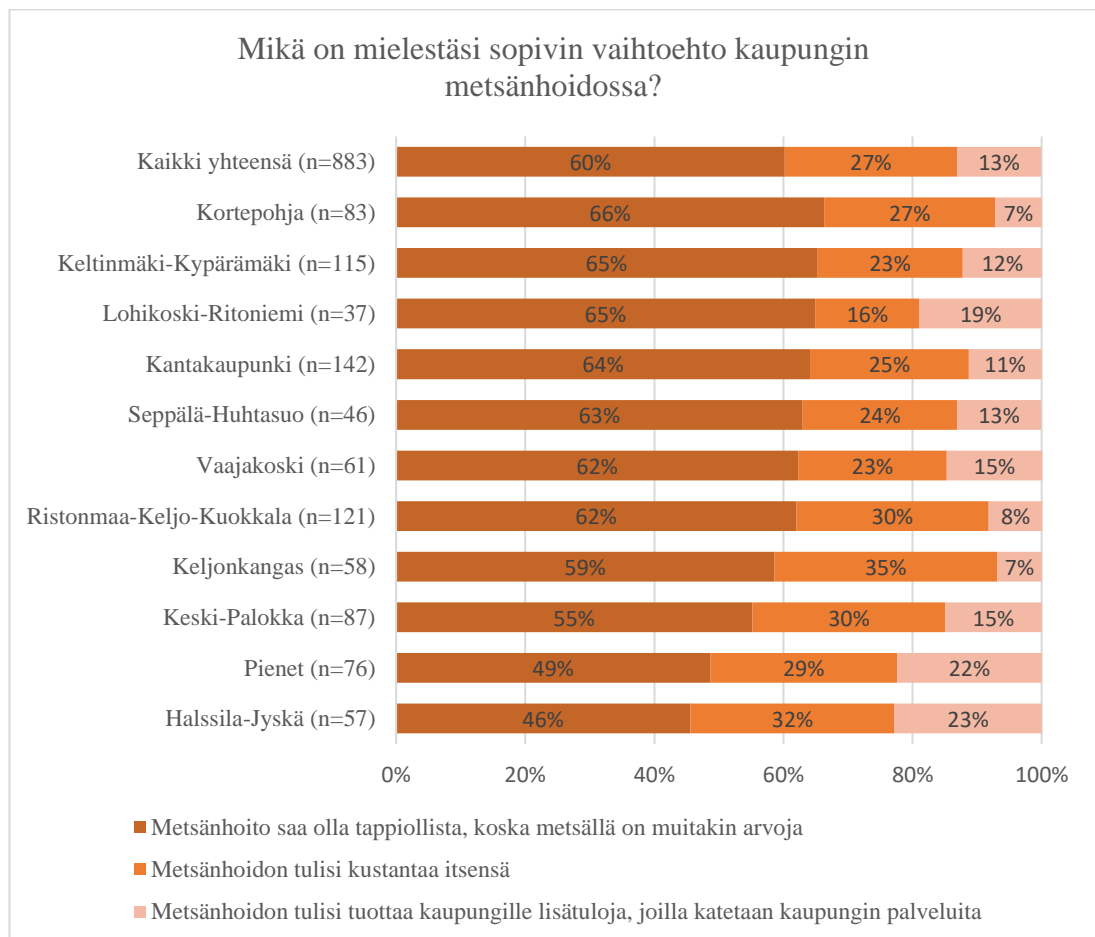
Taulukko 3. Vastaajien jakautuminen (%) eri taustatekijöiden perusteella arvioitaessa metsänhoidon taloudellisen kannattavuuden merkitystä. (n=883)

		Metsänhoidon tulisi tuottaa kaupungille lisätuloja	Metsänhoidon tulisi kustantaa itsensä	Metsänhoito saa olla tappiollista	
Kaikki		13%	27%	60%	p-arvo
Sukupuoli	Nainen	8 %	25 %	67 %	0,000
	Mies	21 %	29 %	50 %	
Ikä	alle 25 v.	18 %	37 %	46 %	0,000
	25-44 v.	8 %	25 %	67 %	
	45-65 v.	15 %	27 %	58 %	
	yli 65 v.	26 %	27 %	47 %	
Asuinmuoto	Omakotitalo				0,001
	tai paritalo	18 %	28 %	54 %	
	Rivitalo	12 %	26 %	62 %	
	Kerrostalo	8 %	26 %	67 %	
	Muu	8 %	42 %	50 %	

Vastaajien ryhmittely iän perusteella ja ristiintaulukointi osoittaa tilastollisesti merkitsevää ($p < 0,000$) eroa eri ryhmien välillä. Myös χ^2 -testin edellytykset täyttyvät. Kaikki ikäryhmät olivat sitä mieltä, että metsänhoito saa olla tappiollista. Eniten tappiollisen metsänhoidon puolesta vastasivat 25-44 -vuotiaat (67%) ja vähiten alle 25 -vuotiaat (46%). Alle 25 -vuotiaista 37 prosenttia vastasi, että metsänhoidon tulisi kustantaa itsensä, kun muista ryhmistä noin neljännes oli samaa mieltä. Metsänhoidon taloudellinen tuottavuus ja lisätulot oli kaikista tärkeintä 26 prosentille ikäryhmässä yli 65-vuotiaat. Lisätulojen tuottamista ryhmässä 25-44 -vuotiaat kannatti kahdeksan prosenttia.

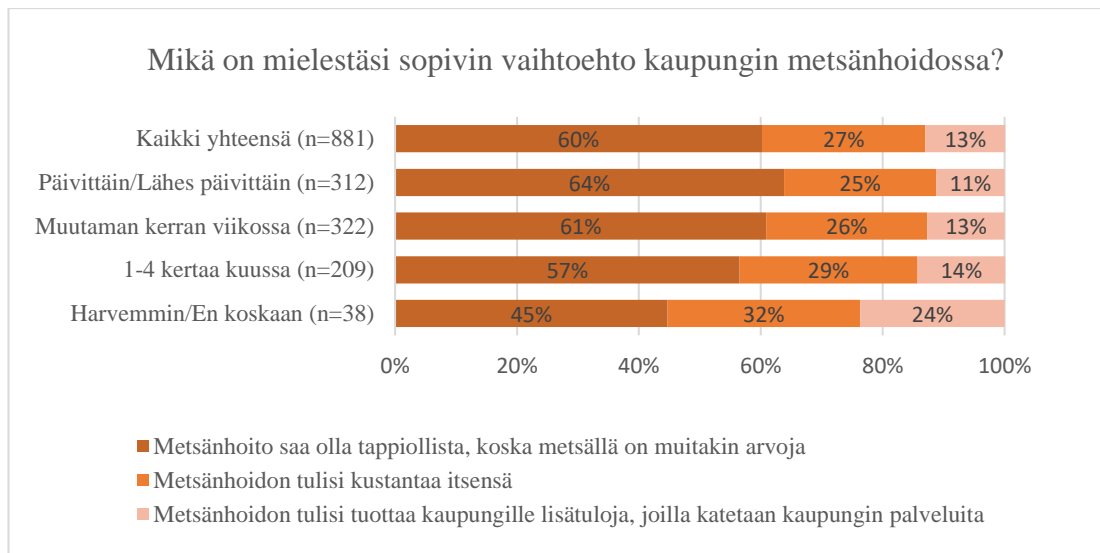
Asuinmuodoista kerrostaloasujat olivat kaikista eniten (67%) tappiollisen metsänhoidon kannalla, kun omakoti- ja paritaloasujista samaa mieltä oli 54 prosenttia. Rivitaloasujista 62 prosenttia oli sitä mieltä, että metsänhoito saa olla tappiollista, 26 prosentin mielestä metsänhoidon tulisi kustantaa itsensä ja 12 kannatti metsänhoidon lisätuloja. Kerrostaloasujista kahdeksan prosenttia vastasi, että metsänhoidon tulisi tuottaa lisätuloja, kun samaa mieltä omakoti- ja paritaloasujista oli 18 prosenttia. Erot ovat tilastollisesti hyvin merkitsevät (p-arvo=0,001).

Kuvassa 9 nähdään kuinka vastaajat (n=883) asuinalueittain vastasivat. Alueittain oli suurta vaihtelua. Halssila-Jyskässä, Pienillä vastausalueilla sekä Lohikoski-Ritoniemessä vastaajista noin 20 prosenttia oli sitä mieltä, että metsänhoidon tulisi tuottaa lisätuloja, kun samaa mieltä Kortepohjassa tai Keljonkankaalla oli vain seitsemän prosenttia vastaajista.

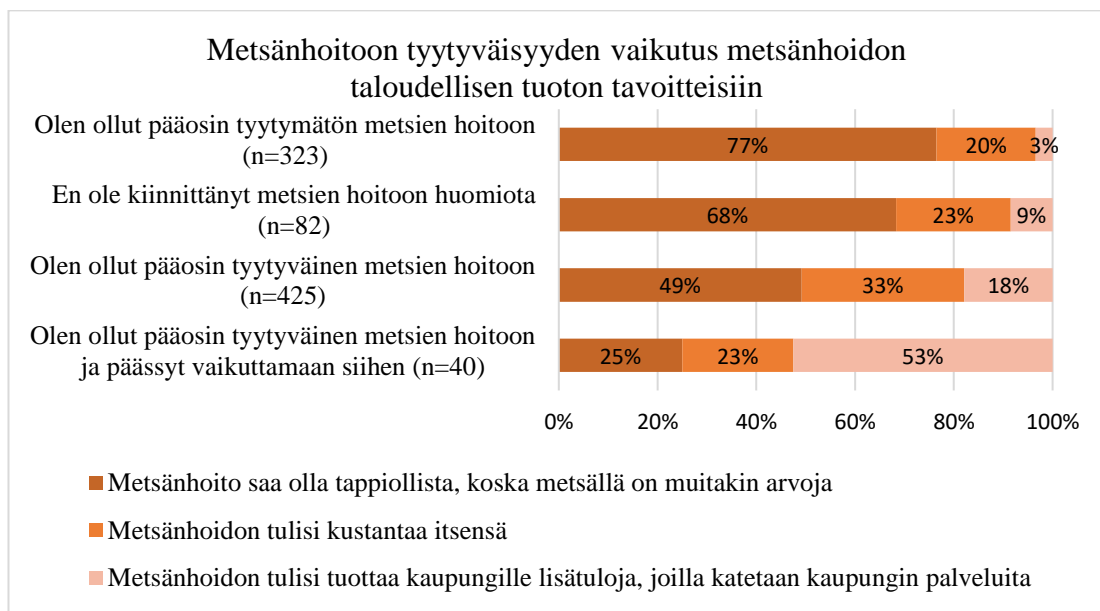
Kuva 9. Suhteelliset osuudet asuinalueittain kysyttäessä sopivinta vaihtoehtoa kaupungin metsänhoidolle.

Kaupungin metsissä ulkoilevista asukkaista kaikista aktiivisimmat (päivittäin/lähes päivittäin ulkoilevat) kannattivat eniten (64%) tappiollista, muita arvoja korostavaa metsänhoitoa (kuva 10). 61 prosenttia muutaman kerran viikossa ulkoilevista ja 57 prosenttia 1-4 kertaa kuussa ulkoilevista vastasi tappiollisen metsänhoidon olevan paras vaihtoehto. Harvemmin tai ei koskaan kaupungin metsissä ulkoilevista 45 prosenttia kannatti metsänhoidon muita arvoja korostavaa tapaa tuoton kustannuksella. Ulkoilufrekvenssien välillä on tilastollisesti hyvin merkitsevät erot (p-arvo<0,000).

Kuva 10 Vastaajien ulkoilufrekvenssien vaikutus metsänhoidon linjauksiin.

Asukkaiden tyytyväisyys kaupungin metsien hoitoon aikaisemmin ristiintaulukoitiin taloudellisen tuoton tärkeydestä saatujen vastausten suhteen. Kuten kuvassa 11 on nähtävissä, erot olivat selkeät sekä tilastollisesti merkitsevät ($p\text{-arvo} < 0,000$). Tyytyväiset ja etenkin he, jotka ovat päässeet vaikuttamaan metsänhoitoon aiemmin suhtautuivat taloudellisen tuoton tavoitteluun kaikista positiivisimmin.

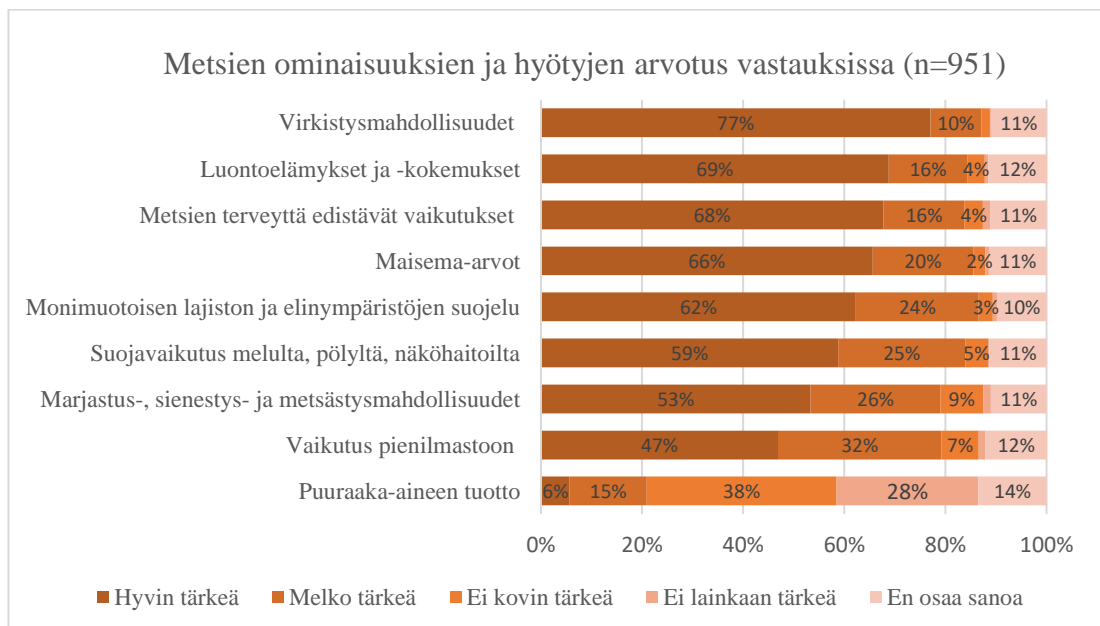

Kuva 11. Metsänhoidon tyytyväisyys verrattuna asukkaiden suhtautumiseen metsänhoidon taloudelliseen tuottavuuteen, suhteelliset osuudet (%).

4.1.3 METSÄN OMINAISUUKSIEN JA HYÖTYJEN ARVOTTAMINEN

Kysymys 8 käsitteli metsien eri ekosysteemipalveluiden ominaisuuksien ja hyötyjen arvottamista. ”Kuinka tärkeitä sinulle ovat seuraavat kaupungin metsien ominaisuudet ja metsistä saatavat hyödyt?” Tehtävänä oli luokitella esitetyt ominaisuudet ja hyödyt asteikolla hyvin tärkeä - melko tärkeä - ei kovin tärkeä - ei lainkaan tärkeä - en osaa sanoa. Vastauksia ei ollut rajattu, eli kaikkia vastausvaihtoehtoja ei tarvinnut käyttää ja samaa vaihtoehtoa pystyi vastaamaan useasti.

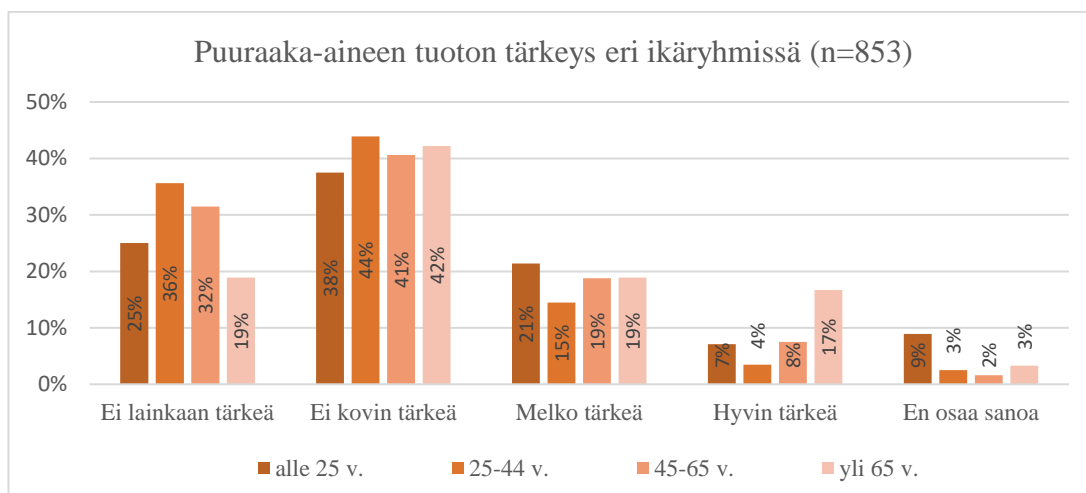
Kaikista kysymykseen vastanneista (n=951) virkistysmahdollisuudet sai eniten vastauksia kategoriassa ”hyvin tärkeä” yhteensä 77 prosenttia. Kuvasta 12 on selkeästi nähtävissä vastausten rakenne. Kaikkia muita esitettyjä ominaisuuksia ja hyötyjä piti yli 70 prosenttia vastaajista hyvin tai vähintään melko tärkeinä, mutta puuraaka-aineen tuotto poikkesi muista ominaisuuksista vastaajien arvostuksessa. Kuusi prosenttia vastasi puuraaka-aineen tuoton olevan hyvin tärkeää, 15 prosenttia melko tärkeää, 37 prosenttia ei kovin tärkeää ja 28 prosenttia ei lainkaan tärkeää.

Kuva 12. Metsän ekosysteemipalveluiden ominaisuuksien ja hyötyjen arviointi, suhteellinen osuus vastaajista (%).

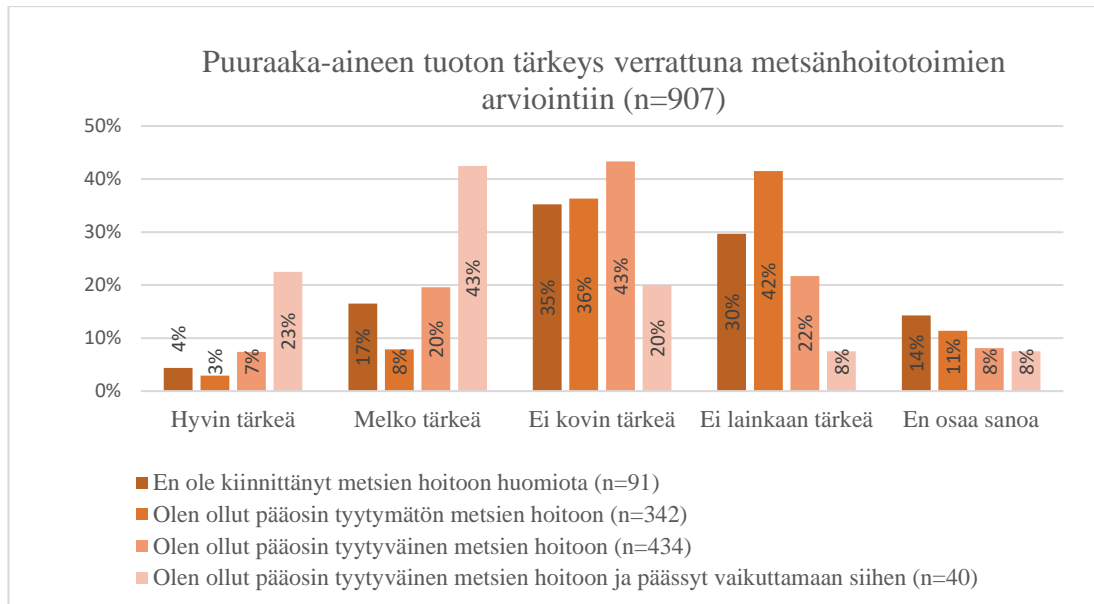
Tarkasteltaessa iän vaikutusta metsän ekosysteemipalveluiden arvostuksiin ainoastaan puuraaka-aineen tuoton kohdalla saatiin tilastollisesti merkitseviä (p -arvo<0,000) eroja eri ikäryhmien välillä (kuva13). Yli 65 -vuotiaat pitivät puuraaka-aineen tuottoa keskimäärin tärkeämpänä (17%) kuin muut ryhmät (keskimäärin 7% vastaajista oli

tätä mieltä). Kaikista vastaajista vähiten, eli ei lainkaan tärkeänä puuraaka-aineen tuottoa piti 25-44 -vuotiaat, joista 31 prosenttia vastasi ”ei lainkaan tärkeä”, kun keskimäärin 28 prosenttia oli samaa mieltä. Yli 65 -vuotiaista vain 19 prosenttia ei pitänyt puuraaka-aineen tuottoa lainkaan tärkeänä.

Kuva 13. Iän vaikutus puuraaka-aineen tuoton tärkeyden määrittämisessä

Tilastollisesti merkitseviä eroja ($p\text{-arvo} < 0,000$) ristiintaulukoinnilla saatiin myös, kun verrattiin mielipiteitä metsänhoidon toimien suhteen puuraaka-aineen tuoton tärkeyteen (kuva 14). Kaupungin metsänhoitoon pääosin tyytyväiset vastaajat pitivät puuraaka-aineen tuottoa hyvin tärkeänä tai melko tärkeänä useammin kuin vastaajat keskimäärin. Tämä voidaan nähdä myös niin, että metsänhoidon taloudellista tuottoa (kuva 11) sekä puuraaka-aineen tuottoa arvostava vastaaja on ollut kaupungin metsänhoitoon pääosin tyytyväinen. 42 prosenttia metsänhoitoon tyytymättömistä vastasi puuraaka-aineen tuoton olevan ”ei lainkaan tärkeää”.

Kuva 14. Metsänhoidon mielipiteiden vaikutus puuraaka-aineen tuoton tärkeyden määrittelyssä, suhteellinen osuus (%) kysymykseen vastanneista

Kysymykseen metsän ominaisuuksista ja hyödyistä tyhjiä vastauksia oli keskimäärin 11 prosenttia vastauksista. Kaikista tunnollisimmin kysymykseen vastasivat yli 65 -vuotiaat sekä 45-65 -vuotiaat, joilla puuttuvia vastauksia oli noin yhdeksän prosenttia. Eniten tyhjiä vastauksia oli ikäryhmässä ”alle 25 v.” (keskimäärin 16,5 %). Naisista keskimäärin 12,3 prosenttia jätti vastaamatta, kun vastaavasti miehistä tyhjän vastauksen jätti 8,7 prosenttia.

4.1.4 METSIEN ERI KÄYTTÖMUOTOJEN ARVOTTAMINEN JA HOIDON TAVOITTEET

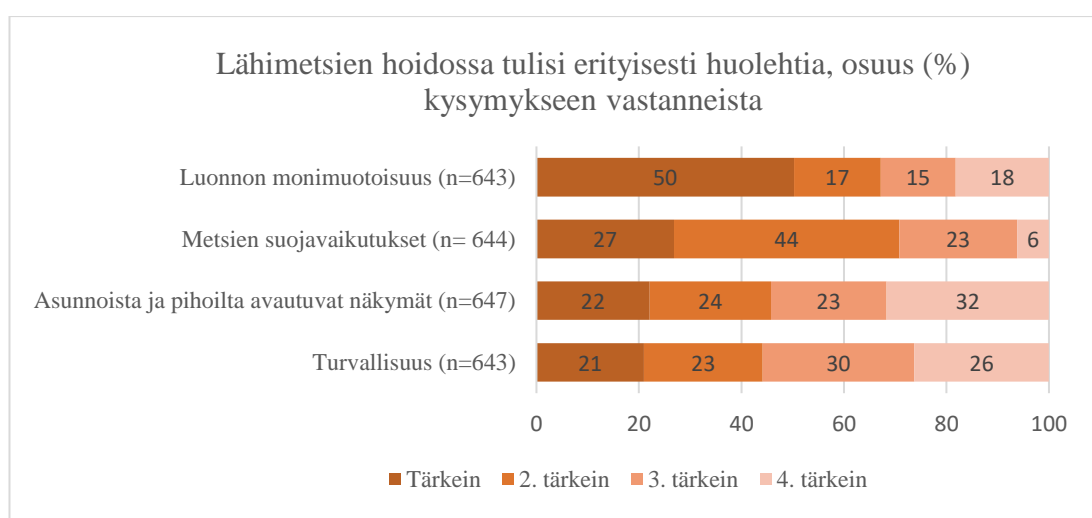
Viimeinen osio kyselyssä käsitteli lähimetsien, ulkoilu- ja virkistysmetsien sekä talousmetsien hoidon tavoitteita (kysymykset 9-11). Tehtävänä oli arvottaa erityisesti huomioitavia ominaisuuksia ja tekijöitä tärkeysjärjestykseen. Arviointiin käytettiin asteikkoa; Tärkein, 2. tärkein, 3. tärkein ja 4. tärkein. Pohjustuksena tehtävän alussa oli lyhyt kuvaus erilaisten metsien ominaisuuksista (liite1).

Lähimetsät

Lähimetsien hoidossa tärkeysjärjestykseen tuli laittaa vaihtoehtoja; ”Asunnoista ja pihoilta avautuvat näkymät”, Turvallisuus”, ”Metsien suojavaikutukset, kuten näkö- ja melusuoja” sekä ”Luonnon monimuotoisuus”. Kyselyn tekninen toteutus mahdollisti vaihtoehtoista vain osaan vastaamisen, mutta myös useasti saman vastausvaihtoehdon

valitsemisen. Tämän takia vastauksien suhteellisten osuuksien summa ei ole vakio (100%).

”Luonnon monimuotoisuuden” tärkeimmäksi ominaisuudeksi lähimetsissä merkitsi 50 prosenttia kaikista vastaajista (kuva 15). ”Metsien suojavaikutukset” tärkeimmäksi merkitsi 27 prosenttia sekä ”Asunnoista ja pihoilta avautuvat näkymät” tärkeimmäksi valitsi 22 prosenttia vastaajista. ”Turvallisuuden” tärkeimmäksi valitsi 21 prosenttia kaikista vastaajista.

Kuva 15. Vastaajien mielestä tärkeimmät ominaisuudet, joista tulisi huolehtia lähimetsien hoidossa, suhteellinen osuus (%) kysymykseen vastanneista.

Taulukossa 4 nähdään erot eri taustatekijöiden suhteen. Asunnoista ja pihoilta avautuvia maisemia arvostivat suhteessa keskiarvoon (22% vastaajista) eniten miehet (28%), yli 45 -vuotiaat (26%) ja etenkin yli 65 -vuotiaat (38%). Omakoti- ja paritaloasujat sekä rivitaloasujat arvostivat maisemia keskimääräistä enemmän. Eri asuinalueilla maisemia arvostettiin myös eri tavoin. Keljonkankaalla, Keltinmäki-Kypärämäessä ja Keski-Palokassa maisemia arvostettiin eniten ja Seppälä-Huhtasuolla, Kortepohjassa, Lohikoski-Ritoniemessä, kantakaupungissa ja luokassa ”Pienet” keskimääräistä vähemmän.

Taulukko 4. Lähimetsän hoidon tavoitteista tärkeimmäksi valittujen ominaisuuksien suhteelliset osuudet taustatietoryhmittäin (%)

		Asunnoista ja pihoilta avautuvat näkymät	Metsien suojavaiku- tukset	Turvallisuus	Luonnon mo- nimuotoisuus
Kaikki yhteensä		22 %	27 %	21 %	50 %
Sukupuoli	Nainen	18 %	28 %	21 %	55 %
	Mies	28 %	26 %	22 %	43 %
Ikä	alle 25 v.	18 %	15 %	21 %	59 %
	25-44 v.	16 %	25 %	14 %	60 %
	45-65 v.	26 %	31 %	29 %	40 %
	yli 65 v.	38 %	29 %	26 %	38 %
Asuinmuoto	Omakotitalo				
	tai paritalo	27 %	24 %	28 %	44 %
	Rivitalo	26 %	36 %	12 %	53 %
	Kerrostalo	15 %	26 %	18 %	56 %
	Muu	0 %	30 %	20 %	60 %
Asuinalue	Halssila-Jyskä	22 %	36 %	37 %	31 %
	Kantakaupunki	20 %	22 %	15 %	55 %
	Keljonkangas	30 %	28 %	16 %	44 %
	Keltinmäki-				
	Kypärämäki	27 %	26 %	30 %	46 %
	Keski-Palokka	32 %	25 %	21 %	44 %
	Kortepohja	15 %	30 %	10 %	65 %
	Lohikoski-				
	Ritoniemi	19 %	35 %	39 %	35 %
	Ristonmaa-				
	Keljo-				
	Kuokkala	22 %	22 %	17 %	52 %
	Seppälä-				
	Huhtasuo	11 %	34 %	8 %	50 %
	Vaajakoski	23 %	28 %	23 %	64 %
	Pienet	20 %	27 %	28 %	48 %

Metsien suojavaikutuksia arvostivat keskimääräistä (27%) enemmän 45-65- sekä yli 65 -vuotiaat (29-31%), rivitaloasujat (36%) ja asuinmuodoksi ”muu” valinneet (30%). Asuinalueittain suojavaikutusten arvostus vaihteli paljon. Eniten arvostusta oli alueilla: Halssila-Jyskä (36%), Lohikoski-Ritoniemi (35%) sekä Seppälä-Huhtasuo (34%). Vähiten (22%) vastaajat olivat valinneet vaihtoehtoa ”tärkein” alueilla: Ristonmaa-Keljo-Kuokkala sekä Kantakaupunki.

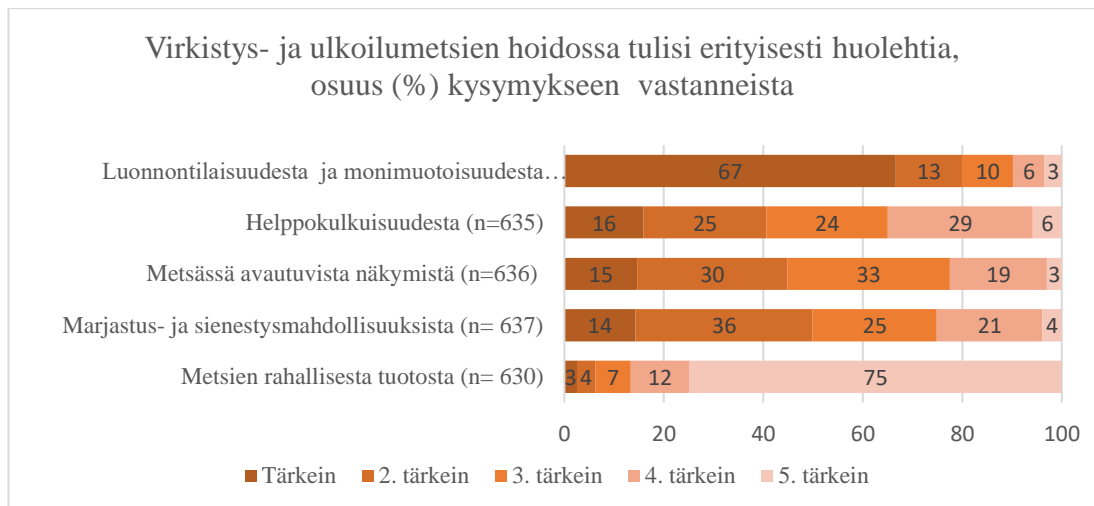
Turvallisuuden keskimääräistä (21%) tärkeämmäksi lähimetsissä oli valinnut yli 45 -vuotiaat sekä yli 65 -vuotiaat. Omakoti- sekä paritaloasujat arvostivat turvallisuutta lähimetsissä muita asuinmuotoja enemmän. Asuinalueittain selkeästi keskimääräistä (21%) enemmän turvallisuutta arvostivat vastaajat alueilta: Lohikoski-Ritoniemi (39%), Halssila-Jyskä (37%) ja Keltinmäki-Kypärämäki (30%).

Luonnon monimuotoisuuden tärkeimmäksi valitsivat keskimääräistä (50%) useammin naiset, alle 45-vuotiaat, kerros- tai rivitalossa asuvat sekä alueilta Kortepohja, Vaajakoski, Kantakaupunki sekä Ristonmaa-Keljo-Kuokkala. Vähiten monimuotoisuutta arvostettiin etenkin vastaajaryhmissä yli 65-vuotiaat (38%) ja alueilla Halssila-Jyskä (31%) sekä Lohikoski-Ritoniemi (35%).

Tilastollisesti merkitsevät erot (p-arvo välillä 0,000-0,035) eri ikäryhmien välillä saatiin kaikille lähimetsiä koskeville tavoitteille. Asuinmuodon mukaan ryhmiteltynä tilastollisesti merkitsevät erot saatiin ainoastaan luonnonmonimuotoisuutta arvioitaessa. Asuinalueellisesti tilastollisesti merkitsevät erot havaittiin asunnoista ja pihoilta avautuvien näkymien sekä turvallisuuden suhteen. Sukupuolen suhteen tilastollisesti merkitseviä eroja oli kaikissa muissa vastausryhmissä pois lukien turvallisuuden arviointi. Kyselyssä oli mahdollista valita vaihtoehto ”Tärkein” useammin kuin kerran, minkä takia myös taulukossa 3 suhteellisten osuuksien summa riveittäin ei ole odotettu 100 prosenttia. Virkistyskäyntien määrän suhteen ei havaittu merkitseviä tilastollisia eroja eri ryhmien välillä koskien lähimetsien hoitoa.

Virkistys- ja ulkoilumetsät

Kysyttäessä virkistys- ja ulkoilumetsien erityisesti huomioitavia ominaisuuksia, vaihtoehdot olivat; ”Luonnontilaisuus ja monimuotoisuus”, ”Helppokulkuisuus”, ”Metsässä avautuvat näkymät”, ”Metsien rahallinen tuotto” ja ”Marjastus- ja sienestysmahdollisuudet” (kysymys 10). Vaihtoehdot tuli asettaa järjestykseen asteikolla: Tärkein - 2.tärkein -3.tärkein - 4.tärkein - 5.tärkein. Kuvasta 16 nähdään virkistys ja ulkoilumetsien hoidossa erityisesti painotettavien ominaisuuksien suhteelliset osuudet vastauksissa.

Kuva 16. Virkistys- ja ulkoilumetsien ominaisuudet ja hyödyt tärkeysjärjestyksessä, suhteellinen osuus vastaajista (%)

Tärkeimmäksi luonnontilaisuuden ja monimuotoisuuden valitsi 67 prosenttia kaikista vastaajista, 75 prosenttia naisista ja 55 prosenttia miehistä (taulukko 5). Toiseksi tärkeimmäksi valittiin yleisimmin marjastus- ja sienestysmahdollisuudet. Kaikista vastaajista 36 prosenttia, naisista 38 ja miehistä 33 pitivät marjastusta ja sienestystä toiseksi tärkeimpänä. 75 prosenttia kaikista vastaajista piti metsien rahallista tuottoa viidenneksi tärkeimpänä (kuva 16). Naisista 82 ja miehistä 65 prosenttia oli sitä mieltä, että metsän rahallinen tuotos on viidenneksi tärkein. Taulukossa 5 on esitetty kaikkien virkistys- ja ulkoilumetsiä koskevien kysymysten tärkeimmiksi valitut ominaisuudet suhteellisesti vastaajaryhmittäin.

Luonnontilaisuus ja monimuotoisuus oli keskimääräistä (67%) arvostetumpaa naisten (75%) ja alle 25 -vuotiaiden (68 %) sekä 25-45 -vuotiaiden (73%) joukossa. Kerrosta- loasujat merkitsivät luonnontilaisuuden ja monimuotoisuuden keskimäärin useammin (74%) tärkeimmäksi arvoksi kuin muut. Asuinalueista keskimääräistä tärkeämmäksi luonnontilaisuuden ja monimuotoisuuden valitsivat asukkaat alueilta: Seppälä-Huhtasuo (82%), Kantakaupunki (76%), Vaajakoski (72%), Kortepohja (72%) ja Lohikoski-Ritoniemi (69%). Selkeästi keskimääräistä vähemmän luonnontilaisuutta ja monimuotoisuutta arvostettiin vastaajaryhmissä yli 65 -vuotiaat (47%) sekä alueilta: Halssilajyskä (51%) sekä Keljonkangas (56%).

Taulukko 5. Virkistys- ja ulkoilumetsissä tärkein ominaisuus vastaajien mielestä (% , suhteellinen osuus kysymykseen vastanneista)

		Luonnontilai- suus ja moni- muotoisuus	Helppo- kulkui- suus	Metsässä avautuvat näkymät	Metsien rahallinen tuotto	Marjastus- ja sienestysmah- dollisuudet
Kaikki yhteensä		67 %	16 %	15 %	3 %	14 %
Sukupuoli	Nainen	75 %	13 %	14 %	2 %	15 %
	Mies	55 %	20 %	16 %	4 %	13 %
Ikä	alle 25 v.	68 %	10 %	10 %	5 %	5 %
	25-44 v.	73 %	11 %	11 %	1 %	12 %
	45-65 v.	63 %	19 %	19 %	2 %	17 %
	yli 65 v.	47 %	34 %	19 %	8 %	24 %
Asuinmuoto						
	Omakotitalo tai paritalo	62 %	16 %	17 %	3 %	13 %
	Rivitalo	64 %	15 %	17 %	3 %	23 %
	Kerrostalo	74 %	16 %	11 %	2 %	12 %
	Muu	50 %	30 %	20 %	0 %	20 %
Asuinalue	Halssila-Jyskä	51 %	33 %	18 %	2 %	24 %
	Kantakaupunki	76 %	12 %	10 %	2 %	11 %
	Keljonkangas	56 %	17 %	11 %	3 %	14 %
	Keltinmäki-					
	Kypärämäki	64 %	20 %	18 %	3 %	19 %
	Keski-Palokka	60 %	16 %	27 %	7 %	16 %
	Kortepohja	72 %	15 %	12 %	2 %	15 %
	Lohikoski-					
	Ritoniemi	69 %	20 %	12 %	0 %	4 %
	Ristonmaa-					
	Keljo-Kuokkala	66 %	16 %	11 %	2 %	11 %
	Seppälä-					
	Huhtasuo	82 %	8 %	8 %	0 %	13 %
	Vaajakoski	72 %	4 %	13 %	0 %	13 %
	Pienet	60 %	18 %	20 %	6 %	16 %

Helppokulkuisuuden tärkeimmäksi valinnoita oli keskimääräistä (16%) enemmän ryhmissä: miehet (20%), 45-65 -vuotiaat (19%), yli 65-vuotiaat (34%) sekä eniten asuinalueista Halssila-Jyskässä (33%). Alle 25- vuotiaille sekä Vaajakoskella tai Seppälä-Huhtasuolla asuville helppokulkuisuudella oli vähiten arvoa.

Metsässä avautuvia näkymiä arvosti keskimääräistä (15%) enemmän Keski-Palokassa ja alueella ”Pienet” asuvat. Iän perusteella 45-65- vuotiaat sekä yli 65- vuotiaat arvostivat näkymiä muita ikäluokkia enemmän.

Metsien rahallisen tuoton oli tärkeimmäksi merkinnyt 3 prosenttia kaikista vastaajista. Tässä kysymyksessä vastaajat seuraavista ryhmistä olivat arvostaneet rahallista tuottoa

keskimääräistä enemmän; miehet (4%), alle 25 -vuotiaat (5%), yli 65 -vuotiaat (8%) sekä vastaajat alueilta Keski-Palokka (7%) ja ”Pienet” (6%).

Marjastus- ja sienestysmahdollisuudet olivat tärkeimpiä yli 65 -vuotiaille (24%), rivitaloasujille (23%) sekä Halssila-Jyskässä asuville (24%). Vähiten arvostusta marjastus ja sienestys sai ryhmissä alle 25 -vuotiaat, kerrostaloasujat sekä asuinpaikoista Lohikoski-Ritoniemi, Kantakaupunki ja Ristonmaa-Keljo-Kuokkala.

Virkistys- ja ulkoilumetsien arvostuksia vertailtiin vastaajien ulkoilufrekvensseihin kaupungin metsissä (taulukko 6). Ristiintaulukoinnilla saatiin tuloksia, jotka eivät ole tilastollisesti merkitseviä, mutta joita voidaan kuitenkin tämän aineiston kohdalla analysoida. Huomataan esimerkiksi, että päivittäin tai lähes päivittäin ulkoilevat vastaajat eivät arvosta helppokulkuisuutta keskimääräistä enempää, kun taas harvemmin/ei koskaan metsissä liikkuvat arvostivat sitä keskimääräistä enemmän.

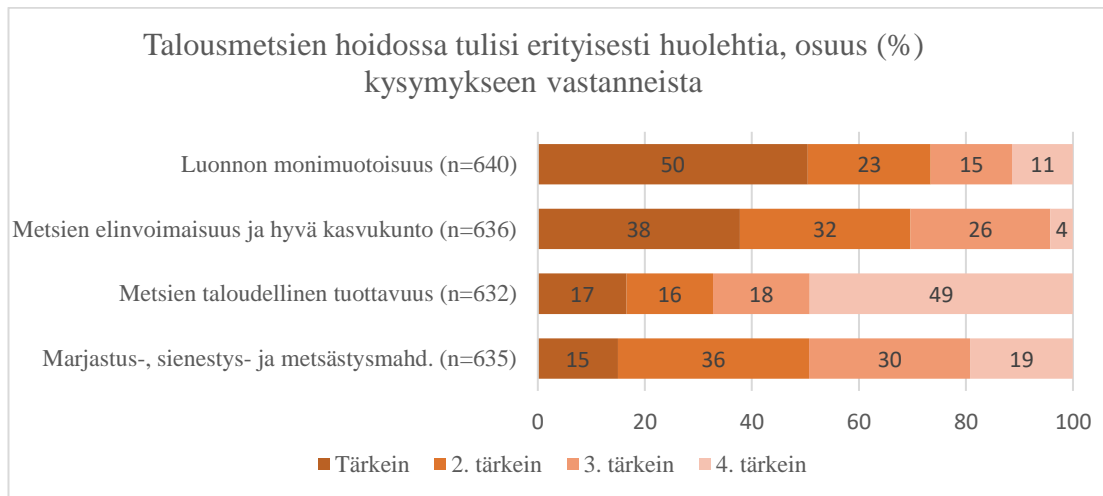
Taulukko 6. Ulkoilufrekvenssin vaikutus virkistys- ja ulkoilumetsien metsänhoidon arvostukseen, suhteellinen osuus (%) ja vastaajien lukumäärä (n)

Ulkoilufrekvenssi	Luonnontilaisuus ja monimuotoisuus	Helppokulkuisuus	Metsässä avautuvat näkymät	Metsien rahallinen tuotto	Marjastus- ja sienestysmahdollisuudet
Päivittäin/Lähes päivittäin	70,6% (163)	15,8% (36)	15,3% (35)	3,6% (8)	14,5% (33)
Muutaman kerran viikossa	64,9% (155)	16,6% (39)	14% (33)	1,7% (4)	13,9% (33)
1-4 kertaa kuussa	64,4% (96)	14,3% (21)	14,3% (21)	2% (3)	14,2% (21)
Harvemmin/En koskaan	59,1% (13)	22,7% (5)	18,2% (4)	4,8% (1)	13,6% (3)
Kaikki yhteensä	67 %	16 %	15 %	3 %	14 %

Talousmetsät

Kaupungin talousmetsien hoitoa koskien kysyttiin erityisesti huolehdittavia ominaisuuksia; ”Luonnon monimuotoisuus”, ”Metsien elinvoimaisuus ja hyvä kasvukunto”, ”Metsien taloudellinen tuottavuus” ja ”Marjastus-, sienestys- ja metsästysmahdollisuudet” (kysymys 11). Puolet kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että ”Luonnon monimuotoisuus” on tärkein vaihtoehtoista (kuva 17). Seuraavaksi tärkein (38%) oli ”Metsien elinvoimaisuus ja hyvä kasvukunto”. Kolmanneksi ja neljänneksi tärkeimpinä vastaajat pitivät ”Metsien taloudellista tuottavuutta” (17%) ja ”Marjastus-, sienestys-

ja metsästysmahdollisuuksia” (15%). Selvästi eniten vastauksia kategoriassa ”4. tärkein” sai metsien taloudellinen tuottavuus (49%).

Kuva 17. Talousmetsien hoidossa erityisesti huolehdittavat ominaisuudet, suhteellinen osuus (%) kysymykseen vastanneista.

Taulukossa 7 nähdään talousmetsien hoidossa eniten arvostetut ja huomioitavat ominaisuudet taustatietoryhmittäin eriteltynä. Ristiintaulukoinnin tuloksena tilastollisesti merkitseviä eroja taustatietojen vaikutuksesta saatiin eri sukupuolien välillä luonnon monimuotoisuuden ($p < 0,000$) sekä metsien taloudellisen tuottavuuden ($p < 0,000$) välillä. Eri ikäryhmien välillä merkitsevät erot saatiin arvioitaessa talousmetsien taloudellista tuottoa ($p = 0,001$) sekä marjastus-, sienestys- ja metsästysmahdollisuuksia ($p = 0,002$). Lisäksi tilastollisesti merkitsevään eroon viittasivat vastaukset myös asuinalueiden välillä arvioitaessa luonnon monimuotoisuutta ($p = 0,038$). Myös muilta osin tämän aineiston vastauksissa oli eroavaisuuksia, vaikka koko perusjoukkoa koskemaan näitä eroja ei voida yleistää.

Taulukko 7. Talousmetsien hoidon tärkeimmät ominaisuudet, suhteellinen osuus (%) kysymykseen vastanneista taustatietoryhmittäin.

		Luonnon monimuotoisuus	Metsien talou- dellinen tuotta- vuus	Marjastus-, sie- nestys- ja met- sästysmahdolli- suudet	Metsien elin- voimaisuus ja hyvä kasvu- kunto
Kaikki yhteensä		50 %	17 %	15 %	38 %
Sukupuoli	Nainen	58 %	10 %	15 %	39 %
	Mies	39 %	26 %	16 %	36 %
Ikä	alle 25 v.	40 %	15 %	3 %	53 %
	25-44 v.	53 %	13 %	13 %	35 %
	45-65 v.	52 %	17 %	18 %	37 %
	yli 65 v.	40 %	35 %	21 %	41 %
Asuinmuoto	Omakotitalo tai paritalo	46 %	21 %	14 %	37 %
	Rivitalo	49 %	12 %	25 %	46 %
	Kerrostalo	57 %	15 %	12 %	35 %
	Muu	60 %	10 %	10 %	40 %
Asuinalue	Halssila-Jyskä	39 %	24 %	24 %	48 %
	Kantakaupunki	55 %	19 %	7 %	35 %
	Keljonkangas	39 %	17 %	14 %	50 %
	Keltinmäki- Kypärämäki	53 %	14 %	20 %	41 %
	Keski-Palokka	46 %	24 %	20 %	32 %
	Kortepohja	62 %	10 %	12 %	38 %
	Lohikoski- Ritoniemi	48 %	12 %	8 %	28 %
	Ristonmaa- Keljo-				
	Kuokkala	44 %	16 %	16 %	38 %
	Seppälä-				
	Huhtasuo	58 %	13 %	11 %	40 %
	Vaajakoski	57 %	11 %	19 %	32 %
	Pienet	49 %	19 %	16 %	39 %

Luonnon monimuotoisuuden keskimääräistä (50%) useammin tärkeimmäksi talousmetsissä merkitsi naisista 58 prosenttia, kun vastaavasti miehistä 39 prosenttia valitsi samoin. Ikäryhmittäin alle 25 -vuotiaille ja yli 65 -vuotiaille luonnon monimuotoisuus oli keskimääräistä vähemmän tärkeä (40%). Asuinmuodoista kerrostaloasujat ja asuinmuodoksi ”muu” valinneet arvostivat monimuotoisuutta keskimääräistä enemmän. Asuinalueittain eniten monimuotoisuutta arvostettiin Kortepohjassa (62%). Vähiten tärkeimmäksi luonnon monimuotoisuus merkittiin Halssila-Jyskässä sekä Keljonkan-
kaalla (39%).

Metsien taloudellinen tuottavuus oli keskimääräistä tärkeämpää miehille (26%) verrattuna naisiin (10%). Ikäryhmittäin selkeästi erosi ryhmä yli 65 -vuotiaat, joista 35 prosenttia valitsi metsien taloudellisen tuoton tärkeimmäksi, kun muissa ikäryhmissä vastaavat määrät olivat 13-17 prosenttia. Omakoti- ja paritaloasujat (21%) pitivät taloudellista tuottoa tärkeämpänä kuin muut. Tärkeimmäksi taloudellisen tuoton asuinalueittain arvottivat vastaajat alueilta Halssila-Jyskä (24%) ja Keski-Palokka (24 %).

Marjastus-, sienestys- ja metsästysmahdollisuudet olivat keskimääräistä tärkeämpiä yleisesti yli 65 -vuotiaille (21%), rivitaloasujille (25%) ja asuinalueella Halssila-Jyskä (24%). Vähiten marjastus, sienestys ja metsästys sai ”tärkein” -merkintöjä alle 25 -vuotiaiden keskuudessa ja alueilla Lohikoski-Ritoniemi ja Kantakaupunki.

Metsien elinvoimaisuus ja hyvä kasvukunto valittiin tärkeimmäksi keskimääräistä useammin taustatietoryhmissä naiset (39%), alle 25 -vuotiaat (53%), rivitaloasujat (46%) ja asuinmuoto ”muu” (40%) ja asuinalueista Keljonkangas (50%), Halssila-Jyskä (48%), Keltinmäki-Kypärämäki (41%) ja Seppälä-Huhtasuo (39%).

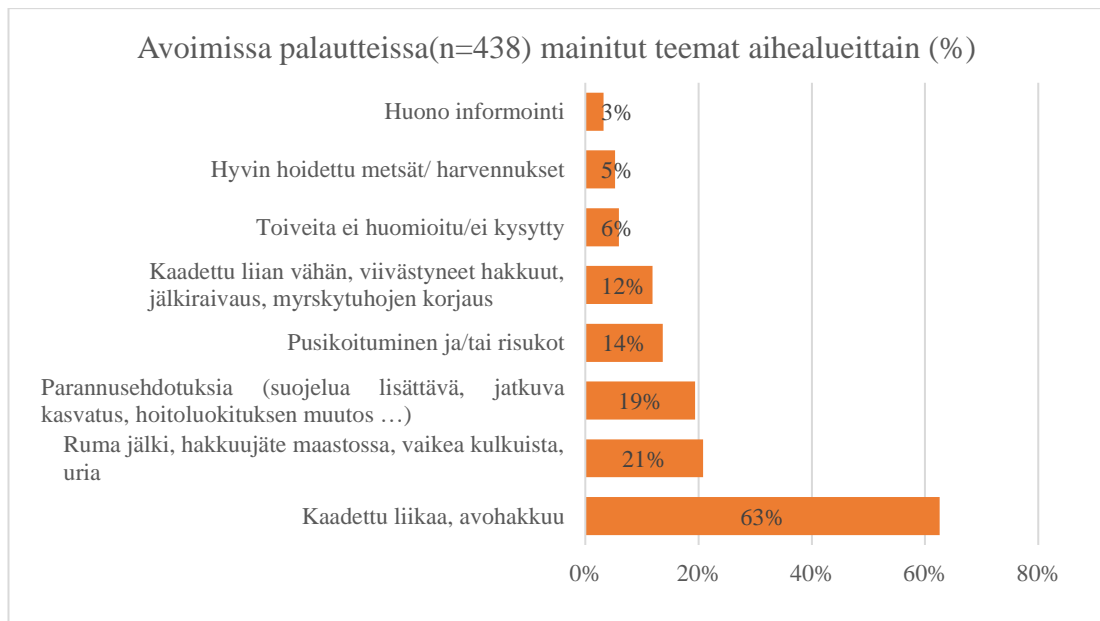
Ulkoilukäyntien frekvenssi vaikutti talousmetsien hoitoa arvioitaessa (taulukko 8). Metsien taloudellinen tuottavuus oli ainoa metsänhoidon tavoite, joka ei saanut tilastollisesti merkitseviä arvoja eri ryhmien välillä, kaikille muille tavoitteille ulkoilufrekvenssi sai tilastollisesti merkitsevät erot eri ryhmien välillä. Päivittäin/lähes päivittäin sekä muutaman kerran viikossa ulkoilevat arvottivat luonnon monimuotoisuuden tärkeimmäksi keskimääräistä useammin. Harvemmin tai ei koskaan kaupungin metsissä ulkoilevat erosivat merkittävästi muista ulkoilijatyypeistä kaikissa vaihtoehdoissa. Tärkeimmäksi harvemmin/ei koskaan ulkoilevat valitsivat metsien elinvoimaisuuden ja hyvän kasvukunnon.

Taulukko 8. Ulkoilufrekvenssin vaikutus talousmetsien hoidossa tärkeimmäksi valittuun ominaisuuteen tai hyötyyn.

Ulkoilufrekvenssi	Luonnon monimuotoisuus	Metsien taloudellinen tuottavuus	Marjastus-, siestys- ja metsästysmahdollisuudet	Metsien elinvoimaisuus ja hyvä kasvukunto
Päivittäin/ Lähes päivittäin	52,6% (120)	13,7% (31)	16,2% (37)	43,2% (98)
Muutaman kerran viikossa	55,5% (132)	16,8% (39)	16,2% (38)	29,4% (69)
1-4 kertaa kuussa	44,9% (66)	19,2% (28)	12,4% (18)	41,5% (61)
Harvemmin/ En koskaan	16,7% (4)	25% (6)	8,7% (2)	45,8% (11)

4.1.5 AVOIMET PALAUTTEET

Kyselytutkimuksessa oli kolme avointa kysymystä (liite1). Ensimmäinen oli jatkokysymys, jossa pyydettiin kertomaan syy, mikäli vastaaja oli vastannut olleensa pääosin tyytymätön lähialueiden metsänhoitoon viime vuosina. Avoimia vastauksia tähän kysymykseen jätti 438 vastaajaa, joista 317 oli vastannut olleensa pääosin tyytymätön ja 121 oli tyytyväisiä tai ei ollut kiinnittänyt metsänhoitoon huomiota. Vastaukset ryhmiteltiin aiheen mukaan. Kuvassa 18 nähdään yksinkertaiset frekvenssit aihealueittain. Suurin osa palautteen jättäneistä vastaajista (63%) oli tyytymättömiä metsänhoitoon lähialueilla viime vuosina, koska puita oli kaadettu liikaa tai oli suoritettu avohakkuuta. Seuraavaksi eniten mainintoja sai hakkuujälki (21 %), kuten pitkät kannot ja syvät urat sekä metsiin jätetyt hakkuutähteet. Etenkin ulkoilijat kritisoivat poluille ja kulkuväylille jätettyjä oksia ja risuja sekä metsäkoneiden tekemiä uria.

Kuva 18. Kyselytutkimuksen metsänhoitoon tyytymättömien palautteissa mainittuja asioita teemoittain ryhmiteltynä

Useat palautteet sisälsivät sekä kritiikkiä että kiitosta mutta myös parannusehdotuksia. Parannusehdotuksissa oli lueteltu muun muassa hoitoluokitusten muuttamista talousmetsistä virkistys- ja ulkoilumetsiksi mutta yleisesti myös kaikkia metsiä rauhoitettavaksi. Jatkuva kasvatus sai kannatusta useassa palautteessa. Seuraavana muutama ote palautteista:

”Luonto- virkistys- ja maisema-arvoja ei ole aina huomioitu riittävästi. Kaupungin metsien hoito tulisi olla jatkuvan harvennuksen periaatteiden mukaista. Ei avohakkuuta.”

”Metsää on hakattu valtavat määrät. Työt on pääosin tehty isoilla koneilla rumasti ja hakkuujätteitä on jätetty metsiin.”

”Kaupungiss on metsäalueita jotka kaipaisivat karsintaa, asukkaana on vaikea tietää milloin tietyt alueet ovat työlistalla, vai ovatko olenkaan.”

”Ärsyttää villiintyneet lepikot”

”Metsien ”hoidon” jälkeen metsät yleensä niin roskaisia ja vaikeakulkuisia että niissä lenkkeily ei enää onnistu.”

”Osaa metsistä hoidetaan liiankin hyvin eli ne alkavat muistuttaa puutarhoja. Toisaalta osa metsistä on pidetty niin luonnonmaisina, että niissä on vaikea kulkea.”

”Antaa ammattilaisten hoitaa metsät. Ei tarvitse reagoida jokaisen valittajan toiveeseen. Ammattilaiset osaavat hoitaa metsiä luontoa kunnioittavasti. Lisäksi nykyinen

taloudellinen tilanne vaatii että metsiä hoidetaan myös taloudellisesti kannattavalla tavalla”

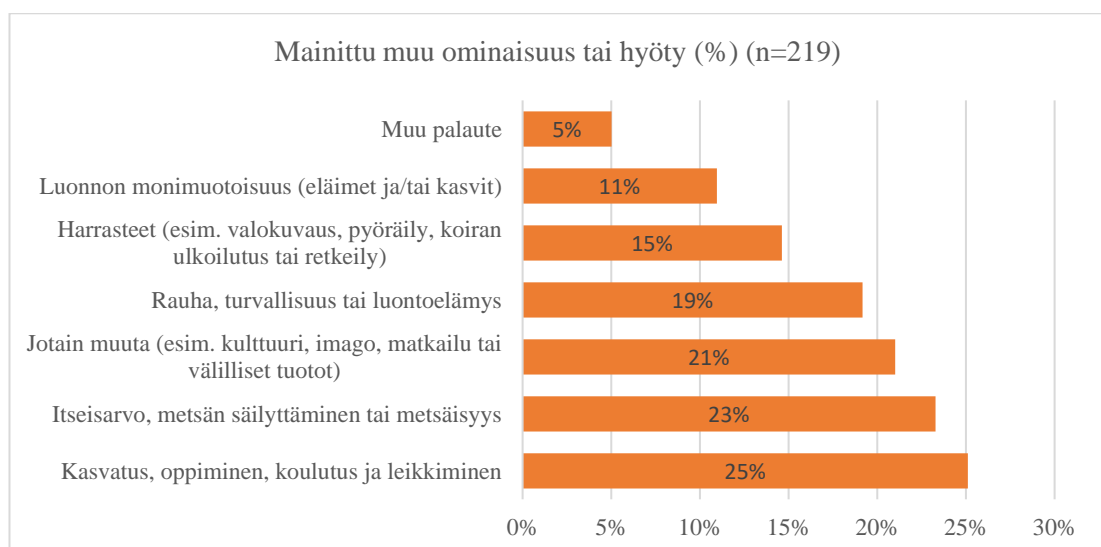
”Metsä tonttimme ulkopuolella on liian tiheä, se estää luonnon valon pääsyn tontillemme.”

”Lähimetsiä voisi harventaa useammin/paremmin”

”Hakkuut pitää lopettaa ja kaikki kaupungin metsät suojella.”

”... Metsät tuottavat terveyshyötyjä ulkoilijoille. Tämä arvo on mahdollista laskea ja se pitäisi sisällyttää metsien taloudelliseen arvottamiseen ja taloudellisen tuoton arviointiin.”

Toisessa avoimessa kysymyksessä tiedusteltiin jo lueteltujen metsän ominaisuuksien ja niistä saatavien hyötyjen (kysymys 8 ja kuva 12) lisäksi muita, vastaajalle mieleen tulevia ominaisuuksia tai hyötyjä. Kuvassa 19 on esitetty vastauksissa esiintyneitä ominaisuuksia aiheittain ryhmiteltynä. Eniten vastauksissa korostettiin metsien merkitystä opetuksen, luontokasvatuksen ja lasten leikin kannalta tärkeäksi ympäristöksi. 25 prosenttia vastaajista mainitsi kasvatuksen, koulutuksen, oppimisen tai leikkimisen tärkeäksi metsistä tai metsien avulla saatavaksi hyödyksi. Vastaajista 23 prosenttia mainitsi metsäisyyden tai metsän säilyttämisen tärkeäksi itseisarvoksi. 21 prosenttia vastaajista mainitsi metsän vaikutuksen kaupungin imagoon, turismiin tai muihin välillisiin hyötyihin.

Kuva 19. Avoimen kysymyksen vastausten ryhmittely mainittujen muiden hyötyjen tai ominaisuuksien perusteella, (%)

"Kyllähän Suomi on metsien maa. Tärkeää olisi säilyttää erilaisia metsäalueita tuleville sukupolville."

"Lasten leikkipaikka - parempi kuin mikään rakennettu!"

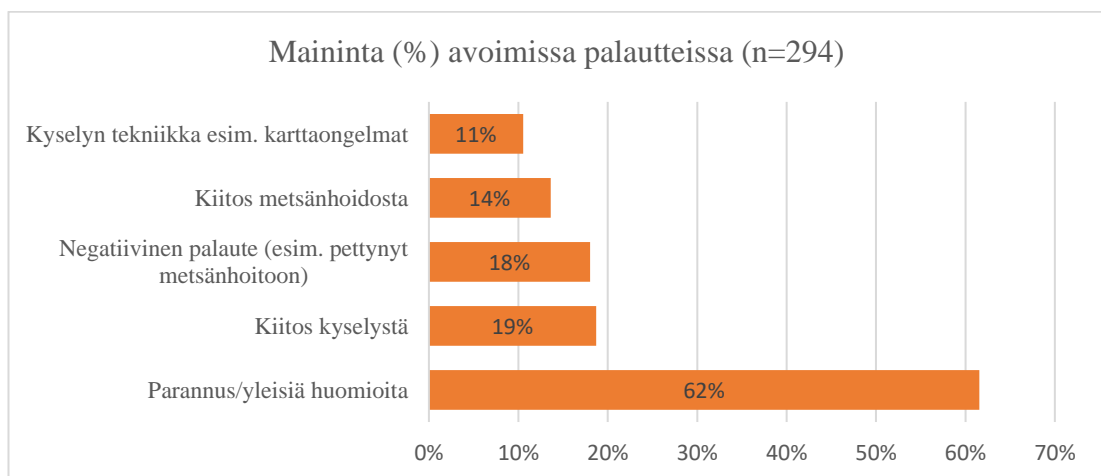
"Hyvin hoidetut metsän näköiset metsät ovat matkailun edistäjä ja alueen vetovoimatekijä."

"lähimetsät parantavat ihmisten elämänlaatua, mikä auttaa ihmisiä jaksamaan, Lähimetsät ovat olennainen osa vetovoimaisen kaupungin imagoa."

"Rumilla metsähakuilla pilataan vetovoima ja hakkuiden johdosta joidenkin asuntojen tai asuinalueiden houkuttelevuus ja arvo kärsivät."

Rauha, turvallisuus ja luontoelämykset mainittiin 19 prosentissa vastuksista. Lisäksi luettiin myös vastaajille tärkeitä harrastuksia, joihin metsät antavat mahdollisuuden. Näitä oli esimerkiksi valokuvaus, retkeily, maastopyöräily, suunnistus, hiihtäminen, lenkkeily ja koiran ulkoilutus. "Muu palaute" sisälsi vastaukset muun muassa vesistöjen ja puistojen hoidosta, vieraslajien torjunnasta sekä muut vastaukset, jotka eivät liittyneet kysymyksen metsien ominaisuuksista ja hyödyistä.

Viimeisenä kyselyssä annettiin mahdollisuus antaa muuta palautetta koskien kyselytutkimusta tai Jyväskylän metsien hoitoa yleisesti. Vastauksia jätti 294 vastaajaa. Kuvassa 20 on nähtävissä palautteiden jakautuminen aiheittain. 11 prosenttia vastaajista koki haasteelliseksi kyselyn teknisen toteutuksen. Eniten ongelmia oli tuottanut kyselyn karttaosuuteen vastaaminen. Se koettiin vaikeaksi ja aikaa vieväksi.

Kuva 20. Avoimen palautteen ryhmittely aiheittain, (%) vastauksista

Lopuksi poimintoja parannusehdotuksista ja terveisistä:

"Voisiko kaupunkilaisille järjestää esim. metsäpäiviä (metsät + järvet) yhteistyössä järjestöjen kanssa tms? "

"Tällaiset kyselyt ovat lisäksi hyviä, koska kaupunki selkeästi haluaa kehittää palveluita kaikilla osa-alueillaan."

"Mielestäni metsiä tulisi raivata entistä useammin. On hyvä, että puita kaadetaan ja siitä saadaan kaupungille rahaa. Missä hakkuita on jo suoritettu, on näkymä paljon huolitellumpi ja hoidetumman näköinen. Ei mikään hoitamaton metsä ja umpeen kasvanut metsä ole ilo silmälle eikä se myöskään tuota mitään, kun ei siellä kasva tukkipuita. "

"Toivottavasti kyselyllä saadaan konkreettisia vaikutuksia metsiin ja metsienhoitoon."

"Jyväskylä on kaunis ja vihreäksi brändätty kaupunki, jossa metsät ovat tärkeässä roolissa. Moni on kehunut Jyväskylän luonnonläheisyyttä ja kauniita metsämaiseimia."

"Antakaapa asuinalueiden itsensä tuoda alueittain omat priorisoidut näkökantansa myös esille. Painotukset voivat olla siten hyvin erilaisia. Asuinalueiden lähialueilla aidon alkuperäisen luonnon harvinaiset eläimet ja kasvit tulee olla kartoitettu ja rauhoitettu riittävällä tavalla kaavoituksessa ja rakentamisessa. Riittävä ja aito naapurien kuuleminen kaavoitusasioissa ja hyvä vuorovaikutus kaavanvalmistelussa niin viranomaisten kuin asukkaidenkin kesken. HUOM! Kaavoitusosaston ei tule määrätä mitä kaavoitetaan vaan aidosti kuunnella kunnan luottamushenkilöitä ja asuinalueiden asukkaita. "

"Asutusten lähellä olevien pienien suojametsien kaataminen olisi ikävää, mutta monet niistä ja myös osa isommista lähimetsistä vaatisivat aktiivisempaa ja suurempaa harvennusta."

"Erittäin hyvä kysely,tällaisia enemmän."

"Eipä eri asuinalueiden asukkaiden ääni ole juuri kuulunut Jyväskylän metsien hoidossa. Nyt kaikki tämän kyselyn vastaukset julkiseksi. Vastausaika kyselyssä aivan liian lyhyt. Miksi ei tiedoteta Keski-suomalaisessa tästä kyselystä heti sen avauduttua?"

"Kyselyyn vastatessa vasta tuli selväksi, mitkä ovat kaupungin metsiä. Asukkaana tästä ei ole tietoinen vaan käyttää jokamiehen oikeudella erilaisia alueita. ... Voisiko kaupungin metsät merkitä näkyviin maastoon paremmin? Tällöin tunnistaisi paremmin, liikkuuko yksityisissä, kaupungin tai vaikka Metsähallituksen alueilla. Sekin olisi sinänsä kiinnostavaa."

4.2 TUTKIMUSMENETELMÄN ARVIOINTI JA PERUSTELU

Kyselytutkimuksen käyttö asukkaiden mielipiteiden, asenteiden ja arvojen tutkimisessa on haastavaa. Epävarmuustekijöitä kyselyn teknisessä suorittamisessa on paljon; Kysyttiinkö oikeita asioita, saatiinko vastaajiksi perusjoukkoa kuvaava otos, onko vastauksia riittävästi, olivatko kysymykset oikein aseteltu ja oliko kyselyn ajankohta oikein valittu. Kyselytutkimuksen onnistumista voidaan arvioida tiedonkeruun, mittauksen tai sisällöllisen tavoitteen kannalta. (Vehkalahti 2014, s.12)

Kyselytutkimuksen laatimisessa tulee noudattaa tarkkuutta ja ottaa huomioon sekä sisällölliset että tilastolliset haasteet. Tilastollinen tutkimus edellyttää, että analysoitava tieto on mitattavassa muodossa. Kyselytutkimuksessa kysymykset ja väitteet muodostavat käytettävän mittariston. Yksilöllisiä ja abstrakteja kohteita tutkittaessa joudutaan käyttämään konkreettisia mittareita, jotta tutkimuksen kohteena oleva tieto saadaan tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Asukkaiden arvoja ja asenteita tutkittaessa kyselyllä, pitää abstraktit käsitteet purkaa pienempiin osiin ja operationalisoida, jotta aineisto saadaan mitattavaan muotoon. (Vehkalahti 2014, s. 17)

Verkossa toteutettava kysely on tehokas ja nopea tapa saada selvitettyä kaupunkilaisten mielipiteitä. Perinteiset paperiset kyselyt eivät enää ole niin käytettyjä (Löfström ym. 2014, Valli ja Perkkilä 2018). Verkkokysely on taloudellinen ja ekologinen vaihtoehto. Valli (2015, s. 47) listaa verkossa toteutettavan kyselyn eduksi myös mahdollisuuden toteuttaa audiovisuaalisia tehosteita sekä monimutkaisia esimerkiksi paikannusta vaativia tehtäviä tai kysymyksiä. Lisäksi verkkokysely voidaan kohdistaa vain tietylle osalle perusjoukkoa tai se voi olla kaikille avoin. Kyselyä laadittaessa ja toteutettaessa on huomioitava erilaiset vastaajat ja erilaiset tietokoneiden ja muiden laitteiden käytön rajoitukset. Verkkokysely tulisi myös laatia erilaisiin verkko ja älylaitteisiin sopivaksi vastaamisen helpottamiseksi (Valli 2015, s.47). Valli ja Perkkilä (2018) ovat korostaneet myös verkkokyselyn hyötynä tutkijan vähenevää työmäärää, kun aineisto saadaan suoraan sähköisessä muodossa ja lisäksi aineiston luotettavuus paranee, kun esimerkiksi lyönti- ja tulkintavirheet jäävät pois.

Tässä tutkimuksessa käytetty verkkokysely on kyselymuotona perusteltu myös aiemmissa asukkaiden ulkoilukäyttäytymistä käsittelevissä tutkimuksissa (Sievänen ja

Neuvonen 2011), joissa vastaajilta ja vastaamatta jättäneiltä tiedusteltiin mieluisinta tapaa osallistua vastaaviin kyselyihin.

Kysely kuvasi todenmukaisesti vastaajajoukon osalta mielipiteitä sekä taustatietoja. Osa kerätystä tiedosta voidaan myös tilastollisen merkitsevyyden perusteella yleistää koskemaan koko kaupungin väestöä. Kaupungin käyttämä kysely toimi suunnitellusti osallistamisen työvälineenä ja osana strategista suunnitteluprosessia, mutta tieteelliseen tutkimukseen olisi ollut mielenkiintoista selvittää asukkaiden motiiveja ja halukkuutta osallistua enemmän. Lisäksi laajemmat taustatiedot olisivat tutkimuksen kannalta olleet mielenkiintoisia ja mahdollistanut laajemman ja syvällisemmän analyysin kyselyyn osallistuneista ja mahdollisesti vastauksiin vaikuttaneista tekijöistä. Mutta tehokkuuden eli mahdollisimman suuren osallistujajoukon saavuttaminen on ollut tärkeää ja silloin tulee huolellisesti rajata kysymysten määrää ja kyselyn pituutta, jottei vastauksien määrä vähene kyselyn raskaan tai liian pituuden tai laajuuden takia.

5. TULOSTEN TARKASTELU

5.1 OSALLISTUMISEN ARVIOINTI

5.1.1 OSALLISTUMINEN TAUSTATIETORYHMITÄIN

Osallistumisen tarkastelu tehdään kysymyksittäin siinä järjestyksessä kuin kysymykset alkuperäisessä kyselyssä on esitetty (liite 1). Aloitetaan osallistumisen arviointi kyselyyn osallistuneista taustatietoryhmittäin. Seuraavaksi pohditaan osallistumattomien osuutta ja mahdollisia syitä. Tämän jälkeen tiivistetään kyselyn tulokset mielipiteiden ja arvostusten osalta sekä arvioidaan aineistosta saatujen tulosten yleistettävyyttä.

Asukaskyselytutkimukseen osallistui taustatietoryhmittäin asukkaita sukupuolittain, ikäryhmittäin, asuinalueittain ja asuinmuodon mukaan kaikista vaihtoehtoisiksi määritellyistä ryhmistä (ks. liite 1: kysymykset 1-4). Osuudet taustatietoryhmittäin olivat joiltain osin painottuneita. Vastaaajajoukon painottuminen taustatietojen mukaan on tässä tutkimuksessa hyvin samankaltaista myös aiemmissa Jyväskylässä (ks. esim. Tolppanen 2010, Jyväskylän kaupunki 2018c ja 2019) tehdyissä tutkimuksissa mutta myös valtakunnallisissa tutkimuksissa (esim. Sievänen ja Neuvonen 2011).

Sukupuolten ja eri ikäryhmien (kysymykset 1 ja 2) väliset erot korostuivat myös Tolppasen (2010) tekemässä otantaan perustuneessa lähimetsien arvoja käsitelleessä kyselyssä. Myös ulkoilu- ja virkistystutkimuksissa naisten innokkuus vastata on ollut suurempaa kuin miehillä (Sievänen ja Neuvonen 2011). Tässä tutkimuksessa noin 53 prosenttia vastanneista oli 25-65 -vuotiaita naisia ja saman ikäisiä miehiä vastaajista oli noin 30 prosenttia. Toisin kuin aikaisemmissa tutkimuksissa, joissa miehet ovat olleet aktiivisempia verkossa toteutettuihin kyselyihin (esim. Valli 2015, s.49, Sievänen ja Neuvonen 2011) sukupuolella ei ollut samanlaista merkitystä osallistumisessa tässä kyselyssä. Sukupuolen osalta tässä tutkimuksessa jätettiin analyysistä pois ne vastaukset, joissa vastaaja valitsi sukupuolta kysyttäessä ”muu/en halua kertoa”. Näiden vastausten osuus oli pieni (1%) ja aiemmissa tutkimuksissa vertailu sukupuolten välillä on vahvasti rajoittunut vain miesten ja naisten välisten erojen vertailuun.

Iän perusteella kyselyssä heikoimmin osallistuneet alle 25 -vuotiaat sekä yli 65 -vuotiaat olisivat mahdollisesti kaivanneet muita kanavia vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Olisiko nuorempien vastaajien ja iäkkäiden osallistaminen onnistunut paremmin

esimerkiksi kirjastoissa, nuorisotaloilla, päiväkeskuksissa, kansalasiopistolla tai yhdistyksissä. Lisäksi erilaisia viestinnän kanavia (sosiaalinen media ja muut sähköiset kanavat, mutta myös koulut ja sidosryhmätoiminta) tulisi hyödyntää monipuolisesti. Yli 65-vuotiaiden osalta vastausten vähäinen määrä on havaittu aiemmissa tutkimuksissa, mutta myös 15-25 -vuotiaiden suuri kiinnostus sähköisiä kyselyjä kohtaan (mm. Valli 2015, s.49, Sievänen ja Neuvonen 2011). Alle 25 -vuotiaiden osallistuminen tässä kyselyssä oli aiempiin tutkimuksiin verrattuna hyvin maltillista.

Asumismuodon (kysymys 3) ja alueittain (kysymys 4) vastaajien jakautuminen noudatti kaupungin vastaavia määriä hiukan vaihdellen. Omakoti- ja paritaloasujat korostuvat yleisesti kaupungin metsiä koskevissa kyselyissä (ks. esim. Jyväskylän kaupunki 2018c ja 2019, Tolppanen 2010). Kantakaupungissa, Ristonmaa-Keljo-Kuokkalassa ja Seppälä-Huhtasuolla vastaaminen oli suhteessa asukasmäärään alhaisempaa. Kaupunkia koskevasta tilastoinnista (Jyväskylän kaupunki, 2020d) voidaan havaita mahdollisia selittäviä tekijöitä. Huhtasuolla asuu kaupungin suhteellista keskiarvoa enemmän vieraskielisiä asukkaita, mutta myös enemmän yli 65-vuotiaita, mikä voi selittää alhaista vastausmäärää. Vieraskielisiä asukkaita asuu keskimääräistä enemmän myös Kuokkalassa, Keltinmäessä sekä Kortepohjassa (vrt. kuva 2). Alueittaisen vaihtelun arviointia vastausmäärissä vaikeutti tilastoinnin (Jyväskylän kaupunki 2020d) ja kyselytutkimuksen erilaiset aluerajaukset.

Ulkoilukäyttäytymistä koskevaan kysymykseen (kysymys 5) vastaukset olivat samansuuntaisia kuin Sieväsen ja Neuvosen (2011) tutkimuksessa. Päivittäin tai useita kertoja viikossa ulkoilevat korostuivat myös Tolppasen (2010) kyselyssä. Pääosa asukkaista ulkoili lähimetsissä vähintään muutaman kerran viikossa. Eniten kaupungin metsiä ulkoiluun hyödynsivät naiset sekä omakoti-, pari- ja rivitaloasujat, joka näkyi myös asuinaluekohtaisesti ulkoilukertoja kysyttäessä. Kantakaupungissa, joka on kerrostalovaltaista aluetta, ulkoilu oli kaikkein vähäisintä (kuva 4). Ulkoilufrekvenssin mukaan aktiivisimmat ulkoilijat valitsivat myös muita useammin tärkeimmäksi ominaisuudeksi metsien monimuotoisuuden kaikissa metsäluokissa (lähi-, virkistys- ja ulkoilu- sekä talousmetsissä). Tämä oli tärkeämpää heidän mielestään kuin maaston helppokulkaisuus.

Tämän tutkimuksen osalta voidaan todeta osallistumisen jakautuneen taustatietoryhmittäin pääosin odotetusti huomioiden aiemmat vastaavat tutkimukset. Tarkempi analyysi taustatietojen osalta olisi vaatinut yksityiskohtaisempaa tietoa vastaajien sosio-ekonomisesta taustasta kuten työllisyystilanteesta, perhesuhteista (lapsiperheissä lasten iät), mahdollisesta poliittisesta sitoutuneisuudesta, talouden kuukausituloista ja mahdollisesti laajempaa kartoitusta vastaajien liikunnallisuudesta tai muusta harrastuneisuudesta metsiin liittyen tai henkilökohtaisesta metsäomaisuudesta. Tässä tutkimuksessa vastaajista yli puolet oli ollut pääosin tyytyväisiä kaupungin aiempaan metsänhoitoon. Kun on ajateltu, että yleisesti kyselytutkimuksissa korostuu vastaajajoukko, joka on kovaääninen ja tyytymätön (mm. Kettunen 2002, Pykäläinen ym. 2012), voidaan ajatella, että tähän perustuen tässä tutkimuksessa saavutettiin myös se hiljainen enemmistö. Jossain määrin voidaan sanoa vastaajissa korostuneen metsänkasvatuksen taloudellisia arvoja kannattava ja kaupungin aiemmin harjoittamaan metsätalouteen tyytyväisten vastaajien joukko, mutta myös luonnon monimuotoisuutta ja suojelullisia arvoja korostava, kaupungin aiempaan metsänhoitoon tyytymätön joukko (ks. tutkimuskysymys 1, s. 5).

Kuten kuntalaisissa (22§) määritellään, on kuntalaisilla oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan ja asukkaita koskevaan päätöksentekoon. Kuntalaisilla on myös yhtä lailla oikeus olla osallistumatta (Kettunen 2004). Tässä tutkimuksessa ei selvitetty erilaisia osallistumattomuuden syitä, joilla olisi voitu saada viitteitä siitä, miksi osallistumista ei tapahtunut. Nyt voidaan ainoastaan todeta, ketkä osallistuivat, ja pohtia mahdollisia syitä, miksi tietyt asukkaat osallistuivat tai olivat osallistumatta. Päätös perustui mahdollisesti valintaan olla osallistumatta. Tähän syitä on pohtineet useat tutkijat (Kettunen 2004, Irvin ja Sansbury 2004, Westinen ja Borg 2016). Mahdollisiksi osallistumattomuuden syiksi on esitetty muun muassa:

- 1) Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden toimintatavat sekä epäluottamus päätöksentekijöitä kohtaan,
- 2) osallistumisen kielteiset vaikutukset kuten hyödyttömyyden kokemus,
- 3) metsänhoito ei kiinnosta ja vaikuttaminen on yhdentekevää,
- 4) ei viitsinyt tai muistanut,
- 5) oman mielipiteen kertominen oli vaikeaa,
- 6) vastaajan mielestä yhden vastauksen merkitys lopputuleman kannalta ei olisi merkitsevä,

- 7) protestina julkista valtaa kohtaan
- 8) muu este, kuten sairaus, matka tai työeste
- 9) ei riittävästi tietoa vastaamisen tueksi

(mukaillen Westinen ja Borg 2016 sekä Kettunen 2004).

Yleisesti yhteiskunnallisessa osallistumisessa on havaittu vaikuttavan poliittisen osallistumisen murros, joka ilmenee poliittisen osallistumisen vähenemisenä, asukkaiden tyytymättömyytenä poliitikkoihin ja poliittiseen järjestelmään (Kettunen 2004).

5.1.2 ARVOSTETUT OMINAISUUDET JA HYÖDYT SEKÄ TULOSTEN YLEISTETTÄVYYS

Mielipiteet metsien erilaisista arvoista ja ominaisuuksista (kysymykset 7-10) käsitellään tässä peilaten vastauksia taustatietoihin, ulkoilufrekvensseihin (kysymys 5) sekä tyytyväisyyteen jo tehdyistä metsänhoitotoimista (kysymys 6). Lisäksi todetaan tilastollisesti merkitsevät erot ja yleistettävyyys. Tässä työssä tutkimuksen kohteena ollut vastaajajoukko edusti kaupungin asukkaista vain kyselyyn vastanneita. Pääasiallinen tarkoitus oli selvittää asukkaiden mielipiteitä. Ristiintaulukoinnein saatiin selvitettyä yhteyksiä eri muuttujien välillä. Lisäksi joissain tapauksissa merkitsevyydet tilastollisesti viittasivat erojen olevan yleistettävissä koskemaan koko kaupungin asukkaita.

Tulevaisuuden kannalta oleellista tässä kyselyssä oli selvittää, mitä asukkaat metsiltä toivovat ja kuinka niitä tulisi hoitaa. Kysymys 7 koski taloudellisen kannattavuuden arviointia, ja enemmistö oli sitä mieltä, että kaupungin omistamien metsien ei tarvitse tuottaa lisätuloja. Tätä mieltä oli keskimääräistä useammin nainen kuin mies, aktiivisesti kaupungin metsissä ulkoileva ja kerrostalossa asuva muihin verrattuna. Yleinen suhtautuminen metsän taloudelliseen tuottoon oli positiivisempaa alle 25- ja yli 65 -vuotiaiden keskuudessa. Näiden muuttujien osalta tilastollisesti saatiin merkitsevät erot, eli vastausten voidaan katsoa edustavan kaupungin asukkaiden mielipiteitä.

Metsien ominaisuuksista ja hyödyistä (kysymys 8) vastaajat valitsivat tärkeimmiksi virkistysmahdollisuudet. Puuraaka-aineen tuotto sai kaikista vähiten kannatusta. Huomioitavaa on, että tilastollisesti merkitseviä erot olivat ikäryhmien ja metsänhoitoon aiemmin tyytyväisten osalta. Voidaan siis todeta, että yli 65 -vuotiaat ja kaupungin metsänhoitoon tyytyväiset kaupunkilaiset ovat useammin sitä mieltä, että metsien tulisi pääasiallisesti tuottaa puuraaka-ainetta kuin muita hyötyjä.

Lähimetsien ominaisuuksista (kysymys 9) luonnon monimuotoisuus oli keskimäärin tärkein. Taustatietoryhmittäin kuitenkin yli 65 -vuotiaat pitivät yhtä tärkeänä myös asunnoista ja pihoilta avautuvia näkymiä ja Halssila-Jyskässä ja Lohikoski-Ritoniemessä tärkeimmäksi valittiin turvallisuus. Koko kaupungin asukkaisiin tilastollisesti merkitsevät erot kaikkien ominaisuuksien suhteen saatiin ainoastaan ikäryhmien välillä. Ulkoilufrekvenssien suhteen ei havaittu olevan tilastollista merkitystä eri ryhmien välillä

Virkistys- ja ulkoilumetsistä (kysymys 10) tärkeimmäksi ominaisuudeksi valittiin useimmin luonnontilaisuus ja monimuotoisuus (kuva 15). Kaupungin asukkaista näin valitsee useammin nainen kuin mies. Yksittäisten muiden ominaisuuksien suhteen voidaan todeta että, marjastus- ja sienestys on kaupunkilaisista tärkeintä yli 65 -vuotiaiden keskuudessa kuin muissa ikäryhmissä, samoin on tilanne helpokulkaisuuden osalta. Yli 45 -vuotiaat arvostavat nuorempia enemmän metsissä avautuvia maisemia. Asuinmuodolla ja -paikalla ei ollut tilastollisesti merkitystä ulkoilu- ja virkistysmetsien ominaisuuksien arvostuksissa.

Talousmetsissä (kysymys 11), samoin kuin lähi- sekä virkistys- ja ulkoilumetsissä, arvostettiin muita ominaisuuksia enemmän luonnon monimuotoisuutta (kuva 16). Tärkeimpänä luonnon monimuotoisuutta pitävät useimmin kaupungin asukkaista naiset ja Kortepohjassa, Seppälä-Huhtasuolla, Vaajakoskella tai Kantakaupungissa asuvat. Tilastollisesti merkitseviksi havaittiin erot myös talousmetsien taloudellisen tuoton arvostamisessa sukupuolen ja iän perusteella. Tuottoa arvostavat kaupungin asukkaista keskimäärin enemmän miehet ja yli 65 -vuotiaat. Marjastusta ja sienestystä talousmetsissä arvostavat keskimäärin enemmän yli 65 -vuotiaat kaupunkilaiset ja vähiten alle 25 -vuotiaat.

Avoimiin kysymyksiin vastaaminen oli hyvin aktiivista. Avoimia vastauksia jätti 43 % eli 407 vastaajaa, kun kysyttiin tyytymättömyyden syytä metsänhoitotoimiin lähi-alueilla. Kysymyksen asettelu ohjasi vain tyytymättömiä vastaamaan, mutta tyytyväisille ei ollut määritelty vastaavaa mahdollisuutta. Kysymykseen oli kuitenkin vastannut 121 asukasta, jotka olivat aiemmin vastanneet olleensa pääosin tyytyväisiä metsänhoitoon. Avoin kysymys metsien tärkeistä ominaisuuksista, joita ei ollut vielä mai-

nittu, sai 206 vastausta (22% vastaajista). Viimeiseksi kysyttiin yleistä palautetta metsänhoidosta tai kyselystä ja tähän vastasi 273 asukasta (29% vastaajista). Vaikka yleisesti kyselytutkimuksissa avoimet kysymykset voivat jäädä vähäiselle huomiolla tässä kyselyssä voidaan todeta avoimiin kysymyksiin jätettyjen vastausten määrä runsaaksi.

5.2 OSALLISTAMISEN ARVIOINTI

5.2.1 KRITEERIEN MÄÄRITTELY

Osallistaminen ja osallistuminen on määritelty laissa (Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) ja Kuntalaki (410/2015)), mutta yhteneviä tai määrättyjä tapoja suorittaa osallistamista tai osallistumisen mahdollisuuksia ei ole. Osallistavaa suunnittelua arvioidaan yleisesti lopputuloksen tai prosessin perusteella. Kumpikin edellä mainituista on hyvin vaikeaa, koska osallistujat harvoin ovat täysin tyytyväisiä lopputulokseen tai prosessiin (Kangas ym. 2014). Asukkaiden osallistamista metsäsuunnitteluun arvioitiin osallistavan suunnittelun kriteerien perusteella. Kyselyssä osallistamisesta ei kysytty asukkailta suoraan, vaan analyysi perustuu välillisiin päätelmiin aiheesta.

Osallistamisen onnistumisen arviointiin tässä tutkimuksessa käytettiin hyvän ja onnistuneen osallistamisen kriteerejä, jotka Tuler ja Webler esittelivät tässä muodossa jo vuonna 1999. Sen jälkeen kriteerejä ovat käyttäneet osallistamista koskevissa tutkimuksissaan monet tutkijat (mm. Faehnle ja Tyrväinen 2013, Löfström ym. 2014).

Tulerin ja Weblerin (1999) normatiiviset kriteerit osallistamisen arviointiin:

- 1) Mahdollisuus osallistua (Access to the process)
- 2) Mahdollisuus tai valta vaikuttaa prosessiin ja lopputulokseen (Power to influence process and outcomes)
- 3) Rakenteelliset puitteet (Structural characteristics to promote constructive interactions)
- 4) Erilaisten osallisten huomioiminen (Facilitation of constructive personal behaviors)
- 5) Informaation saatavuus (Access to information)
- 6) Riittävä analyysi (Adequate analysis)
- 7) Prosessin hyväksyttävyys (Enabling of social conditions necessary for future processes)

Tuler ja Webler (1999) jaottelevat kriteerit kolmeen ryhmään. Oikeudenmukaisuutta tai kohtuullisuutta mittaavat kriteerit yksi ja kaksi. Osallistamisprosessissa tulisi huomioida tasapuoliset osallistumismahdollisuudet kaikille. Tämä edellyttää prosessista tiedottamisen riittävin keinoin sekä osallistumisen mahdollistamisen riittävin keinoin. Lisäksi tulisi tiedottaa osallistumisen vaikutuksista prosessiin tai sen lopputulokseen, jotta osallistujilla on oikea kuva osallistumisen tarkoituksesta sekä mahdollisista vaikutuksista.

Tulerin ja Weblerin jaottelussa toisen ryhmän muodostavat kriteerit kolme - kuusi. Nämä yhdessä mittaavat osallistamisen pätevyyttä ja kelpoisuutta. Näistä kolmas mittaa osallistamisen järjestelyjä konkreettisesti, neljäs erilaisten osallistujien erityispiirteitä ja vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. Viidennessä kriteerissä arvioidaan tiedottamisen ja tiedonsaannin riittävyyttä. Kaikki prosessiin liittyvä tieto tulisi olla osallistujien saatavissa. Kuudes kriteeri mittaa osallistavan prosessin riittävää ja perusteltua tutkimusta ja arviointia.

Viimeisenä Tulerin ja Weblerin jaottelussa arvioidaan osallistamisen prosessin lopputuloksia kriteerillä seitsemän, joka arvioi osallistamisen kautta saavutettua osallisten yhteisymmärrystä ja mahdollisuuksia toteuttaa prosessin lopputuloksena saavutettuja toimenpiteitä tulevaisuudessa.

Faehnle ja Tyrväinen (2013) muotoilivat tutkimuksessaan 13 onnistuneen osallistamisen kriteeriä neljästä eri näkökulmasta;

- 1) Tietämysten yhdistäminen, jonka mukaan yhteistyö parantaa tietämystä ja lisää suunnittelun arvoa,
- 2) Järkevä osallistuminen hyödyttää kaikkia osallistujia,
- 3) Toimiva hallinta, jossa osallistaminen on osa muuta hallintoa sekä
- 4) Alueen kestävä käyttö, joka keskittyy suunnittelun lopputuloksiin.

Bäcklund (2002) on todennut, että osallistavassa prosessissa tärkeää on tunnistaa, ketä ollaan osallistamassa ja kuinka tämä joukko saavutetaan. Lisäksi haasteena on myös riittävän osallistamisen määrittäminen, eli miten tiedetään, että osallistaminen on onnistunut ja on ollut riittävää? Tässä tutkimuksessa Bäcklundin mainitsemia haasteita

on pohdittu osana osallistavaa prosessia koko Metsäohjelman 2030 laadinnan prosessissa.

Löfström ym. (2014) ovat jakaneet osallistamisen kriteerit kahteen pääluokkaan, oikeudenmukaisuuden sekä pätevyyden mukaan. Oikeudenmukaisuuden toteutumisen kannalta oleellista on osallisten tasapuolinen mahdollisuus vaikuttamiseen ja osallistumiseen sekä vaikuttaminen prosessiin ja sen lopputuloksiin. Pätevyyden toteutuessa osallistamisessa hyödynnetään parasta käytettävissä olevaa tietoa ja arvostetaan eri tiedon lajeja, menettelyt ovat avoimia, johdonmukaisia, perusteltuja ja ymmärrettäviä, osallistaminen lisää yhteisymmärrystä ja parantaa edellytyksiä yhteistyölle tulevaisuudessa sekä osallistaminen on suunnittelutilanteeseen nähden sopivaa (ks. myös Wallenius 2001, s.253).

5.2.2 OSALLISTAMISEN ONNISTUMINEN TÄSSÄ TUTKIMUKSESSA

Seuraavaksi käsitellään tutkimuksen osallistamisen onnistumista erilaisiin kriteereihin perustuen. Aloitetaan onnistumisen arviointi Tulerin ja Weblerin (1999) arviointikriteerejä käyttäen. Arviointi perustuu välilliseen päättelyyn, eikä vastaajilta kysytty osallistamisesta, siksi nämä kriteerit ovat sopivan normatiiviset ja yleisellä tasolla arviointia varten. Arvioinnin lopuksi tehdään havaintoja myös muiden metsän- ja luonnonvarojen sekä kaupunkisuunnitteluun perehtyneiden tutkijoiden määrittelemien kriteerien pohjalta.

1) Mahdollisuus osallistua (Access to the process)

Ensimmäisen kriteerin toteutumista eli osallistumisen mahdollisuuksia arvioitaessa otetaan huomioon kyselystä tiedottaminen, vastausaika, eri asukasryhmien vastausmahdollisuudet sekä kyselyn ajankohta. Paremman kattavuuden saamiseksi, tuhat osallistumiseen kehottavaa postikorttia lähetettiin valikoiduille kaupungin asukkaille. Kaikilla asukkailla oli yhtäläinen mahdollisuus osallistua kyselyyn ja se oli avoimesti saatavilla kaupunginverkkosivuilla. Erilaisten asukasryhmien parempi huomioiminen osallistamisvaihtoehtojen monipuolistamisella olisi mahdollisesti parantanut kyselyn kattavuutta.

”Tätä kyselyä olisi voinut laajemminkin mainostaa, huomasin tämän ihan puolivahingossa. Erinomaisen hyvä että kysely tehtiin, esillä on tärkeitä asioita. Kiitos!”

”Kysely olisi tullut järjestää muutoin, lomakekyselynä eri toimipaikoissa, puhelinhaastattelun muodossa tai postikyselynä tai gallup-haastatteluna, nyt monet kiinnostuneet jäivät osallistumata, koska eivät voi tai osaa käyttää nettiä. Minullakin oli vaikeuksia, eikä zoomaus onnistunut, jonka vuoksi kyselyn vastaukset jäivät vajaiksi. Tällaiset kyselymuodot aiheuttavat kansalaisten eriarvoistumista. Tulokset eivät ole valideja, koska kansalaisten suuren osan mielipide jää paitsioon.”

2) Mahdollisuus tai valta vaikuttaa prosessiin ja lopputulokseen (Power to influence process and outcomes)

Toinen kriteeri, mahdollisuus vaikuttaa prosessiin ja lopputulokseen, arvioidaan asukaille tiedotetun materiaalin kautta. Asukaskyselytutkimuksen tiedotusvaiheessa asukkaita tiedotettiin metsäohjelman laadinnan prosessista. Asukaskyselytutkimus oli osa tietopohjan kokoamisvaihetta ja näin ollen työväline päätösvaltaa käyttävälle sidosryhmistä kootulle työryhmälle. Jyväskylän kaupungin metsäohjelmatyön alkuvaiheessa julkaistiin työsuunnitelma, jossa tavoitelausumaksi määriteltiin: ”Metsäohjelmatyön tavoitteena on metsien käytön ja hoidon muodoista yhdessä sopiminen parhaaseen mahdolliseen tietoon perustuen” (Jyväskylän kaupunki 2017). Asukaskyselytutkimusta käytettiin työvälineenä parhaan mahdollisen tiedon saavuttamiseksi.

Kriteerin tarkoituksena on määritellä, oliko tutkimuksen kohteena olevalla asukkaalla tieto omasta vaikutusvallastaan tai kyselyn vaikutuksesta prosessiin. Kuten jo aiemmin mainittu, mitä aikaisemmassa vaiheessa osallistaminen prosessiin tapahtuu, sitä suurempana voidaan pitää valtaa tai vaikutusta prosessiin tai lopputulokseen (ks. esim. Bäcklund 2019).

3) Rakenteelliset puitteet (Structural characteristics to promote constructive interactions)

Kaupungin metsäsuunnittelussa osallistamista ei aina kannata kohdentaa asuinalueittain koskemaan vain tietyn alueen ihmisiä tai ihmisiä tietyistä ikäryhmästä. Asuinalueiden lähimetsät voivat olla useiden asukasryhmien käytössä ja etenkin virkistysreittien käyttö voi jakaantua hyvin suurellekin alueelle. Kaupunkilaisten tottumukset metsien käytön suhteen sekä arvostukset ja mielipiteet eivät katso asuinpaikkaa välttä-

mättä kovin tarkasti (Bäcklund 2002). Ulkoilemaan ja virkistymään saatetaan tulla pitkänkin matkan takaa, tai ulkoilu tapahtuu lähellä työpaikkaa, joka sijaitsee eri paikkakunnalla kuin virallinen asuinpaikka. Tässä tutkimuksessa asukkailla oli yhtäläinen mahdollisuus vastata kyselyyn asuinpaikasta tai muista taustatekijöistä riippumatta.

4) Erilaisten osallisten huomioiminen (Facilitation of constructive personal behaviors)

Verkkokyselynä suoritettu kysely mahdollisti asukkaiden osallistumisen erilaisuudesta huolimatta. Asukkaiden osallistumista ei rajattu esimerkiksi poliittisen suuntauksen tai asukasaktiivisuuden mukaan. Kaikilla oli yhtäläinen oikeus osallistua.

Bäcklundin (2019) mukaan asukkaan kokema suhde suunnittelun kohteena olevaan palveluun, tässä tapauksessa kaupungin metsiin, vaikuttaa hänen osallistumiseensa sekä toiminnan motiiveihin. Mikäli asukas kokee olevansa palveluiden asiakas (ks myös Pekkola ym. 2016) tai kuluttaja on mahdollista, että hän kokee oikeudekseen ainoastaan antaa palautetta, kiittää, tai valittaa, mutta ei varsinaisesti vaikuttaa käsiteltävään asiaan. Mikäli asukas taas kokee olevansa enemmänkin omistaja tai toimija (ks. esim. Pakarinen 2002, Kurttila ym. 2014) voi asenne osallistumiseen, vaikuttamiseen sekä oman kannan esiintuomiseen olla hyvin erilainen. Tämän kaltaisessa tilanteessa, missä asukkaiden motiiveja osallistumiseen ei tiedetä, on hyvin tärkeää tuoda kyselyn motivointivaiheessa esiin asukkaiden mahdollisuudet osallistua erilaisissa muodoissa sekä osallistumisen vaikuttavuus lopputuloksen kannalta.

Kysely oli kaupungin verkkosivuilla saatavilla suomen kielellä. Kaupungin asukkaista noin 7 000 (5%) puhuu äidinkielenään jotain muuta kuin suomea (Jyväskylän kaupunki 2020a). Kyselyn paremman osallistamisen kannalta, erilaiset kieliryhmät tulisi huomioida. Lisäksi lakisääteisten (Kuntalaki 410/2015) vammaisneuvoston sekä vanhus- ja nuorisovaltuustojen hyödyntäminen tiedottamisessa sekä aineiston keräämisessä mahdollisesti parantaisi näiden ryhmien osallistumista ja mahdollistaisi kattavamman aineiston.

5) Informaation saatavuus (Access to information)

Osallistavasta asukaskyselytutkimuksesta informoitiin avoimesti. Metsäohjelmaan laadintaan liittyvien materiaalien saatavuus kaupungin verkkosivuilla oli kattava.

Avoimien palautteiden perusteella kävi ilmi, että oli mahdollista, ettei asukkailla ollut tarkkaa käsitystä, mitkä itseasiassa ovat kaupungin metsiä ja näin ollen kuuluvat kaupungin metsäsuunnittelun piiriin. Suunnitteluprosessiin liittyvät materiaalit ja aineistot ovat olleet kaupungin verkkosivuilla asukkaiden saatavilla. Lisäksi suunnitelman hyväksymisen jälkeen seurantaan liittyvää materiaalia (toimenpidesuunnitelma, koosteet asukaskyselyistä ja hyväksytty valmis Metsäohjelma 2030) on julkaistu verkkosivuilla.

Bäcklundin (2019) mukaan osallistaminen voidaan nähdä kaksisuuntaisena informaation kulkuna siten, että samalla kuin asukkaat jakavat omia mielipiteitään kaupungin hyödyksi ja käyttöön, lisää kaupunki osallistamisella samalla myös asukkaiden tietoisuutta päätöksenteon prosessista sekä suunnittelun kohteena olevasta substanssista. Tämän voidaan katsoa toteutuneen tässä tutkimuksessa siltä osin, että asukkaiden tuli tutkimukseen osallistuessaan tarkasteltua esimerkiksi kaupungin omistamien metsäalueiden sijainteja sekä hoitoluokituksia, jotka ovat avoimesti saatavilla kaupungin verkkosivuilla, mutta joita asukkaat eivät välttämättä ole aiemmin tulleet tarkastelleeksi.

6) Riittävä analyysi (Adequate analysis)

Asukaskyselytutkimuksen tuloksien huomioiminen strategisen suunnittelun tietopohjavaiheessa yhtenä tiedonlähteenä ja työvälineenä oli kyselyn ensisijainen tarkoitus. Tulokset julkaistiin kaupungin verkkosivuilla asukkaille laaditun koosteen muodossa (Vallinkoski ja Humppi 2017). Kyselystä saatua aineistoa käytettiin työvälineenä ja asukkaiden mielipiteiden kartoitukseen.

7) Prosessin hyväksyttävyys (Enabling of social conditions necessary for future processes)

Osallistavan suunnittelun prosessiin tässä tutkimuksessa kuuluva asukkaille suunnattu verkkokysely on ollut osaltaan vaikuttamassa kaupunkilaisten aktiivisuuden lisääntymiseen. Kuten aiemmissa tutkimuksissa (ks. esim. Pykäläinen ym. 2012) on todettu, osallistamisen tarkoituksena on lisätä aktiivisuutta tutkittavassa joukossa ja parantaa tehtävien päätösten laatua. Näillä tavoitteilla mahdollistetaan myös prosessin lopputuloksen parempi hyväksyttävyys (Wallenius 2001, s. 253) sekä tulevaisuudessa vastaavien prosessien osallistumisen ja yleisen asukasaktiivisuuden lisääntyminen.

Kaupungin metsäohjelman laadinnan työsuunnitelmassa alustavaksi visioksi määriteltiin: Jyväskylän kaupunki on edelläkävijä metsien taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten tavoitteiden yhteensovittamisessa” (Jyväskylän kaupunki 2017). Tämä kyselytutkimus liittyy erityisesti sosiaalisten tavoitteiden yhteensovittamiseen asukasnäemyksen saavuttamisen kautta. Samalla tutkimuksella selvitettiin asukkaiden näkemyksiä taloudellisten ja ekologisten tavoitteiden merkityksistä.

Kyselytutkimuksen onnistumisen kannalta voidaan kuitenkin sanoa, että Faehnlen ja Tyrväisen (2013) neljästä eri näkökulmasta onnistumista tapahtui;

- 1) yhteistyö paransi tietämystä ja lisäsi suunnittelun arvoa,
- 2) hyödytti kaikkia osallistujia,
- 3) osallistaminen toimi osana muuta hallintoa sekä
- 4) keskittyi suunnittelun lopputuloksiin.

Kun tarkastellaan kokonaisuutena Metsäohjelman 2030 suunnitteluprosessia Bäcklundin (2002) määrittämien haasteiden osalta, voidaan todeta, että osallistamisen kannalta on käytetty kattavasti erilaisia menetelmiä, joista kyselytutkimus oli vain yksi osa. Metsäohjelman laadinnan kokonaisuudessa merkityksellinen osa osallistamista tapahtui sidosryhmätyöskentelynä ohjelman suunnitteluvaiheessa.

5.3 KYSELYTUTKIMUKSEN VAIKUTUKSET

Metsäohjelma Jyväskylän kaupungin metsiin valmistui 2018 keväällä ja se hyväksyttiin kaupunkirakennelautakunnassa 12.6.2018. Metsäohjelman linjauksien toteuttamiseksi käytännössä, laadittiin toimenpideohjelma, jossa määriteltiin tärkeimmät operatiiviset toimenpiteet. Tutkimuskysymykseen asukkaiden mielipiteiden ja arvostusten vaikutuksesta laadittuun metsäohjelmaan (kysymys 3, s. 5), saadaan vastaus, kun selvitetään missä määrin kyselytutkimuksessa esiin nousseet aiheet näkyvät laaditussa metsäohjelmassa. Parhaiten yksittäisiä muutoksia ja toimenpiteitä pystytään vertailemaan toimenpideohjelman avulla.

Toimenpideohjelmassa (Jyväskylä 2018b) yleiset linjaukset on jaoteltu kolmeen luokkaan sen mukaan, mihin niillä pyritään vaikuttamaan. Virkistysarvojen, monimuotoisuuden sekä viestinnän parantamiseksi määriteltyjen luokkien lisäksi on lueteltu hoi-

toluokittain erilaisia metsätyppejä koskevat linjaukset. Tärkeimmät muutokset aiempaan metsien hoitoluokkajaottelun mukaan on nähtävissä taulukossa 1 (s.16). Toimenpideohjelmassa on kaikki eri hoitoluokat tarkasteltu sijainnin ja määrän, ekosysteemipalveluiden ja asukasnäkökulman sekä hoitoperiaatteiden ja toimenpiteiden osalta erikseen. Tässä yhteydessä hoitoluokkakohtaisia toimia käydään läpi ainoastaan soveltuvien osien.

Virkistysarvojen tärkeys nousi esiin asukaskyselytutkimuksessa monessa kohdassa. Enemmistö asukkaista vastasi ulkoilevansa kaupungin metsissä päivittäin tai muutama kerran viikossa (kuva 4) ja 77 prosenttia (kuva 12) vastasi virkistysmahdollisuuksien olevan hyvin tärkeä ominaisuus kaupungin metsissä. Myös avoimissa palautteissa erilaisia harrastuksiin liittyviä ulkoilu- ja virkistyspalveluja korostettiin (kuva 18). Toimenpideohjelman mukaan virkistysarvojen parantamiseksi lisätään ulkoilu- ja virkistysmetsien (C2) osuutta 1 856 hehtaarista (21,5 % metsän kokonaispinta-alasta) 2 500 hehtaariin (29%). Jatkossa päävirkistysalueille laaditaan erilliset hoitosuunnitelmat (Jyväskylän kaupunki 2018b), joista ensimmäinen, Sippulanniemen hoitosuunnitelma (Jyväskylän kaupunki 2017) toimii mallina jatkossa. Aukkaita osallistetaan näissä suunnitelmissa erikseen vuosittain. Lisäksi toimenpideohjelmassa suositellaan laadittavaksi erillinen virkistysreittien toteuttamisohjelma.

Puolet kyselyyn vastanneista asukkaista määritteli luonnon monimuotoisuuden lähimetsien tärkeimmäksi ominaisuudeksi (kuva 15). Virkistys- ja ulkoilumetsissä luonnontilaisuuden ja monimuotoisuuden tärkeimmäksi valitsi 67% vastanneista (kuva 16). Toimenpideohjelmassa monimuotoisuuden lisäämiseksi metsien suojeluastetta nostetaan. Tavoitteena on suojelualueiden (S) lisäys 1 161 hehtaarista (13,5%) 1 430 hehtaariin (16%). Osa suojelluista asutuksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevista metsäkohteista luokitellaan arvometsien (C5) alaluokkaan luontoarvometsä. Lisäksi monimuotoisuuden parantamiseksi lahoppuun määrää suojelualueiden ulkopuolisissa metsissä lisätään, kuitenkin turvallisuutta vaarantamatta tai merkittävästi ulkoilua hankaloittamatta. Puulajimäärää monipuolistetaan sekä luontaista vaihtelua puulajisuhteissa ja ikärakenteessa edistetään.

Kyselyyn vastanneista 65 % ei pitänyt puuraaka-aineen tuottoa lainkaan tai kovin tärkeänä hyötynä (kuva 12). 13% prosenttia vastaajista ei ottanut kantaa puuntuotannon

tärkeyteen. Puolet vastanneista piti talousmetsissä tärkeimpänä ominaisuutena luonnon monimuotoisuutta, 38 prosenttia elinvoimaisuutta ja hyvää kasvukuntoa ja vain 17 prosenttia piti taloudellista tuottoa tärkeimpänä ominaisuutena. Toimenpideohjelmassa talousmetsien osuus vähenee 3 885 hehtaarista (45%) 2 780 hehtaariin (32%). Jatkossa kaupungin omistamat talousmetsät sijaitsevat kauempana asutuksesta ja keskeisiltä virkistysalueilta.

Edellä vastaajat on käsitelty yhtenä asukasjoukkona, mutta tutkimuksessa tulee huomioida myös erilaiset vastaajaryhmät. Esimerkiksi huomiota tulee kiinnittää siihen, että virkistys- ja ulkoilumetsissä helppokulkuisuutta tärkeänä piti 34 % yli 65 -vuotiaista, kun keskimäärin samaa mieltä oli vain 16 % kaikista vastaajista.

Muita esiin nousevia erityisiä huomioita oli muun muassa talousmetsien hoidossa erityisesti huomioitavia ominaisuuksia arvioitaessa 50 % vastaajista valitsi luonnon monimuotoisuuden tärkeimmäksi ominaisuudeksi ja 38 % metsien elinvoimaisuuden ja hyvän kasvukunnon. Näiden molempien tavoitteiden yhtäaikainen tavoittelu on metsänhoidollisesti haastavaa. Tässä tullaan kysymyksen määrittelyyn liittyviin ongelmiin. Monimuotoisuus ja elinvoimaisuus ovat hyvin tulkinnallisia käsitteitä (ks. 5.4 Tutkimuksen luotettavuus).

Avoimissa palautteissa toivottiin esimerkiksi yleisiä koulutustilaisuuksia koskien metsiä ja metsänhoitoa, ulkoilua edistäviä teemakarttoja sähköisessä muodossa, asuinaluekohtaisia kuulemistilaisuuksia, lisää tiedotusta ja avoimuutta viestintään sekä maastoon merkittyjä aluerajoja, jotta kaupungin metsät tulisi paremmin tunnetuksi. Toimenpideohjelmassa viestinnän edistäminen on huomioitu metsien hoitoluokkakohteisessa tiedottamisessa, mutta lisäksi laaditaan viestintäsuunnitelma, jonka tavoitteina on parantaa viestintää, tiedotusta ja vuorovaikutusta. Verkkosivuja päivitetään ajantasaisen ja omatoimisen tiedonsaannin parantamiseksi. Lisäksi asukaskyselyitä koskien metsänhoitoa ja kaupunkilaisten mielipiteitä tullaan jatkossa tekemään kolmen vuoden välein sekä erilliset lähimetsäkyselyt sellaisilla alueilla, joilla kaupunki on suorittanut metsänhoitotoimia.

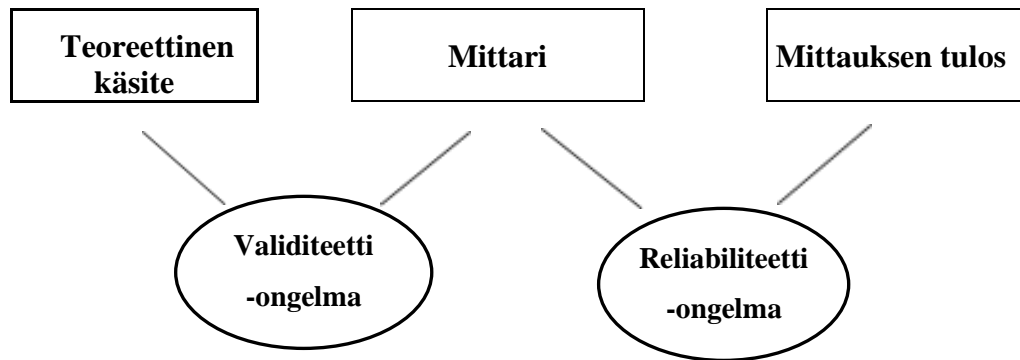
Avoimissa palautteissa tärkeimmäksi ominaisuudeksi ja hyödyksi, jonka vastaajat nostivat kyselyssä jo mainittujen ominaisuuksien lisäksi, oli kasvatukseen, oppimiseen,

koulutukseen ja leikkiin liittyvät hyödyt. Toimenpidesuunnitelmassa mainitaan lasten ja nuorten kuuleminen, jolla tavoitellaan päiväkotij- ja kouluikäisten lasten näkemystä lähimetsien tärkeistä ominaisuuksista. Myös päiväkoteja ja kouluja kuullaan. Viestinnän parantamiseen liittyy toimenpidesuunnitelmassa myös ympäristökasvatuksen toimenpiteet, joista esimerkkinä mainitaan uuden tyyppiset maastokyltit, joissa kerrotaan metsänkäsittelytavoista ja monimuotoisuuden lisäämisen keinoista. Tavoitteena on asukkaiden aktiivisuuden lisääminen sekä tiedon lisääminen kaupungin metsistä ja luonnon hoidosta.

Tähän vapaamuotoiseen vertailevaan analyysiin perustuen voidaan todeta, että asukkaiden esiin nostamat arvot, ominaisuudet ja hyödyt voidaan nähdä toimenpidesuunnitelmassa. Mahdollista on, että myös sidosryhmätyöskentelyssä nämä samat tekijät olisivat nousseet esiin. Mutta tässä tutkimuksessa käsitelty aineisto antaa viitteitä siitä, että toimenpidesuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet ovat samoja, joita kaupungin asukkaat ovat tuoneet esiin ja toivoneet. Tätä väitettä tukee se, että Metsäohjelman 2030 valmisteluvaiheessa laadittavaan ohjelmaan sen nähtävillä oloaikana saatiin asukkailta vain 12 kommenttia, jotka eivät aiheuttaneet alkuperäiseen luonnokseen muutoksia.

5.4 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen tekemiseen liittyy aina ongelmat validiteetista sekä reliabiliteetista. Validiteetilla tarkoitetaan yleisesti teoreettisen käsitteen tai ongelman operationalisoinnin onnistumista ja tulkitsemista ymmärrettävässä muodossa (mm. Vilkkä 2007 s.150). Heikkilä (2014 s. 177) kiteyttää, että validiteetti kertoo, missä määrin on onnistuttu kysymyksen asettelussa ja muotoilussa ja kuinka hyvin tutkimuksessa on saatu selvitettyä sitä mitä alun perin oli tarkoitus. Validiteettiongelma sijoittuu kyselytutkimuksessa mittareiden luomisvaiheeseen, kun teoreettisia ongelmia ja käsitteitä muotoillaan kysymyksiksi (kuva 21).

Kuva 21. Validiteetti- ja reliabiliteettiongelma teoreettisen käsitteen operationalisoinnissa ja mittaamisessa (Holopainen ym. 2004, s. 28).

Reliabiliteetti kuvaa tutkimuksen mahdollisuuksia tuottaa ei-sattumanvaraista tutkimustietoa (mm. Hirsjärvi ym. 2012, s.231). Reliabiliteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen reliabiliteettiin (mm. Heikkilä 2014, s. 178). Sisäisellä tarkoitetaan tietyn tutkimuksen sisäisiä mittaus- tai määrittelyongelmia. Reliabiliteettia voidaan testata tutkimuksen aikana. Ulkoinen reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta ja eli sama tutkimus ja mittaukset ovat toistettavissa myös muissa tutkimuksissa ja muiden tutkijoiden tekemänä (Heikkilä 2014, s. 178). Reliabiliteettiongelma esiintyy tutkimuksen mittaus- tai aineiston keruuvaiheessa (kuva 21).

Validiteettia arvioitaessa tulee ottaa huomioon kysymyksen asettelu ja erilaiset tulkinnot (mm. Heikkilä 2014 s. 177, Vilkkä 2007, s. 150). On tärkeää, että kyselytutkimuksen vastaajat tulkitsevat kysymykset ja vastausvaihtoehdot tarkoitetulla ja samalla tavalla. Verkossa toteutettavassa kyselytutkimuksessa on tärkeää, että kysymyksen asettelu on riittävän selkeä ja yksiselitteinen, jotta vastaajalla on mahdollisuus vastata juuri oikeaan kysymykseen ja vastaaja ymmärtää kysymyksen taustat ja vastausvaihtoehdot tarkoitetulla tavalla. Verkkokyselyiden etuna voidaan nähdä kyselylomakkeen luomisessa mahdollisuudet rajata vastausvaihtoehtoja ja toisaalta pakollisiin kysymyksiin vastaaminen voidaan luoda välttämättömäksi kyselyssä etenemiseksi.

Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehtojen tulisi olla muut vaihtoehdot poissulkevia. Avoimissa kysymyksissä on tärkeää, että kysymys on selkeä ja vastaajalla on tarvittavat tiedot kysymykseen vastaamiseksi. Mikäli kysymys on epäselvä, huonosti

rajattu tai puutteellisesti pohjustettu, vastauksia tulee tulkita hyvin tarkasti. Johdattelevia tai liikaa rajattuja vastausvaihtoehtoja tulisi välttää. Validiteetin tarkastelu jälkikäteen on haastavaa, ja tämän takia tutkimuksen mittauksen suunnitteluvaiheessa tulisi kiinnittää huomiota mittareiden validiteetin (Heikkilä 2014, s. 177).

Tämän kyselytutkimuksen avoimissa palautteissa tuli ilmi, että osalle asukkaista oli epäselvää, mitkä ovat kaupungin metsiä. Kyselyyn kuuluneesta karttaosioista alue olisi ollut mahdollista selvittää. Kohderyhmän heterogeenisuus ja tietotaidot sähköisen palvelun käyttöön huomioiden yksinkertaisempi versio kartalle rajatusta suunnittelun kohteesta olisi voinut vähentää hämmennystä vastaajien keskuudessa. Tämän tutkimuksen kannalta kaupungin metsien tarkka rajaaminen ei kuitenkaan ollut niin merkittävää. Pääasiallisesti tässä tutkittiin kaupunkilaisten mielipiteitä metsänhoidosta ja metsien arvoista ja ominaisuuksista yleisemmällä tasolla, eikä nimenomaisesti koskenut mitään tiettyä aluetta (pl. karttaosio). Kyselytutkimuksessa oli annettu tilaa myös kommentoida vastauksia avoimella palautteella. Mahdollista oli myös edetä vastaamatta kysymykseen lainkaan. Tämä voidaan nähdä niin, että vastaajalla ei ollut asiasta mielipidettä, kysymys ohitettiin vahingossa tai vastaaja ei löytänyt annetuista vaihtoehtoista itselleen sopivaa. Kyselyllä pystyttiin kuitenkin selvittämään vastanneiden mielipiteitä metsänhoidosta ja erilaisten ominaisuuksien arvottamisesta metsänhoidossa.

Reliabiliteetin arviointiin liittyy mittaukset sekä tutkimuksen toteutuksen tarkkuus. Mielenkiinnon kohteena on kuinka hyvin tutkittu aineisto edustaa perusjoukkoa, vastausprosentti, muuttujia koskevien tietojen käsittelyn tarkkuus sekä mittausvirheet (Vilkkä 2007, s.150). Systemaattista virhettä (harhaa) voi esiintyä tutkimuksessa esimerkiksi käsitteiden rajaamisesta tai tulkinnasta johtuen. Systemaattisen virhe ei korjaannu otoskokoa kasvattamalla, sen suuruutta on vaikea arvioida ja se on tutkimuksen kannalta satunnaisvirhettä paljon vaarallisempi (Heikkilä 2014, s.177). Systemaattinen virhe alentaa mahdollisesti sekä reliabiliteettia että validiteettia. Satunnaisvirhettä (tarkkuusongelmaa) tutkimuksessa voi aiheuttaa valehtelu, vastausten kaunistelu tai muistivirheet (Heikkilä 2014, s177).

Verkkokyselyllä kerätty data on valmiiksi sähköisessä muodossa ja näppäilyvirheet on siten minimoitu. Tiedonkeruun vaiheessa asukkaiden vastaamiseen ei ole vaikuttaneet

ulkoiset tekijät kuten esimerkiksi haastattelijan ominaisuudet tai kysymyksenasettelu. Kyselylomake on ollut kaikille vastaajille sama. Vastaajilla on ollut mahdollisuus vastata tai jättää vastaamatta yhteen tai useampaan kysymykseen. Verkkokyselyssä vastausvaihtoehtojen väliin vastaaminen ei ole ollut mahdollista (Valli ja Perkkilä 2018) ja tästä johtuvaa tulkinnallista ongelmaa ei siis esiintynyt.

Lisäksi kysyttäessä tärkeysjärjestystä (kysymykset 9 ja 10) on vastaaja voinut valita useaan kertaan vaihtoehdon ”tärkein” sen sijaan että olisi valinnut kysytyä aihetta koskien aina myös vaihtoehdot ”2.tärkein”, ”3.tärkein” sekä ”4.tärkein”. Horne ja Ovaskainen (2001) huomioivat tutkimuksissaan samansuuntaisesti: ”..., vaikeutena on vastaajien luonnollinen taipumus pitää yhtä lailla ”tärkeinä” kaikkia hyviksi koettuja ja haluttavia asioita. Tällöin jää helposti huomioon ottamatta se, että jos jotain ominaisuutta halutaan lisää, joudutaan yleensä tinkimään jostain toisesta. Realistisessa tarkastelussa tulisi siten ottaa huomioon eri ominaisuuksien väliset vaihtosuhteet.”

Verkkokyselyssä käsitteiden määrittely ja tulkinnalliset ongelmat saattavat aiheuttaa virhettä. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa oletetaan asukkailla olevan perustietoa metsänhoidosta ja metsäluonnosta, mutta lisäksi kyselyssä on paljon käsitteitä, jotka jokin vastaaja tulkitsee tavallaan. Kysymyksissä koskien metsien monimuotoisuutta, elinvoimaisuutta tai hyvää kasvukuntoa (kysymykset 10 ja 11, liite 1), ei voida tarkkaan tietää, mitkä silloin itseasiassa on vastaajan arvostamia tai hyväksymiä metsänkäsittelyn toimia. Jos ei voida varmistua siitä, että asukkailla on kaikki vastaamiseen tarvittava tieto olemassa, voidaan käyttää esimerkiksi vertailevia kuvapareja. Hypoteettisen valinnan menetelmää voidaan käyttää kuvien avulla (Horne ja Ovaskainen, 2001), jolloin vastaaja voi valita parhaaksi kokemansa vaihtoehdon kuvan perusteella ja tulkinnalliset virheet vähenevät. Näin saadaan myös helposti arvoitettua ja järjestettyä valinnat parhaasta huonoimpaan vaihtoehtoon.

Reliabiliteetin kannalta hyväksi voidaan nähdä se, että vastaukset ovat siirtyneet vastaajilta tutkijalle suoraan siinä muodossa kuin ne on järjestelmään jätetty. Mitään välikäsiä tai karsintaa ei ole matkalla tapahtunut ja kaikki muokkaus ja käsittely aineistolle on tehty harkiten ja analysoinnin mahdollistamiseksi vasta tutkimuksen analysointivaiheessa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää asukkaiden mielenkiintoa osallistua kaupungin metsien hoidon suunnitteluun ja toisaalta kaupungin teettämän kyselyn onnistumista osallistavana työkaluna metsäohjelman laadinnan yhteydessä. Kysely oli lähtökohtaisesti tarkoitettu asukkaiden mielipiteiden selvittämiseen, eikä näin ollen ollut tarkoituksellisesti asukkaiden osallistumisen tai osallistamisen tutkimuksen työvälineeksi tai aineistoksi alun perin suunniteltu. Kysely kuitenkin antoi viitteitä ja vahvisti käsityksiä asukkaiden näkemyksistä kaupungin metsänhoidosta ja metsän- ja luonnonhoidon tulevaisuuden suuntaviivoista. Kyselyssä esiin nousseet teemat ovat selkeästi havaittavissa myös laaditussa Metsäohjelma 2030:ssa.

Tässä tutkimuksessa mielenkiinnon kohteina olleisiin kysymyksiin saatiin vastauksia tai ainakin viitteitä osallistumisen, osallistamisen sekä kyselyn vaikutusten osalta. Voidaan sanoa, että asukkaiden osallistumiseen ja osallistamiseen tulee jatkossakin kiinnittää huomiota. Vaikutusten osalta asukkaiden mielipiteiden ja kyselyn tulosten kanssa yhteneviä aiheita on havaittavissa Metsäohjelma 2030:n toimenpideohjelmassa (Jyväskylän kaupunki 2018a ja 2018b).

Kuudesta osallistamisen menetelmästä (Arnstein 1969, Germain ym. 2001) tämä kyselytutkimus osallistavana menetelmänä täyttää kohdan kolme, eli konsultaation kriteerit. Asukkaita on kuultu ja heillä on ollut mahdollisuus antaa palautetta. Metsäohjelman 2030 toteutus on vielä alkutekijöissä ja tulevaisuus näyttää kuinka asukkaat todella strategisiin linjauksiin suhtautuvat. Tästä syystä, kaupungin kolmen vuoden välein toteutettaviksi suunnittelemaat vastaavat asukaskyselyt tulevat antamaan viitteitä asukastyytyväisyydestä ja mahdollistavat jatkuvat seurannan suunnitelluille toimenpiteille.

Tämän tutkimuksen kohteena ollut kyselytutkimus itsessään ei täytä kaikkia Tulerin ja Weblerin (1999) hyvän osallistamisen kriteerejä, mutta kokonaisuutena tarkasteltuna kaupungin strategisen metsäsuunnittelun prosessi on monipuolisesti hyödyntänyt osallistamista strategisen suunnittelun vaiheessa. Työryhmänä toiminut kokoonpano eri sidosryhmistä ja kaupungin eri hallinnon aloilta toimi edustuksellisenä elimenä ja

laati metsäohjelmalle pohjan parhaaseen saatavilla olevaan tietoon perustuen. Asukkaat osallistettiin suunnitteluun jo strategisessa vaiheessa, kun suuria linjauksia metsäsuunnittelun pohjaksi koottiin. Tulevaisuudessa tällä toivotaan olevan vaikutusta erilaisten metsäsuunnitelmien laadinnassa ja luovan hyväksynnän erilaisille metsänhoidon ja metsänkäytön toimille.

Kyselystä saadun metsäsuunnittelua hyödyttävän informaation lisäksi olisi ollut mielenkiintoista tietää enemmän asukkaiden vastauksiin vaikuttavien tekijöiden taustoista. Kuten jo aiemmin todettu, olisi esimerkiksi voinut selvittää asukkaiden suhteita heidän käyttämiinsä alueisiin (asuu alueella, mökkiläinen, työmatkaileilija tai työnsä puolesta ulkoileva). Lisäksi metsäsuunnittelun ja tutkimuksen kannalta esimerkiksi metsänomistamisen tai harrastuneisuuden tai asiaan muuten perehtyneisyyden vaikutukset vastauksiin olisi mielenkiintoista kartoittaa. Osallistumisen ja osallistamisen kannalta mielenkiintoisia taustatietoja kuten työllisyystilanne (vaikuttaa vapaa-ajan määrään ja metsien erilaiseen käyttöön) sekä talouden koko ja koostumus (lapsiperheet käyttävät metsiä omalla tavallaan). Laajalle yleisölle suunnatuissa kyselyissä tulee kuitenkin aina harkiten miettiä kysymysten määrää ja kyselyn pituutta.

Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää asukkaiden kiinnostusta osallistua kaupungin metsäsuunnitteluun eri tavoin. Nythän ei tiedetä, kuinka moni olisi valmis osallistumaan, jos oikeat kanavat ja tavat mahdollistettaisiin ja tuotaisiin näkyviksi. Bäcklund (2019) onkin esittänyt, että yhdeksi osallistamisen uudeksi tavoitteeksi tulisi yleisesti lisätä myös parempi osallistaminen tulevaisuudessa, ja tämä ajatus on mielestäni jaloitamisen arvoinen. Avoimissa palautteissa osa asukkaista toivoi osallistumismahdollisuuksia suunnittelun lisäksi myös konkreettisiin metsänhoitotoimiin:

”Hyvä että kunnan asukkaita kuunnellaaan. Yhteisä talkoita voisi järjestää.”

”Ottakaa ihmisiä mukaan hoitamaan metsiämme. Yhdessä tekemisessä on voimaa.”

Kyselytutkimuksissa yleisesti tulee esiin pienen aktiivisen ja usein aika kärkeään joukon mielipiteet. Yhteiskunnallisesti edustuksellisen demokratian muuttuessa ja yhteiskunnallisen päätöksenteon hakiessa uusia toteutumisen muotoja, tulee yhä tärkeäm-

mäksi suora demokratia ja asukasaktiivisuus. Onko tulevaisuudessa ehkä asuin-aluekohtaiset paneelit, yhdistykset tai toimikunnat, jotka voisivat viedä asukasnäkökulmaa kaupunginhallintoon. Tämä mahdollistaisi myös asuinaluekohtaisen osallistumisen.

Ympäristön suojelu ja ilmastohuoli tulevat varmasti myös näkymään tulevaisuudessa asukkaiden, etenkin nuoremman sukupolven arvoissa ja toiminnassa. Se, kuinka asukkaiden osallistuminen ja osallistaminen jatkossa tapahtuu, on paljon kiinni asukkaista itsestään ja heidän aktiivisuudestaan. Osallistamisen ja sitä myöten toimivan kaupunkipolitiikan ja -suunnittelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että asukkaat osallistuvat jatkossakin.

LÄHTEET

Arnstein, S. R. 1969. A Ladder Of Citizen Participation. Journal of the American Planning Association, 35(4) :216-224

Bäcklund, P. 2002. Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet. Teoksessa: Osalliset ja osaajat – Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Bäcklund, P., Häkli, J. ja Schulman, H. 2002. Gaudeamus. Helsinki. 141-157.

Bäcklund, P. 2019. Asukkaat kaupunkisuunnittelun toimijoina – millaisiin tarpeisiin osallistamispoliitikalla vastataan? Teoksessa: Meriluoto, T. ja Litmanen T. (toim.) Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian? Vastapaino. Tampere. 145-165.

Faehnle, M., 2009. Asukkaiden kokemuksellinen tieto luontoalueita koskevassa suunnittelussa. Teoksessa: Faehnle, M., Bäcklund, P. & Laine, M. (toim.). Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Tutkimuksia 2009:6. Helsingin kaupungin tietokeskus. 83-97.

Faehnle, M. ja Tyrväinen, L. 2013. A framework for evaluating and designing collaborative planning. Land Use Policy 34: 332-341.

Faehnle, M., Koppeloinen, L., Tyrväinen, L., Löfström, I., Lyytimäki, J., Itkonen, P., Söderman, T. ja Välimaa, I. 2014. Kaupunkiluonto on lähellä. Teoksessa: Tyrväinen, L., Kurttila, M., Sievänen, T. ja Tuulentie, S. Hyvinvointia metsästä. 75-84

Germain, R. H., Floyd, D.W. & Stehman, S.V. 2001. Public perceptions of the USDA Forest Service public participation process. Forest Policy and Economics 3, 113-124.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Edita Publishing Oy. 297s.

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi. 464s.

Holopainen, M., Tenhunen, L. ja Vuorinen, P. 2004. Tutkimusaineiston analysointi ja SPSS. Yrityssanoma Oy. 277s.

Horne, P. ja Ovaskainen, V. 2001. Metsän ominaisuuksien arvottaminen virkistysalueilla. Teoksessa: Kangas, J. ja Kokko A. (toim.) Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja. 242-249.

Hytönen, L.A. 2000. Osallistamismenetelmät metsätalouden päätöksenteossa. Metsätieteen aikakauskirja 3/2000: 443–456.

Irvin, R.A. & Stansbury, J. (2004) Citizen Participation in Decision Making: Is It Worth the Effort? Public Administration Review Vol. 64. No1: 55-65.

Jyväskylän kaupunki. 2017. Jyväskylän kaupungin metsäohjelman laadinta. Työsuunnitelma. [Viitattu 22.1.2020] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/metsaohjelma_tyosuunnitelma.pdf

Jyväskylän kaupunki. 2018a. Metsäohjelma 2030. [Viitattu 22.1.2020] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/metsaohjelma_web.pdf

Jyväskylän kaupunki. 2018b. Toimenpideohjelma. [Viitattu 22.1.2020] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/metsaohjelma_liite1_toimenpideohjelma_luonnos_25042018.pdf

Jyväskylän kaupunki 2018c. Keljonkankaan metsäkysely. Jyväskylän kaupunki. [Viitattu 30.1.2020] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/keljonkankaan_metsakyselyn_tulokset_2018.pdf

Jyväskylän kaupunki. 2019. Lähimetsien hoito 2019. Ristikivi-Sippulanniemi. Tietoyökkönen. [Viitattu 30.1.2020] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/lahimetsien_hoito_2019_-_ristikivi-sippulanniemi.pdf

Jyväskylän kaupunki. 2020a. Tilastotietoa Jyväskylästä. [Viitattu 14.1.2020] <https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla/tilastot>

Jyväskylän kaupunki. 2020b. Jyväskylän metsäohjelma. [Viitattu 14.1.2020] <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/metsat/jyvaskylan-metsaohjelma>

Jyväskylän kaupunki. 2020c. Metsien historiaa. [Viitattu 14.1.2020] <https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/metsat/tietoa-kaupungin-metsista/metsien-historiaa>

Jyväskylän kaupunki. 2020d. Aluekohtaista tilastotietoa. Tilastokeskus. [Viitattu 30.1.2020] <https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla/tilastot/aluekohtaista-tietoa-jyvaskylasta>)

Kakkori, S. 2017. Kaupunkilaiset, herätkää metsienne puolesta! Keskisuomalainen. Kotimaa. 1.9.2017. [Viitattu 28.8.2019] <https://www.ksml.fi/arkisto/?tem=archive-chart&id=2104659>

Kangas, A., Heikkilä, J., Malmivaara-Lämsä, M. ja Löfström, I. 2014. Case Puijo – Evaluation of a participatory urban forest planning process. Forest Policy and Economics 45:13-23.

Kansallinen metsästrategia 2025. 2019. Valtioneuvoston periaatepäätös 21.2.2019. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:7 [Viitattu 15.8.2019] http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161386/MMM_7_2019_Metsastrategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Keskisuomen metsäohjelma 2016-2020. 2016. Metsäkeskus. [Viitattu 28.8.2019] https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/amo_keskisuomi_sivuittain_v3.pdf

Kettunen, P. 2002. Miksi osallistumisesta puhutaan? Osallistumisen kehittäminen suomalaisissa kunnissa. Teoksessa: Osalliset ja osaajat – Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Bäcklund, P., Häkli, J. ja Schulman, H. 2002. Gaudeamus. Helsinki. 18-35.

Kettunen, P. 2004. Osallistua vai vaikuttaa? Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 39. 84s.

Koskiaho, B. 2002. Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisesta. Teoksessa: Osalliset ja osajat – Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Bäcklund, P., Häkli, J. ja Schulman, H. 2002. Gaudeamus. Helsinki. 36-57.

Kuntalaki (410/2015). [Viitattu 28.8.2019] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

Kuntaliitto. 2019. Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot 3.4.2019 [viitattu 14.8.2019] <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaaarat>

Kuntaliitto. 2019. Kuntalaisten osallistuminen. 14.2.2017. [Viitattu 21.10.2019] <https://www.kuntaliitto.fi/osallistuminen-ja-vuorovaikutus/demokratia-ja-osallisuus/kuntalaisten-osallistuminen>

Kurttila, M., Pykäläinen, J. ja Ahtikoski, A. 2014. Metsienkäyttömuotojen yhteensovittaminen omistajan kannalta. Teoksessa: Tyrväinen, L., Kurttila, M., Sievänen, T. ja Tuulentie, S. (toim.). Hyvinvointia metsästä. 221-239.

Kytömäki, M. 2017. Jyväskylän kaupungin metsät ja metsäsuunnitelma. Esitys yhteistyöryhmälle 26.4.2017. [Viitattu 15.8.2019] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/kaupungin_metsat_ja_metsasuunnitelma_kytomaki_26042017.pdf

Laki metsätuhojen torjunnasta (1087/2013) [Viitattu 28.8.2019] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131087?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=mets%C3%A4tuhujen>

Leino, H. 2001. Vallankäyttö vuorovaikutteisessa kaavasuunnittelussa. Teoksessa: Häikiö, L., Koskiaho, B ja Leino, H. Paikallinen valta. Tampereen yliopisto. Housing & Environment (10) 2001. s. 44-70

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) [Viitattu 15.8.2019] <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19961096>

Löfström, I., Hujala, T., Pykäläinen, J., Tikkanen, J. ja Faehnle, M. 2014. Osallistamisella parempia metsäsuunnitelmia? Teoksessa: Tyrväinen, L., Kurttila, M., Sievänen, T. ja Tuulentie, S. (toim.). Hyvinvointia metsästä. SKS. Helsinki. 208-220.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) [Viitattu 14.1.2020] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>

Metsäasetus (1308/2013) [Viitattu 14.1.2020] <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131308>

Metsälaki (1093/1996) [Viitattu 15.8.2019] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093>

Mikkola, N., Pykäläinen, J., Löfström, I., Kurttila, M. & Tikkanen, J., 2008. Kuntametsien suunnittelun tiekartta -hankkeen loppuraportti. Metlan työraportteja 68. 52s.

Nyholm, I., Haveri, A., Airaksinen, J., Tiihonen, S. ja Stenvall, J. Julkisen hallinnon rakenne ja tasot. 2016. Teoksessa: Nyholm, I., Stenvall, J., Airaksinen, J., Pekkola, E., Haveri, A., af Ursin, K. ja Tiihonen, S. Julkinen hallinto Suomessa. Tietosanoma. 105-196

Pakarinen, T. 2002. Osallistumisen taustalla olevat ajatusmallit ja osallistumisen tulevaisuus. Teoksessa: Osalliset ja osaajat – Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Bäcklund, P., Häkli, J. ja Schulman, H. 2002. Gaudeamus. Helsinki. 75-91.

Pekkola, E., Airaksinen, J. ja Nyholm, I. 2016. Julkinen hallinto järjestelmänä. Teoksessa: Nyholm, I., Stenvall, J., Airaksinen, J., Pekkola, E., Haveri, A., af Ursin, K. ja Tiihonen, S. 2016. Julkinen hallinto Suomessa. 69-103.

Perustuslaki (731/1999) [Viitattu 6.2.2020] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Pykäläinen, J., Kurttila, M., Hamberg, L., Store, R. ja Asikainen, R. 2012. Taajamametsien hoidon suunnittelu. Teoksessa: Hamberg, L., Löfström, I. ja Häkkinen, I. (toim.). Taajamametsät -suunnittelu ja hoito. Metsäkustannus. 52-71.

Sievänen, T. & Neuvonen, M. (toim.) 2011. Luonnon virkistyskäyttö 2010. Metlan työraportteja 212. 190 s.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp212.htm>.

Suomen metsätilastot. 2018. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 188s. [Viitattu 21.8.2019] https://stat.luke.fi/sites/default/files/suomen_metsatilastot_2018_verkko.pdf

Suominen, T. 2015. Asukaskyselyn hyödyntäminen kaupungin metsien käytön ja hoidon strategian suunnittelussa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Metsätieteiden laitos. 106s.

Syrjänen, K., Horne, P., Koskela, T. & Kumela, H. (toim.) 2006. METSO:n seuranta ja arviointi. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman seurannan ja arvioinnin loppuraportti. Maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus. 348 s.

Tapio 2019. Tapion tarina. [Viitattu 15.8.2019] <https://tapio.fi/tapio/tapion-tarina/>

Tolppanen, M. E., 2010. Elkää tehkö tietä meidän mehtää! Kysely lähimetsien arvosta. Jyväskylän kaupunki. Kaupunkirakennepalvelut. [Viitattu 15.1.2020] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/kysely_lahimetsien_arvosta_raportti.pdf.

Tuler, S. ja Webler, T. 1999. Voices from the forest: What participants expect of a public participation process. Society and Natural Resources (12). s. 437-453.

Tyrväinen, L., Hyppönen, M., Jokinen, M., Kurttila, M. ja Tolvanen, A. 2014. Maankäyttömuotojen yhteensovittaminen. Teoksessa: Tyrväinen, L., Kurttila, M., Sievänen, T. ja Tuulentie, S. (toim.). Hyvinvointia metsästä. SKS. Helsinki. 191-208

Ulkoilulaki (606/1973). [Viitattu 15.8.2019] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730606?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkoilulaki>

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. PS-Kustannus. 169s.

Valli, R ja Perkkilä, P. 2018. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa: Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. 117-128

Vallinkoski, M ja Humpi, S. 2017. Jyväskylän kaupungin metsäkysely (kaupungin metsäohjelman laadinnan tietopohjavaiheeseen liittyvän asukaskyselyn tulokset) Kooste. [Viitattu 22.8.2019] https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/metsaohjelma_asukaskysely_kooste.pdf

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura. 223s.

Viherympäristöliitto ry, julkaisu 36. 2007. Viheralueiden hoitoluokitus 2007. Nuotio, A-K. (toim.) 58s.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa Määrällisen tutkimuksen perusteet. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. 188s.

Wallenius, P. 2001. Osallistava strateginen suunnittelu julkisten luonnonvarojen hoidossa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 41. 346s.

Westinen, J. ja Borg, S. 2016. Teoksessa: Grönlund, K ja Wass, H.(toim.). Poliittisen osallistumisen eriytyminen Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriö. 466s.

LIITTEET

Liite 1

(Verkkokyselylomakkeen tekstiversio)

Asukaskyselytutkimus 2017

Jyväskylän kaupunki

Tervetuloa kertomaan, miten sinä käytät Jyväskylän metsiä ja mitä mieltä olet kaupungin metsien hoidosta!

Jyväskylän kaupungilla on käynnissä metsäohjelman laadinta, jonka tarkoituksena on linjata pitkäjänteisesti metsien suunnittelua, hoitoa ja käyttöä. Siinä sovitetaan yhteen erilaisia näkemyksiä metsien taloudellisista, virkistyskäytöllisistä ja suojelullisista arvoista. Tällä kyselyllä kartoitetaan jyväskyläläisten näkemyksiä metsien käytöstä sekä kaupungin omistuksessa olevien metsien arvoista.

Lisätietoa metsäohjelmasta löydät sivuilla www.jyvaskyla.fi/metsat/metsaohjelma.

Vastausaikaa on 10.9. asti.

1. Sukupuoli

- ☐ Mies
- ☐ Nainen
- ☐ Muu/en halua kertoa

2. Ikä

- ☐ alle 25 v.
- ☐ 25-44 v.
- ☐ 45-65 v.
- ☐ yli 65 v.

3. Asumismuoto

- ☐ Omakotitalo tai paritalo
- ☐ Rivitalo
- ☐ Kerrostalo
- ☐ Muu

4. Asuinalue postinumeron perusteella

- ☐ Kantakaupunki
- ☐ Lohikoski - Ritopohja
- ☐ Keski-Palokka
- ☐ Seppälä – Huhtasuo
- ☐ Halssila – Jyskä
- ☐ Kortepohja
- ☐ Vaajakoski
- ☐ Haapaniemi
- ☐ Säynätsalo
- ☐ Puuppola
- ☐ Tikkakoski – Kuikka
- ☐ Leppälahti

- Oravasaari
- Saakoski
- Tikkala – Moksi
- Rutalahti – Oittila – Putkilahti
- Kuohu – Vesanka
- Jyväskylän ulkopuolella

5. Kuinka usein käyt ulkoilemassa kaupungin metsissä esimerkiksi ulkoilemassa, kuntoilemassa tai marjastamassa?

- Päivittäin/Lähes päivittäin
- Muutaman kerran viikossa
- 1 – 4 kertaa kuussa
- Harvemmin/ en koskaan

6. Mitä mieltä olet ollut viime vuosina metsien hoidosta lähialueillasi?

- En ole kiinnittänyt metsien hoitoon huomiota
- Olen ollut pääosin tyytymätön metsien hoitoon
- Olen ollut pääosin tyytyväinen metsien hoitoon
- Olen ollut pääosin tyytyväinen metsien hoitoon ja päässyt vaikuttamaan siihen

Jos olet ollut tyytymätön metsien hoitoon, kerrotko miksi?

Jyväskylän kaupungin metsien hoito tuottaa tällä hetkellä yli 600 000 euroa vuodessa, kun tuotosta on vähennetty metsien hoitoon menevät kulut. Tämä vastaa noin 0,5 prosenttia kaupungin palveluistaan saamista tuotoista.

7. Mikä on mielestäsi sopiva vaihtoehto kaupungin metsänhoidossa?

- Metsänhoidon tulisi tuottaa kaupungille lisätuloja, joilla katetaan kaupungin palveluita
- Metsänhoidon tulisi kustantaa itsensä
- Metsänhoito saa olla tappiollista, koska metsällä on muitakin arvoja

8. Kuinka tärkeitä sinulle ovat seuraavat kaupungin metsien ominaisuudet ja metsistä saatavat hyödyt?

- a) Monimuotoisen lajiston ja elinympäristöjen suojelu
- b) Vaikutus pienilmastoon (esim. lämpötilan taseus, tuulensuoja)
- c) Suojavaikutus melulta, pölyltä, näköhaitoilta
- d) Puuraaka-aineen tuotto
- e) Marjastus-, sienestys- ja metsästysmahdollisuudet
- f) Virkistysmahdollisuudet (esim. ulkoilu ja luonnossa liikkuminen)
- g) Luontoelämykset ja kokemukset
- h) Maisema-arvot

i) Metsien terveyttä edistävät vaikutukset (esim. stressitason lasku, allergioiden väheneminen)

Vastausvaihtoehdot kohtiin a) - i):

- Hyvin tärkeä
- Melko tärkeä
- Ei kovin tärkeä
- Ei lainkaan tärkeä
- En osaa sanoa

Onko vielä jotain muita metsien ominaisuuksia tai niistä saatavia hyötyjä, jotka koet erityisen tärkeäksi?

(Karttaosuuksia, jota ei käsitellä tässä tutkimuksessa)

Merkitse kartalle Merkitse omiin kokemuksiisi pohjautuen kartalle erilaisia metsiä ja niiden ominaisuuksia. Kartalla vihreällä näkyvät alueet ovat kaupungin omistuksessa. Napauta ensin haluamaasi painike alta. Siirrä merkki oikeaan paikkaan karttaa liikuttamalla ja zoomaamalla, paina vihreää merkkiä ja täytä kysytyt lisätiedot. Huom! Mobiilikäyttäjänä saat kartan näkyviin vasemman yläkulman painikkeesta.

Metsä, jossa on ongelmia

Kuluneisuutta, ympäristöhäiriötä, rauhattomuutta, hoidon puutetta

Käyttämäni metsä

Esimerkiksi ulkoilun, elämysten, marjastuksen ja harrastusten metsä

Kaunis metsämaisema

Metsä kaukomaisemassa tai metsästä avautuva näkymä

Tärkeä suojametsä

Suojaa melulta, pölyltä tai näköhaitalta

Elämysten ja kokemusten metsä

Tarjoaa luonnonrauhaa, hiljaisuutta ja henkisiä elämyksiä

Luontoarvoja sisältävä metsä

Kuten luonnonsuojelun kannalta tärkeä metsä

Erityyppisten metsien hoidon tavoitteet

Kaupungin metsiin kuuluu käytöltään ja arvoltaan erilaisia metsiä. **Lähimetsät** ovat asutuksen keskellä olevia pieniä metsäalueita. **Virkistys- ja ulkoilumetsät** ovat laajempia metsäalueita asutuksen liepeillä, ja niissä on virkistyskäyttöön soveltuvaa reitistöä. **Taloudsmetsät** sijaitsevat kauempana taajama-asutuksesta ja niiden hoito perustuu metsänhoidollisiin tarpeisiin ja taloudellisiin tuottovaatimuksiin.

9. Mistä tekijöistä lähimetsien hoidossa tulisi erityisesti huolehtia? Arvota eri ominaisuudet tärkeysjärjestykseen (asteikolla 1. Tärkein, 2. tärkein, 3. tärkein ja 4. tärkein)

- a) Asunnoista ja pihoilta avautuvista näkymistä
- b) Turvallisuudesta
- c) Metsien suojavaikutuksista kuten näkö- ja melusuojista
- d) Luonnon monimuotoisuudesta

10. Virkistys- ja ulkoilumetsien hoidossa tulisi huolehtia: (asteikolla 1. Tärkein, 2. tärkein, 3. tärkein, 4. tärkein ja 5. tärkein)

- a) Luonnontilaisuudesta ja monimuotoisuudesta
- b) Helppokulkuisuudesta
- c) Metsässä avautuvista näkymistä
- d) Metsien rahallisesta tuotosta
- e) Marjastus- ja sienestysmahdollisuuksista

11. Talousmetsien hoidossa tulisi erityisesti huolehtia: (asteikolla 1. Tärkein, 2. tärkein, 3. tärkein ja 4. tärkein)

- a) Luonnon monimuotoisuudesta
- b) Metsien taloudellisesta tuottavuudesta
- c) Marjastus-, sienestys- ja metsästysmahdollisuuksista
- d) Metsien elinvoimaisuudesta ja hyvästä kasvukunnosta

12. Voit antaa muuta palautetta tästä kyselystä tai Jyväskylän metsien hoidosta:

Kiitos kyselyyn vastaamisesta!